ROST

Revistă de cultură creştină şi politică



Pro şi contra Catedralei Mîntuirii Neamului
de Claudiu Târziu

Mărturisirea pascală
de Constantin Mihai

Creştinismul arab
de Stelian Gomboş

Despre Antonescu, legionari şi nevoia de spirit critic
de Alexandru Racu

an VIII • nr. 86 • aprilie 2010 • 4 lei • 3 € www.rostonline.org

Coperta I: Nicu Naum

sumar

numărul 85 • aprilie 2010

ROST
Revistă de cultură creştină şi politică

Fondată 2002

Revistă naţională editată de Asociaţia ROST

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
tel.: 0740.103.621
revistarost@gmail.com

SENIOR EDITORI
Răzvan CODRESCU
Paul GHIŢIU

REDACŢIA
Mihail ALBIŞTEANU
Pr. Antonio ARONEASA
Constantin MIHAI
Pr. Marcel RĂDUŢ SELIŞTE

COLABORATORI PERMANENŢI
Ierom. Savatie BAŞTOVOI
Daniel FOCŞA
Stelian GOMBOŞ
Paul S. GRIGORIU
Silviu MAN
Dragoş MOLDOVEANU
Paul NISTOR
Cristi PANTELIMON
Viorel PATRICHI
Alexandru RACU
Teodora ROŞCA
Paul Gabriel SANDU
Constantin N. STRĂCHINARU

CORECTURĂ
Nicu BUTNARU

EDIŢIE INTERNET
www.rostonline.org
Ionuţ TRANDAFIRESCU

CORESPONDENŢĂ
OP 23, CP 27 – Bucureşti

Tipografia DOCUPRINT Editura BABEL
Telefax: 0234 - 588 910 0744 - 774 818
TIPAR

DIFUZARE & ABONAMENTE
Asociaţia ROST
tel.: 0740.103.621

ISSN
1583-6312

Pro și contra Catedralei

Patriarhia a anunțat că în luna august va începe construirea Catedralei Mîntuirii Neamului. Prilej pentru vechii adversari ai proiectului să-şi lustruiască „argumentele” prăfuite şi să scornească altele noi. Contextul face ca şi unii dintre susținători să se îndoiască acum de oportunitatea momentului şi de necesitatea clădirii.



Claudiu Târziu

Cîteva obiecții par de bun-simț, la prima vedere. La o analiză mai atentă însă, nu stau în picioare. Să luăm pe rînd.

Amplasamentul nu e bun, să mai căutăm. Nici noi nu sîntem prea fericiți cu locul ales, în vecinătatea Palatului Parlamentului. Dar să ne amintim că, ani în şir, proiectul a tot fost plimbat prin oraş, pentru că mereu opozanții găseau locul nepotrivit. În 2005, Biserica a primit, în sfîrşit, prin lege, un teren pentru catedrală, pe Dealul Arsenalului. Conducerea BOR a fost de acord. E adevărat că două construcții uriaşe, aşezate una lîngă alta, urîțesc zona şi îşi umbresc reciproc valoarea arhitectonică – atîta cît e. Însă, n-ar fi neserios şi cam târziu acum să încercăm să schimbăm amplasamentul? Şi cine garantează că nu vor mai exista obiecții pentru orice alt teren?

Casa Poporului este simbolul megalomaniei ceauşiste, iar o catedrală în care încap 5500 de persoane ar putea să împrumute această simbolistică. Fără îndoială. Cum la fel de bine catedrala ar putea exorciza vecinătatea impură.

Mi se şopteşte: „E lipsită de smerenie”. Smeriți s-ar cuveni să fim noi, nu casa Domnului.

Nu e în tradiția noastră să facem biserici mari. Întîi că nu e o biserică obişnuită, ci una care trebuie să fie reprezentativă pentru ortodoxia noastră. Celelalte state majoritar ortodoxe au fiecare cîte o catedrală patriarhală. Pe urmă, dacă în Evul Mediu, să zicem, nu am avut resurse să construim biserici mari nu înseamnă că am respectat tradiția. Dovadă că, acolo unde s-a putut, au fost ridicate şi biserici imense pentru vremea lor – ca la Dragomirna sau Moldovița. E ca şi cum am spune că, dacă străbunii noştri n-au avut bani decît de bordeie, trebuie să trăim şi noi bordeie, ca să păstrăm tradiția. Oricum, din 1990 încoace s-au construit multe biserici spațioase la noi, culminînd cu catedrala ortodoxă din Bacău, a patra ca dimensiune din Europa.

În loc să cheltuim 400 de milioane de euro pentru catedrală – cît este estimat că va costa –, mai bine reparăm bisericile-monumente istorice, sau construim 200 de biserici noi ca să le retrocedăm pe cele ale greco-catolicilor, sau facem 200 de azile de bătrîni şi orfelinate. Desigur, şi acestea sînt obiective importante. Dar, pe de o parte, Biserica trebuie să se ocupe întîi de mîntuire şi apoi, dacă poate, şi de filantropie; pe de altă parte, credincioşii care dau bani pentru Catedrală vor catedrală, nu altceva.

Apropo de bani, o seamă de necredincioşi se arată îngrijorați că vor fi alocate fonduri de la bugetul de stat. Normal, doar sîntem o țară de peste 80% ortodocşi, care cotizăm la buget.

(continuare în pagina 12)

2% pentru Asociația ROST

Dragi prieteni ai revistei ROST, vă îndemnăm să sprijiniți o organizație civică, nonprofit, neguvernamentală, bazată pe voluntariat şi dedicată binelui public: Asociația „Rost". Prin *direcționarea a 2% din impozitul pe venit*, pe care oricum îl plătiți statului, către Asociația „Rost". În fapt, cereți ca o parte din impozitul plătit să fie cheltuit în favoarea unei organizații care face o lucrare ce vă reprezintă.

După cum ştiți, principala activitate a Asociației "Rost" este editarea revistei de față, dar a fost în prima linie şi în alte chestiuni care țin de interesul general. Mulți ne-ați scris că vă place publicația noastră, iar o parte dintre dumneavoastră v-ați arătat ataşamentul față de ROST cu diferite prilejuri. Vă mulțumim. Anul acesta o puteți face din nou.

E bine să ştiți că editarea revistei ROST este realizată prin efortul *voluntar* al unui grup de preoți, istorici, sociologi, medici, profesori, ziarişti, în covîrşitoarea lor majoritate tineri. *Nimeni nu este plătit.* Singura noastră răsplată este munca bine făcută şi bucuria de a vedea că dumneavoastră, cititorii noştri, prețuiți această lucrare. Şi e normal să fie aşa, căci ROST nu este o afacere din care să cîştige cineva, ci un proiect cultural, menit unei resurecții morale şi spirituale a românilor.

Sprijiniți revista ROST, pentru a deveni mai bună, mai consistentă şi pentru a-şi putea păstra independența!

Pentru a direcționa 2% din impozit către Asociația „Rost" – şi implicit către revista ROST – urmați etapele de mai jos.

Notați datele de identificare ale organizației noastre:

Numele: Asociația "Rost"

Codul unic de identificare (codul fiscal): 12495302

Contul bancar în format IBAN: RO25 BACX 0000 0001 0736 3250, deschis la Unicredit Țiriac Bank, Sucursala Orizont – Bucureşti.

Dacă aveți venituri de la un singur angajator (un loc de muncă şi un salariu), completați, „Cerere privind destinația sumei reprezentînd pînă la 2% din impozitul anual" pe care o descărcați de pe site-ul Ministerului Finanțelor. La **Capitolul B** veți trece datele Asociației „Rost" indicate mai sus. La rubrica „Suma" treceți suma reprezentînd 2% din impozitul pe care îl datorați pe venit. Dacă nu ştiți suma, lăsați rubrica liberă, căci va fi completată de Administrația Financiară.

Cereți firmei/instituției unde sînteți angajați o copie după formularul 210 „Fişa Fiscală privind impozitul pe veniturile din salarii". Anexați formularul la Cererea 230.

Cele două documente se depun la registratura Administrației Financiare sau se trimit prin poştă, cu scrisoare recomandată.

Dacă anul trecut ați avut venituri din mai multe surse, utilizați, **„Declarație specială privind veniturile realizate"** (o veți primi acasă, prin poştă, de la Administrația Financiară sau o puteți descărca de pe site-ul Ministerului Finanțelor).

La **Capitolul III,** „Destinația sumei reprezentînd 2% din impozitul pe venitul anual datorat", punctul 2, „Sponsorizare entitate nonprofit" completați cu datele Asociației „Rost" indicate mai sus. La rubrica „Suma" puneti echivalentul a 2% din impozitul pe venit datorat sau lasați liber, căci va completa Administrația Financiară. Documentul se depune la registratura Administrației Financiare sau se trimite prin poştă, cu scrisoare recomandată.

Important! Data pînă la care trebuie să depuneți declarația pe venit este 15 mai 2010.

Idei, vorbe, fapte

O nouă minune a sfinților de la Aiud

Pe 19 martie, la Iaşi, s-a petrecut o nouă minune: sfintele moaşte ale mărturisitorilor de la Aiud au izvorît mir, cu bună mireasmă, în timp ce erau cinstite de cei prezenți la o conferință ținută de Danion Vasile. S-a întîmplat exact la un an de cînd, tot la Iaşi, moaştele sfinților de la Aiud au izvorît mir.
Imediat cei prezenți au citit, în genunchi, Acatistul Sfinților din Închisori.
Aflînd despre minune, Părintele Iustin Pârvu, stareţul Mănăstirii Petru Vodă (Neamț), care se luptă de mult pentru recunoaşterea sfinților închisorilor comuniste, a spus că Sfînta Parascheva vrea să confirme sfințenia mucenicilor de la Aiud.

Bulgaria interzice culturile modificate genetic

Bulgarii ne-o iau din nou înainte. Măcar de i-am urma în acțiunile bune. Dar or fi guvernanții noştri atenți la vecini, sau au ochii lipiți numai de Bruxelles?
Parlamentul Bulgariei a adoptat modificări la Legea care reglementează Organismele Modificate Genetic (OMG) care nu vor mai permite cultivarea de plante modificate genetic în această țară. Este primul stat european care se opune otrăvirii populației prin plantele, legumele şi fructele modificate genetic. Iar România este prima țară europeană care a permis folosirea Initiumului, un îngrăşămînt pentru culturi care este cancerigen.

Cine „reconstruieşte" Dreapta românească

De vreo zece ani încoace se vorbeşte de reconstrucția Dreptei. Tentativele de pînă acum au eşuat, cum era de aşteptat, pentru că nu poți uni Stînga cu Stînga şi să-ți dea Dreapta. Acum, un grup de tovarăşi mai face o încercare, vrând să re-construiască Dreapta în jurul PD-L. Partid care încă nu ştie ce-i cu el (socialist pînă în măduva oaselor, cu panaş liberal şi ambiții... populare, să nu zic populiste). Oricum ar da-o, nu poate fi Dreapta. Vedeți declarațiile liderilor şi mai ales faptele majorității covîrşitoare a oficialilor statului care provin din acest partid.
Principalul laborator pentru noul experiment este Institutul de Studii Populare, girat de un Consiliu Academic aflat sub preşedinția lui Vladimir Tismăneanu, ayatolahul neoconser-


Cristian Preda şi Traian Ungureanu în campanie pentru alegerile europarlamentare

vatorilor şi monopolistul anticomunismului. V-aţi lămurit? Dacă nu, mai aflaţi că din Consiliul de Administraţie fac parte: Anca Boagiu (veche socialistă din PD), Valeriu Stoica (fost lider PNL), Dragoş-Paul Aligică (liberal şi el în concepţii, a scris o carte despre "dreapta" liberală împreun cu Stoica), Sever Voinescu (poate singurul cu ceva aplecare spre zona conservatoare) şi Cristian Preda (europarlamentar PD-L şi decan la Ştiinţe Politice, Univ. Bucureşti).
Cristian Preda este omul care a făcut niţică vîlvă în PD-L susţinînd ba reforma partidului, ba reformarea Constituţiei după anumite idei care i-au atras mînia şefilor săi politici, cînd nu au stîrnit rîsul.
Cristian Preda este foarte activ pe Internet şi încearcă să-şi depună ouăle minţii peste tot locul. După ce a fost alungat cu pietre de pe www.voxpublica.ro, deunăzi a acordat un interviu pe o platformă de bloguri „de dreapta" (o amestecătură confuză de fani PD-L şi Băsescu cu liberali şi populişti de toată mîna). Ca să ne fie limpede ce „Dreaptă" vor să construiască pedeliştii dar şi cît sînt ei de gînditori, Cristian Preda declară: "Eu respect identităţile conservatoare, dar nu pot adera la conservatorism. [...] Conservatorii sînt oameni simpatici, cultivaţi, eruditi tocmai pentru că sunt siliţi să facă un efort intelectual considerabil. Eu sînt departe de orice sensibilitate conservatoare. [...] Cred, de pildă, că dreapta în România ar trebui să se definească într-o formulă laică şi să ceară, între multe altele, scoaterea religiei din şcoli. [...] Pledez pentru o laicizare a spaţiului public şi a spaţiului educaţional. [...] În funcţie de context aş spune [că Dreapta trebuie să se numească] «dreaptă democratică şi liberală», într-o tentativă de sincronizare cu celelalte formule ale familiei populare."
Dreapta, oricum am suci-o, este tradiţionalistă, deci religioasă. Dacă ai scos credinţa religioasă din definiţia ei, nu mai vorbeşti despre Dreapta, ci despre orice altceva.
Dreapta nu poate fi liberală, pentru că liberalismul-individualist este opus personalismului comunitarist - care e specific Dreptei. (A nu se confunda comunitarismul cu colectivismul, primul e întodeauna liber, „are dimensiune personalistă, reprezintă identitatea şi spiritul de obşte al personalităţilor" - apud N. Berdiaev.) Nu vreau să cred că dl Preda nu ştie atîta lucru, chiar dacă, liberal fiind, nu e nevoit să facă mari eforturi intelectuale. ***(C.T.)***

Trădarea românească întrece obraznicia maghiară

La Sfîntu Gheorghe obrăznicia maghiară este întrecută numai de trădarea românească. Iată ce a descoperit bloggerul Dan Tănasă: "Preşedintele PNL Sfîntu Gheorghe, «romanul» Mădălin Guruianu, votează cot la cot cu UDMR şi PCM drapelul secuiesc ca drapel al oraşului!" Şi mai departe, dă stenograma şedinţei de Consiliu Local în care a fost votată adoptarea steagului secuiesc. O româncă a votat contra, un român s-a abţinut, doi români au fost pentru. Să zic că ne merităm soarta? ***(B.C.)***

Cum plătim incompetenţa guvernului Boc

Hotnews scrie: "Două autorităţi de management care gestionează programe europene de miliarde de euro şi mii de proiecte ale întreprinzătorilor au declarat, în cadrul seminarului *live* organizat de HotNews.ro că în departa-



mentele care se ocupă de contracte lucrează două, trei persoane. Întrebați de ce nu se iau măsuri în acest sens, oficialii au răspuns: «Am prezentat această problemă la Guvern, prim-ministrul o cunoaşte. Răspunsul pe care îl primim este că acordul cu FMI nu permite angajări în sectorul public»".
Ştim bine că pentru fiecare domeniu de finanțare sînt nenumărate proiecte. Din acestea, foarte puține ajung să primească bani. După cum ni se spune invariabil, la fiecare sfîrşit de an, de cînd am intrat în UE, pierdem bani pentru că nu ştim să scriem proiecte şi nu le depunem la termen. Fals. Cu atît mai mult cu cît deja s-a dezvoltat o adevărată industrie a consilierii pe proiecte finanțate de UE. Proiecte sînt, dar cauza pentru care nu intră în finanțare o aflăm abia acum: autoritățile n-au suficienți oameni pentru a le verifica. De ce s-a ajuns aici? De ce au fost angajați atît de puțini specialişti, avînd în vedere că în 2007 şi 2008 nu erau restricții la angajări în structurile guvernamentale? Cum putem renunța la miliarde de euro – convertibile în locuri de muncă, în consum etc. – pentru că FMI ne-a impus să nu mai facem angajări în sistemul bugetar? Motivul este ridicol. Refuzăm să credem că un guvern, fie el şi foarte slab, ca ăsta pe care îl avem, nu poate rezolva problema. Ar trebui s-o facă urgent, mai ales că sîntem în criză economică, iar banii europeni ne-ar prinde extrem de bine. Deocamdată însă guvernul se pregăteşte să mai ceară un împrumut de la FMI. Deci, în loc să luăm fonduri nerambursabile, luăm credite cu dobînzi împovărătoare. ***(B.C.)***

Patriarhul Daniel a căzut în dizgrația lui Bădiliță

Cristian Bădiliță, traducător al scrierilor sfinte şi comentator al vieții religioase de pe poziții ecumenist-sincretiste, îl atacă virulent pe patriarhul Daniel, într-un recent articol de gazetă electronică: "Apel la cinste, logică, bun simț – către patriarhul BOR, Daniel Ciobotea". Fost fan al PF Daniel, Bădiliță spune acum: „E limpede pentru toată lumea că Sinodul BOR



este la cheremul unui patriarh autocrat, al cărui comportament nu mai inspiră nici unui ortodox nespălat pe creier decât decepție ori stupoare. Dublură perfectă a celuilalt micromegaloman, de la Cotroceni, Daniel Ciobotea a uitat, în douăzeci de ani de carieră arhierească, tot ce-a învățat în Occident, cu voie de la Ceauşescu şi de la Securitate.
Se comportă ca şi cum Biserica lui Isus Cristos ar fi propria sa moşie, neluând în seamă absolut nici o sugestie sau povățuire dinafară. El ştie tot, face tot, rade tot. Deşi i-am susținut candidatura, mi-am dat seama pe parcursul primelor luni de la „înscăunare", că noul autocrat nu are decât fler administrativ plus o sete imensă de putere (între altele, de un ridicol îngrijorător, nu mai vorbeşte despre sine decât la persoana I plural, ca Iulius Caesar)."
[Sublinierile mele - C.T.]
Îmi aduc aminte că Bădiliță vorbea cam în aceeaşi termeni şi despre răposatul patriarh

Teoctist, chiar cînd acesta se afla pe catafalc: „Pandant, pe linie bisericească, al lui Iliescu, în contrast cu adevărata Biserică ortodoxă martiră, fostul patriarh nu are aproape nimic în comun nici cu precedesorii săi...“ [Ziua, Nr. 4002, miercuri, 8 august 2007]
Doar că pe-atunci, pentru Bădiliță mitropolitul Daniel era „clarvăzătorul profet“.
Luat de avînt, Cristian Bădiliță loveşte în treacăt şi Sinodul: „Problema, domnule Daniel Ciobotea (scuze, dar mi-e imposibil să vă consider patriarh şi cunoaşteți bine toate motivele), ca şi în cazul confratelui laic, Băsescu, nu suntem noi, deștărații, laicii, disidenții, ci voi, sinodalii unşi cu toate alifiile, sforari penibili însetați de putere, fără nici o legătură cu principiile evanghelice, pe care le batjocoriți la fiecare respirație, cu fiecare cuvințel pe care-l „emanați”.
Nu aveți dreptul să vă agățați de argumentul „celor douăzeci de ani de la revoluție”, voi care nu faceți, de douăzeci de ani, decât să întinați jertfele de atunci şi speranțele noastre, ale celor care am avut şi avem în continuare nenorocul să trăim zi de zi bâlciul vostru, al marilor profanatori.“ [Sublinierile aparțin autorului]
Pretextul acestei dezlănțuiri este falsificarea de către patriarh a textului canonului 16 de la Sinodul I Ecumenic (325), manevră prin care PF Daniel încercă să aducă la ordine comunitățile românilor ortodocşi din străinătate care încă nu se află sub ascultarea sa.
Deşi Cristian Bădiliță are dreptate pe fond (nu şi cînd îi acuză pe toți sinodalii; chiar mă întreb cu ce ochi vor citi articolul său ÎPS Calinic şi ÎPS Teodosie, doi dintre ierarhii care îl curtează şi îl sprijină în multe feluri), nu mai are credibilitate, din pricina deselor sale derapaje şi a reputației de oportunist.
Textul citat mai sus trebuie înțeles în cheia acestei fraze: „Se comportă ca şi cum Biserica lui Isus Cristos ar fi propria sa moşie, neluând în seamă absolut nici o sugestie sau povățuire dinafară.“ Pentru că Bădiliță s-a grăbit, imediat după alegerea PF Daniel, să-I sugereze acestuia un program, pe care patriarhul nu l-a respectat. Drept care patriarhul a căzut în dizgrația povățuitorului dinafară. (C.T.)

Încă două institute la Tismăneanu

Vladimir Tismăneanu îşi continuă planul de monopolizare a anticomunismului, sub pretextul neruşinat al interesului ştiințific. El a mărturisit în “Evenimentul Zilei”, pe 17 martie a.c., că vrea unificarea tuturor institutelor care se ocupă de comunism şi revoluția din 1989. Evident, sub controlul său şi al oamenilor săi. Declarația publică a fost țintită pe Institutul Revolutiei, fondat de Ion Iliescu şi condus de



oamenii lui. Astfel, a trecut în plan secund adevăratul său interes: acela de a înghiți şi Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, condus de Radu Ciuceanu. Nu putea să sară direct la gîtul unui fost deținut politic.
Dacă planul lui Tismăneanu izbuteşte, acesta îşi va impune propria viziune asupra comunismului, fără să mai poată fi contestat, cel puțin la nivel instituțional, de nimeni. Cîte ceva din această viziune ni s-a dat în Raportul asupra regimului communist, scris de comisia prezidențială pe care a coordonat-o.

Pe cînd studierea holocaustului comunist?

Ziare.com scrie: “Ministrul Educației, Daniel Funeriu, a prezentat, marți [9 martie a.c.], schimbările ce se vor produce la nivelul


Monumentul de la Aiud

programei şcolare după intrarea în vigoare a noii Legi a Educației, ca răspuns la solicitarea privind studierea problematicii Holocaustului într-un mod cît mai eficient de către elevii din România.
Solicitarea a fost formulată de directorul Centrului de Studii Avansate al Holocaustului din cadrul Muzeului Memorial al Holocaustului din SUA, Paul A. Shapiro.
La întîlnirea pe această temă au mai participat directorul diviziei de programe arhivistice internaționale din cadrul aceluiaşi centru, Radu Ioanid, şi directorul executiv al Institutului Național «Elie Wiesel» pentru Studierea Holocaustului din România, Alexandru Florian. [...]
În cadrul întâlnirii s-au mai convenit şi alte două aspecte punctuale: organizarea unei expoziții itinerante în şcoli cu o tematică legată de Holocaust şi includerea Memorialului Holocaustului din Bucureşti în circuitul excursiilor de studiu."
Bun. Acum, avînd în vedere că holocaustul comunist împotriva poporului român a durat aproape jumătate de veac, ne aşteptăm ca şi despre acesta să învețe temeinic elevii. Şi, pentru a înțelege mai bine cît de ilegitim, criminal şi antiromânesc a fost comunismul, ar fi firesc ca şcolarii să fie duşi în excursii măcar la Târgşor (prima închisoare pentru copii din lume), Piteşti (unde a fost „reeducată" sau ucisă studențimea), Miercurea Ciuc (unde au sfîrşit multe dintre cele mai capabile femei ale țării), Sîmbăta de Sus - Făgăraş (unde se află un monument al celor care au murit în munți, luptînd cu arma în mînă contra comunismului), Sighet (unde au fost închişi demnitarii României vechi) şi Aiud (din pămîntul căruia încă ies sfinte moaşte de martiri anticomunişti). Dar mai sînt încă atîtea alte locuri în care există urmele jertfelor româneşti pentru Dumnezeu, neam şi patrie. E plină țara de morminte sfinte... ***(H.B.)***

Dl Pleşu descoperă noua „revoluție culturală"

Dl Andrei Pleşu descoperă de-abia acum noua „revoluție culturală" de la noi.
"A trebuit să citesc de curând peste trei sute de dosare cu proiecte de cercetare ale unor candidați la bursele New Europe College. E o operațiune care se repetă de peste cincisprezece ani şi care, de la o vreme, include şi studioşi din străinătate: din Australia până în Kenya,

din Statele Unite până în Germania.
Dintr-odată însă, anul acesta am fost confruntat cu o experienţă radical nouă. [...]
În anii trecuţi, oferta tematică a proiectelor era cât se poate de cuprinzătoare. Era vorba de arheologie, teologie, filologie, ştiinţe politice, lingvistică, ştiinţe juridice, psihologie, istorie, antropologie, estetică, etc. Nu lipseau nici proiectele de tip conjunctural, „trendy“, alese anume pentru a răspunde presupuselor obsesii ale unui juriu *politically correct*. [...]
Ceea ce s-a întâmplat de data aceasta are aerul unei violente schimbări de orientare: cca. optzeci la sută din subiecte se învârt în jurul câtorva cuvinte-cheie, folosesc cam acelaşi limbaj, valorifică lecturi asemănătoare, „strategii metodologice“ asemănătoare şi o croială ideologică de circumstanţă. [...]
Cuvintele-cheie sunt: drepturile omului, minorităţi, integrare europeană, condamnarea comunismului, societate civilă, feminism, probleme «manageriale» (organizare, comunicare etc.), probleme ecologice şi altele din aceeaşi categorie. [...]
Mi se pare mai plauzibil să-mi imaginez că totul e rezultatul unui calcul «abil», stimulat de ipocrizia cochetă a unei retorici la modă, pe care mediile academice, experţii Comisiei Europene şi finanţatorii de pretutindeni au adoptat-o orbeşte. Cercetătorii au înţeles că pentru a căpăta bani trebuie să se înregimenteze într-o anumită tematică şi într-un anumit limbaj. Şi o fac.”
Ce nu spune dl Andrei Pleşu că la această nouă „revoluţie culturală“ au contribuit cu asupra de măsură şi două instituţii pe care le-a fondat şi pe care le conduce, New Europe College şi “Dilema”, ca şi majoritatea covîrşitoare a celor care au trecut prin acestea şi i-au fost ucenici filosofului.
Dacă îngrijorarea pe care o exprimă în articolul din “Adevărul” este autentică, dl Andrei Pleşu ar trebui să încerce să schimbe macazul, deşi e foarte tîrziu. Ar putea să nu mai dea burse celor care vin cu teme de cercetare „corect politice“, ci doar celor cu teme de un real interes, şi ar mai putea să umble niţel la conţinutul revistei pe care o păstoreşte şi care azi e tribuna celor care nu cred în nimic – şi necrezînd, nici nu construiesc nimic. ***(C.T.)***

Gabriel Constantinescu s-a adăugat oastei românilor din cer

În seara zilei de sîmbătă 6 martie 2010, acasă la Sibiu, după o lungă agonie, s-a stins din viaţa aceasta fostul prizonier de război şi deţinut politic Gabriel Constantinescu, întemeietorul şi directorul revistei “Puncte cardinale” (1991-2010).



Încă din toamnă, cînd l-am sărbătorit la împlinirea vîrstei de 88 de ani, era ţintuit la pat de boala necruţătoare (cancer pulmonar, cu metastază la creier).
În numărul jubiliar al “Punctelor cardinale” din ianuarie-februarie 2010 (ultimul pe care a apucat să-l vadă ieşit de sub tipar), ce a marcat intrarea în cel de-al douăzecilea an de apariţie neîntreruptă, i-a fost publicat cel din urmă interviu. Îl considerăm testamentul său moral-spiritual, chemînd la rugăciune pentru sufletul

pornit spre vămile văzduhului şi pentru mîngîierea familiei îndurerate (Maria Constantinescu; Ligia, Toma şi Andreea Banea; Eugenia, Oscar şi Cristina Auner).
Slujba de înmormîntare a avut loc marţi 9 martie, la Catedrala Episcopală "Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" din str. Gh. Dima (Sibiu).
"Punctele cardinale" – care l-au preocupat pînă în ultimele clipe viaţă – vor continua să apară, cu efortul conjugat al familiei, al redacţiei şi al prietenilor apropiaţi, pe tot parcursul acestui an, aşa cum şi-a dorit şi a lăsat cu limbă de moarte. ***(R.C.)***

Omar Khayyam şi „complexele" mitului european

La 5 martie a.c., începînd cu ora 17.00, pe o vreme de să nu dai un cîine afară şi în nişte vremuri urîte ca tatăl minciunii, s-a găsit totuşi şi un motiv de bucurie:, Centrul Internaţional de Cultură şi Arte „George Apostu" din Bacău a fost scena unui spectacol al cărţii. Prilejul a fost dat de lansarea volumului Omar Khayyam şi „complexele" mitului european, de Gheorghi Iorga. Cartea este teza de doctorat a profesorului Gheorghi Iorga, unul dintre puţinii specialişti în literatură persană de la noi.
Despre volum, care marchează 150 de ani de la prima versiune europeană a rubaiatelor marelui poet persan (în traducerea lui Edward FitzGerald), au vorbit criticii Constantin Călin, Vasile Spiridon şi Constantin Dram, în prezenţa cîtorva sute de persoane!
Lucrarea tratează cele două dimensiuni esenţiale ale lui Omar Khayyam (1048 - 1131): poetul şi omul de ştiinţă. Şi, după aprecierile criticilor, este o realizare de excepţie.
Au urmat un recital de poezie şi un concert.
Ni se pare extraordinar că, în contextul românesc de azi, un astfel de eveniment este onorat de prezenţa a sute de oameni.

O hotărîre a Sinodului care va stîrni nemulţumiri

Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a luat, în 10 - 11 februarie a.c., o hotărîre importantă, asupra căreia a păstrat discreţia. O decizie care urmăreşte să reglementeze situaţia preoţilor divorţaţi, divorţaţi şi recăsătoriţi, văduvi şi recăsătoriţi.
Probabil că această hotărîre va stîrni nemulţumiri şi proteste în rîndul preoţimii, cînd va fi aflată, pentru că taie în carne vie. Însă, ea lasă loc de negociere ierarhilor.
Într-un document al Sinodului se arată că, după 1990, numărul preoţilor divorţaţi, divorţaţi şi recăsătoriţi, văduvi şi recăsătoriţi a crescut, dar că aceştia nu au fost trataţi unitar pe cuprinsul Patriarhiei Române, fiecare episcop acţionînd după voia şi judecata sa. Aşa încît, Sinodul, ţinînd cont de canoanele, regulamentele şi legiuirile bisericeşti, a decis acum:
1. să-i caterisească pe preoţii care vor divorţa de-acum înainte,
şi 2. să le interzică preoţilor care erau pînă la data hotărîrii divorţaţi, divorţaţi şi recăsătoriţi, văduvi şi recăsătoriţi să mai ocupe funcţii în administraţia bisericească, inclusiv funcţia de paroh (excepţie făcînd preoţii de la ţară din parohii cu o situaţie specială), să fie promovaţi în alte parohii, să primească ranguri bisericeşti, să predea în învăţământul bisericesc



şi să oficieze singuri Taina Cununiei (ci numai în sobor cu alţi preoţi, excepţia operînd tot în mediul rural unde nu poate fi întrunită această condiţie).
Totuşi, Sinodul lasă o portiţă deschisă spre negociere: episcopul locului, după examinarea atentă a unui caz de preot divorţat înainte de hotărîrea Sinodului, poate hotărî să-l folosească pe preotul respectiv în învăţămînt sau administraţie. Nu este însă îngăduită chiriarului vreo formă de pogorămînt în cazul celor care divorţează acum.
Prin urmare, preoţii care divorţează de azi înainte, vor fi caterisiţi.
Sinodul aşteaptă ca, pînă la următoarea sa întrunire, să aibă o situaţie exactă a numărului de preoţi divorţaţi, divorţaţi şi recăsătoriţi, văduvi şi recăsătoriţi. ***(C.T.)***

Memoroandumul românilor din secuime

Adunarea Forumului Civic al Românilor din judeţele Covasna, Harghita şi Mureş a adoptat pe 20 martie a.c., la Topliţa un „Memorandum" în care solicită luarea unor măsuri concrete împotriva acţiunilor separatiste ale unora dintre liderii maghiari, dar şi asigurarea respectării statutului limbii române ca limbă oficială şi anchetarea cazurilor de discriminare la care sunt supuşi românii.
În document, românii din cele trei judeţe solicită Parlamentului României, Preşedinţiei, Guvernului, precum şi întregii societăţi româneşti, mass-media, societăţii civile, „să ia atitudine şi să-şi exprime, public şi neechivoc, o poziţie tranşantă referitor la acţiunile care atentează făţiş la unitatea şi suveranitatea statului şi naţiunii române şi la existenţa noastră pe aceste locuri".
Lucrările Forumului au fost deschise şi prezidate de Înaltpreasfinţitul Arhiepiscop Ioan al Episcopiei Covasnei şi Harghitei, în calitate de preşedinte de onoare al Forumului Civic al Românilor din cele trei judeţe.
Înaltpreasfinţia Sa a transmis etnicilor maghiari un mesaj de convieţuire paşnică, dar a vorbit şi de îngrijorarea românilor din zonă faţă de încercările liderilor maghiari de obţinere a autonomiei teritoriale.
La lucrările Adunării Forumului Civic al Românilor din judeţele Covasna, Harghita şi Mureş au participat peste o mie de persoane.
De asemenea, 50 de organizaţii ale românilor din întreaga lume au transmis mesaje de susţinere pentru românii din cele trei judeţe. Guvernul nu şi-a trimis nici un emisar, dar partidele de opoziţie au fost reprezentate masiv. ***(A.B.)***

Editorial

(urmare din pag. 3)

Totuşi, din experienţa de pînă acum, să fie liniştiţi: statul n-a fost niciodată prea darnic, darămite în vreme de criză. Şi iată că am ajuns la un motiv la care sînt sensibili şi cei care vor Catedrală, dar cred că acum nu e momentul.

„Lumea moare de foame, şi Bisericii îi trebuie Catedrală? Nu e strategic..." Să nu ne bănuiţi de cinism, dar ar mai fi existat „Sfânta Sofia" din Istanbul, dacă s-ar fi gîndit Constantin cel Mare la cît de potrivit este momentul şi ce alte priorităţi ar avea?

Avem deja două catedrale în capitală: cea din Dealul Patriarhiei şi „Sf. Iosif"! Este una dintre stupizeniile folosită drept argument de unii ziarişti anti-ortodocşi. Una e o biserică monahală modestă pentru nevoile de azi ale Patriarhie, cealaltă – un lăcaş al romano-catolicilor.

În fine, două dintre cele mai hilare motive sînt că şantierul va bloca traficul în centrul capitalei şi că va polua oraşul. La ce poluare este în Bucureşti şi la cît de greu se circulă, ar trebui să nu mai facem nici o magazie. Se construieşte însă în neştire, şi edificii de care nu avem atîta nevoie ca de catedrală.

Duşmanii BOR ar inventa orice măcar să întîrzie, dacă nu să oprească ridicarea catedralei. Pentru că prezenţa ei este o mărturie de credinţă. Iată de ce trebuie să o construim.

„Jandarmul român“ de ieri şi birocratul român de azi*

„Fără interbelicul românesc, RM ar fi fost astăzi o Transnistrie mai extinsă...”

(Valentin Mândâcanu)

Dan Dungaciu

Ziarul "Timpul", de la Chişinău, a readus salutar în dezbaterea publică, direct sau indirect, două teme cruciale pentru modul de abordare a relaţiilor dintre cele două maluri ale Prutului. Pe de o parte, recuperarea şi revizuirea memoriei interbelice a acestei relaţii („palma jandarmului" versus „glonţul sovietic"). Pe de alta, dificultăţile inadmisibile ce apar astăzi în funcţionarea eficace a relaţiei Bucureşti-Chişinău (cazul *Acordului* de mic trafic). Aparent disparate, cele două problematici sunt periculos de apropiate. Nu doar pentru că vor fi puse, abuziv, în paralel de către cei care nu vor ca relaţiile moldo-române să funcţioneze senin, dar şi pentru că, indirect, favorizează astăzi perpetuarea unor clişee – mai periculoase decât cele de ieri – despre prestaţia Bucureştiului în stânga Prutului. Dar să le luăm pe rând.

Resurecţia unei mize

Activitatea Comisiei pentru studierea şi aprecierea regimului comunist totalitar din R. Moldova, numită şi „Comisia Ghimpu", repune pe tapet o temă esenţială, mereu trecută în penumbra dezbaterilor de partea oficială sau oficioasă a istoriografiei de extracţie sovietică de la Chişinău – atrocităţile comise de regimul comunist de ocupaţie. Recentele apariţii în presă ale unor voci autorizate ce vorbesc despre numărul real al basarabenilor care au decedat prin înfometare, au fost deportaţi sau executaţi (peste 300.000) nu pot fi ignorate sau trecute cu vederea. În plus, istoria recentă a acestui spaţiu va trebui serios reevaluată, indiferent cât de persistentă rămâne în mentalul public „palma jandarmului român". Chiar şi pentru acei care încă se încăpăţânează să creadă în ea neclintit, dilema ridicată de Constantin Tănase în ceea ce priveşte consecinţele ocupaţiei sovietice rămâne imposibil de evitat: „Voi ce aţi fi preferat: o palmă sau un glonte în cap?... Să nu uităm niciodată: palma jandarmului român a salvat de la moarte sute de mii de basarabeni". Fie şi numai din această perspectivă (care a primit, de altminteri, o nuanţare ulterioară chiar în paginile aceluiaşi cotidian), reevaluarea celui mai puţin discutat interval istoric din spaţiul dintre Prut şi Nistru va trebui făcută.

Apostoli, aventurieri, pedepsiţi

Nu e cazul să reluăm aici lucruri deja discutate. Dar câteva chestiuni rămân esenţiale pentru conturarea unui cadru just, în care discuţia despre interbelicul românesc trebuie purtată. Moştenirea ţaristă lăsa în 1918 o Basarabie cu o populaţie preponderent ţărănească: 13% urban, 87% rural, iar dintre cei 56,2% de români, doar 31,5% trăiau în oraşe. Gradul de alfabetizare al provinciei era extrem de redus, procentul cel mai mic fiind al românilor. Compatibilizarea instituţională a fost problema cea mai dură cu care s-a confruntat administraţia românească atunci. Func-

* Preluare din *Timpul*, 6 Martie 2010

ționarii treceau greu Prutul, iar cei din Basarabia, urmașii vechiului regim, boicotau masiv inițiativele Bucureștiului și refuzau să vorbească altă limbă decât rusa. În aceste condiții, trei sunt tipurile de „administratori" care ajung în Basarabia după 1918: apostolii, aventurierii și pedepsiții.

Apostolatul îl fac, înainte de toate, dascălii. Numărul școlilor primare din Basarabia a crescut simțitor după Unire, iar despre acest fenomen au scris frumos și competent istoricii de la Chișinău. Un absolvent de Sorbona, de pildă, în calitate de „luptător" și „intelectual", vroia să predea italiana și franceza în Basarabia pentru a aduce românii rusificați și burghezia rusă mai aproape de limba și cultura română, latină ca fond. Proiectul educațional declanșat și derulat de apostoli peste Prut a fost de succes: sintagma „școală la români" s-a bucurat de considerație o perioadă lungă, chiar și anii '50-'60 în ceea ce devenise RSSM.

Aventurierii sunt categoria inevitabilă în acele circumstanțe. Fără să știe mare lucru despre ce se petrece acolo, cu o mentalitate de conchistadori, de coloniști imperiali în Africa (sintagma s-a folosit explicit), se duc în Basarabia și încearcă lovituri spectaculoase. Numărul lor nu este însă semnificativ, iar fenomenul dispare treptat după câțiva ani. Pedepsiții Vechiului Regim care ajung în Basarabia sunt categoria cea mai popularizată de istoriografia sovietică (apoi moldovenistă). Trimiterea funcționarului public, a soldatului sau jandarmului în Basarabia pentru incompetență sau încălcarea regulamentelor era o practică frecventă în epocă. Nu erau de fiecare dată sau obligatoriu rău intenționați, dar nu vroiau sau nu știau ce să facă. Lipsa de comunicare și de înțelegere a zonei sau excesul de zel sunt cauze care trebuie să fie și ele cuantificate în conturarea unei imagini nu tocmai favorabile și, ulterior, abundent manipulată ideologic.

Primul proiect european de modernizare

Dacă înainte de 1918 nu exista nici o școală românească, după 1918 s-a produs o adevărată „revoluție culturală", după cum avea să spună Alexandru Boldur. Numărul școlilor crește sensibil, astfel că, în ianuarie 1939, existau 2718 școli, cu 7581 de învățători și 346.747 copii. Progresul industrial a fost evident și aici: dacă înainte de război existau 207 stabilimente industriale care produceau 250 milioane de lei; în 1932 existau deja 213 fabrici care produceau 800 milioane de lei. S-au înființat bănci: Banca Basarabiei (1920) cu sucursale peste tot; Banca Dacia, Banca Românească, Banca Uniunea Română, Banca Iașilor, Banca Viticolă a României, Banca Moldova etc. Comerțul s-a dezvoltat și el: în 1938, existau peste 20.576 de firme individuale și comerciale, dar structura etnică s-a păstrat: 5209 românești (17%), 8136 evreiești și 5584 de alte naționalități. Înapoiata provincie țaristă a Basarabiei avea să resimtă cel mai puternic șocul proiectului de modernizare derulat la scara României Mari în domeniul comunicațiilor și al transportului. După război exista în Basarabia o cale ferată deplorabilă (plus ecartament diferit de cel românesc, la fel ca și astăzi). Progresul a fost evident și cuantificabil. În 1919, drumul Galați-Chișinău se făcea în 19 ore – în 1938 se făcea în opt ore; dacă, înainte de război, în Basarabia circulau 29 de locomotive, în 1920 circulau 130. România a fost printre primele țări din lume care a folosit transport aerian, în Basarabia construindu-se trei aeroporturi, la Chișinău (1921), Cetatea Albă (1935) și Ismail (1935).

Pleacă jandarmul, vine funcționarul?

Paradoxal, dar tocmai când reevaluarea ocupației sovietice deschide ușile unei dezbateri oneste despre intervalul interbelic, apare o miză nouă, care oferă doritorilor de a bloca respectivele reevaluări și dezbateri muniție nesperată. În locul „jandarmului român" de ieri va fi așezat, tacit sau explicit... „birocratului român" de astăzi. Și el va deveni, pentru perpetuatorii de ieri ai mitului ocupației românești, chintesența dezinteresului, a disprețului și a lipsei de considerație a Bucureștiului față de basarabeni! Asta este miza reală a bâlbelor inexplicabile ale unor decidenți din România în ceea ce privește, de pildă, gestionarea Acordului de mic trafic la frontieră. Dar este un subiect la care vom reveni cu alt prilej.

Vedere de pe Centura politicii

Brandul Ilici și restul lumii

Viorel Patrichi

S-a încheiat şi autodafeea Prostănacului, aşa cum era şi previzibil. Numai el nu credea în deznodământul ştiut.

Bastârcile au fost concertate. Mai întâi, Tataie a comentat pasiunea soţilor Geoană pentru parapsihologie: „Obsssscurantizm!... La ce le trebuia lor asta?" Şi noi ne întrebăm la fel, dar parcă mai contează? Nu pierderea alegerilor prezidenţiale l-au îndepărtat de la conducerea Partidului lu Mukles. Dezastruoasă a fost obsesia flăcării violet. Orice baron cu vilă în America şi conturi în Elveţia îşi pune o întrebare simplă, chiar dacă tardiv: cum să ne mai ducă la guvernare un asemenea individ bântuit de fantome violet, pe noi, oameni foarte concreţi, preocupaţi de o singură întrebare: „Cât?"

„Brendul" și „telegramele otrăvite"

A urmat al doilea pas: bătrâna deşcă anunţă că se retrage din conducerea partidului fiindcă Micu Obama voia candidaturi pe liste la şefia formaţiunii. Oricum, Tataie nu avea nici o funcţie, dar pentru populaţia PSD a fost ca un ciocan în moalele capului. Pleacă şi el?! Din cauza cui? A, deci tot Prostănacu!... Pe el! Iar în timpul congresului, Tataie a avut un discurs magistral: „Eu sunt un brenddd!" Dacă-l vedea Mult Iubitu cum se bâţâie de fericire partinică! Este un simbol al minciunii şi al crimei pe care s-a întemeiat „democraţia originală", dar va rămâne un simbol. Indiferent ce credem noi.

După care, a amintit de „telegramele otrăvite", pe care Prostănacu a avut inspiraţia să i le trimită Ţapului despre „cancerul democraţiei". Despre jocurile la două sau trei capete pentru a-l înlătura de la conducerea partidului. În acel moment Prostănacu era cuprins de flăcări.

Aşa a netezit Tataie drumul spre fotoliu pentru Micu Titulescu. „Mi-a plăcut Ponta, e mai organizat decât Geoană!", a explicat Tataie. Aşa este, dar Partidu lu Mukles nu are în el un pretendent la preşedinţia României. Micu Titulescu este prea „OK, popor, OK!". Ce va vorbi un asemenea om cu bonă filipineză în faţa unei mulţimi inerte? Va veni iar Tataie să-l ducă de mână şi pe el?

Războiul țuțerilor

Bâză mare şi la alegerile liberalilor. Dacă Prostănacu nu a izbutit să impună votul pe lista de la Centru, Crinu a reuşit cu prisosinţă. În aşteptarea votului, Dinu Patriciu privea pe deasupra sălii, „oastea să şi-o recunoască". Şi liberalii lui au votat cu profesoraşul de socialism ştiinţific.

Nu pot să trec cu vederea talentul actoricesc al lui Ludovic Orban, chiar dacă a pierdut pălăria lui Brătianu: „Exista o instituţie pe lângă rabin, care se numea instituţia ţuţerului. Erau nişte băieţi plătiţi, care umblau cu rabinul şi, în timp ce rabinul vorbea făceau «ţţu, ţţu, ţţu, formidabil, ţţu, ţţu, ţţu, câtă drepate are! Extraordinar, vai cât de



înțelept e Rabinal!». Claudiu împărat avea o altă instituție, un om pe lângă el care, atunci când mergea prin mulțimi spunea: «Adu-ți aminte că nu eşti zeu, adu-ți aminte că eşti om!». Ce-mi doresc e ca în PNL să desființăm instituția «țuțerului»".

Şezi cuminte, Ludovic. Fără "rabin", partidele noastre un mai au nici picioare de scaune. Cum să renunți la Dinu Patriciu? Ar fi o blasfemie. Cum să renunți la Radu Mazăre sau la Oprişan? Ponta nu ar putea plăti nici lumina.

Iată de ce politica din România este născută să rămână strâmbă încă mulți ani de-aici înainte.

Unirea românilor este inevitabilă

"Dacă suntem români adevărați, un trebuie să aşteptăm să ne bage alții cu forța Unirea pe gât!" Aşa a spus Vlad Pârău, un tânăr de numai 18 ani, citat de Stela Popa de la Vocea Basarabiei. Este cea mai bună replică pentru politicienii înțepeniți de la Chişinău şi Bucureşti, dar şi pentru ziariştii care fac deja calcule apocaliptice despre costurile reîntregirii naționale. În 1918, românií treceau prin condiții incomparabil mai grave şi au făcut unirea. Unirea nu se face prin referendum şi nici cu abacul în mână. Este un proces continuu şi ireversibil, indiferent ce vor zice Moscova, Kievul sau Uniunea Europeană. Emoția a fost reavivată de ziarul "Komsomolskaia Pravda", care a publicat că Mihai Ghimpu este contra reîntregirii naționale. "Nu am afirmat niciodată că România nu se va uni cu Republica Moldova. Dacă o să vină oamenii şi o să vrea această unire, nu-i opreşte nici Ghimpu, nici Voronin, nici Putin şi nici Clinton", a spus apoi Mihai Ghimpu. Toată viața a gândit aşa. Era imposibil să gândească altfel tocmai acum. Spre comparație, iată un panseu de-al lui Marian Lupu: "Din punct de vedere ştiințific, vorbesc limba română. Din punct de vedere politic – limba moldovenească". Cum să ajungă un asemenea individ preşedinte la Chişinău?

La fel de berbeci, unor senatori de la Bucureşti nu li s-au uscat mâinile când au votat că basarabenii trebuie să aibă 500 de euro ca să intre în România.

Ferma de familie şi gospodăria țărănească

Ministrul Mihail Dumitru spunea recent că „agricultura se face pentru profit, iar nu pentu subvenții". Perfect adevărat. Dar cine face profit în agricultura din România? În primul rând, marii producători. Ei ştiu bine ce au de făcut. Constituie deja o castă. Cunosc legile, caută oportunități şi ştiu la ce porți să bată sau ce intrări să forțeze. Oricât de eficientă şi de utilă ar fi însă activitatea lor, ei rămân totuşi o minoritate infimă.

O altă categorie în slabă ascensiune o constituie fermele de familie. Aici întâlnim oameni dinamici, cu spirit de inițiativă. Majoritatea nu sunt țărani. Şi-au înregistrat afacerile şi plătesc impozite pentru activitatea lor comercială. Timp de două decenii, guvernele nu au stimulat suficient fermele de familie şi de aceea avem prea puține.

Cea mai numeroasă categorie o formează gospodăriile țărăneşti. Țăranii acoperă peste 70% din produsele alimentare româneşti. Majoritatea îmbătrâniți, ei au – în medie – două hectare de teren, o vacă, doi-trei porci, 30 de găini şi vreo 10 oi. În aceste condiții, ei nu pot deveni eficienți şi nu vor ajunge niciodată în marile magazine.

Ce se poate face? În primul rând, Guvernul trebuie să realizeze o distincție terminologică necesară între fermele de familie, care au activitate comercială „la vedere", şi gospodăriile țărăneşti – de subzistență sau de semi-subzistență. Nimeni nu cere dispariția gospodăriilor țărăneşti, dar aceste forme de organizare tradițională în agricultură nu pot fi considerate ferme. Nu dau randament şi nu pot face față în concurența cu producătorii din Uniunea Europeană.

Dacă vom încadra corect ferma de familie şi gospodăria țărănească, atunci confuzia va fi eliminată. Pasul următor ar trebui să fie alocarea distinctă a banilor. Ministerul Agriculturii ar trebui să gestioneze numai fondurile de sprijin pentru marii producători, pentru fermele de familie şi pentru stimularea altor afaceri similare în agricultură. Banii pentru gospodăriile țărăneşti ar urma să fie alocați ca ajutor social, prin Ministerul Muncii. În momentul în care țăranul face pasul următor şi îşi înregistrează ferma de fami-

lie, el va beneficia de acelaşi sprijin pe care îl primesc toţi fermierii. Numai aşa putem moderniza agricultura.

„Suntem obligaţi să susţinem ferma familială, aşa cum procedează Polonia, Cehia, Slovacia şi Ungaria", mi-a spus Valeriu Tabără. Cel mai bun exemplu este însă Austria, care luptă pentru păstrarea fermelor de familie ca elemente de identitate naţională. Aşa trebuie să procedeze şi România, fiindcă marile exploataţii nu se pot realiza peste noapte în toată ţara. Dar, ca să obţină banii alocaţi prin diverse „măsuri", fermierul trebuie să meargă la o firmă de consultanţă pentru un proiect. De dragul descentralizării, noi am pus consultanţa agricolă în subordinea consiliilor judeţene. Birocraţia excesivă face aproape imposibilă accesarea banilor, chiar dacă oamenii au o asigurare de 100-150%. Destinul fermelor de familie depinde şi de dezvoltarea infrastructurii, altfel puţinii tineri din sate vor pleca.

Emil Boc a instituit un consiliu în subordinea premierului, unde să se analizeze ritmul absorbţiei banilor europeni. Nu se vede ce face acel consiliu. Guvernul trebuia să dispună elaborarea proiectelor-modul pentru ferma de familie. De exemplu, modulul pentru ferma de 10 vaci, pentru 20 de porci sau pentru 50 de oi. Dacă fermierul vrea să se dezvolte, el trebuie să mai primească un modul. Aşa a procedat premierul Felipe Gonzales în Spania, unde existau mii de proiecte gata pregătite în momentul aderării la UE. Noi nu avem nici acum asemenea module pentru ferma de familie, pe care o confundăm pe mai departe cu gospodăria ţărănească.

Dar vrem o agricultură performantă...

Grecia – călcâiul lui Ahile pentru UE

„Timeo danaos et dona ferentes..." (Virgiliu, „Eneida"). „Mă tem de danai chiar şi atunci când aduc daruri"... Cred că marele poet a subevaluat situaţia. Dacă ar fi fost contemporanul nostru, ar fi putut scrie de-a dreptul: „Mă tem de greci, chiar şi atunci când primesc daruri". Fiindcă breşa financiară creată de Atena mai multe decenii la rând face ca toată coşmelia Uniunii Europene să se clatine. Mai precis, zona euro. Adică elita economică a continentului. Nemţii au ajuns acum săşi muşte pumnii că au renunţat la puternica lor marcă...

Grecia a rămas cea mai închisă piaţă europeană pentru investitorii străini ca să nu se supere naţionaliştii sau neocomuniştii. Aşa a devenit călcâiul lui Ahile pentru toată Uniunea Europeană. Chiar dacă a beneficiat masiv de ajutor financiar comunitar. Un copil răzgâiat, lăsat să se joace cu focul pe lângă rezervorul cu acetonă de la Bruxelles. O ţară care a ascuns datoriile uriaşe, cu ajutorul băncilor de pe Wall Street. (Şi din nou America este la originea unui dezastru european).

Premierul elen George Papandreu a instituit măsuri de austeritate: a redus cu 10% salariile din sectorul public, este angajată o singură persoană la stat pentru fiecare cinci persoane pensionate începând cu 2011, s-au reziliat numeroase contracte pe termen scurt din sectorul public, au crescut taxele şi accizele la alcool şi tutun. Prea târziu, iar Atena a ajuns un butoi cu pulbere din cauza bugetarilor supăraţi. Ani la rând, toate guvernele le-au căutat în coarne angajaţilor de la stat şi fermierilor, numai să nu iasă în stradă. Şi grecii nu au ieşit decât atunci când se plictiseau prea tare prin taverne...

Aici nu mai este vorba de doctrine de dreapta sau de stânga. Degenerarea politicului a determinat proasta guvernare pentru autoconservarea puterii, un pericol care paşte multe ţări europene. Mai ales România. Indiferent de partidul politic. Nemţii ies la pensie la 67 de ani, iar urmaşii lui Ulise simulează că muncesc până la 58. Este unul din motivele pentru care cancelarul Angela Merkel nu s-a arătat hotărâtă să întindă o mână grecilor.

Este foarte semnificativ că autorităţile de la Bruxelles au aflat abia în ianuarie 2010 că Atena a falsificat datele statistice multă vreme. Dar dacă treceau grecii prin deceniul groazei, ca activiştii comunişti din România, care îi raportau lui Nicolae Ceauşescu că o scroafă putea făta 24 de purcei? „Foarte bine! 12 purcei merg la export!", a spus Stejarul din Scorniceşti.

Imediat după intrarea în zona euro, Atena a apelat la Goldman Sachs pentru a lua un miliard

de dolari prin „schimbarea unei datorii” (swap) de 10 miliarde de dolari, după cum a explicat Christoforos Sardelis, şeful Agenţiei de Management al Datoriei Publice din acea perioadă.

În octombrie 2009, noul guvern condus de Papandreu anunţa că deficitul bugetar pe anul 2009 va atinge 12,7% din PIB. De patru ori mai mult decât limita admisibilă în UE. Datoria publică era estimată la 113% din PIB. Erau semnele falimentului statal. Este foarte straniu, dar abia atunci s-au trezit şi agenţiile de rating Moody's, Fitch şi Standard&Poor's să avertizeze Atena că e groasă rău.

Până nu demult, Grecia impozita cu 40% orice venit anual, care depăşea 75000 de euro. Papandreu nu are bani şi a coborât pragul de impozitare mult sub 75000 de euro. Haiducie curată contra unei minorităţi infime fiindcă peste 95% din contribuabili au declarat venituri sub 30000 de euro.

Şantaj şi ajutor de nevoie

“Dacă oricare din cei 16 membri ai UE ar intra în incapacitate de plată, ar însemna prăbuşirea întregului sistem. Dacă o ţară va intra în faliment, va însemna sfîrşitul zonei euro”, crede Carl Heinz Daube, directorul Agenţiei Financiare Germane. “Moneda europeană se află în mare dificultate”, avea să recunoască Angela Merkel. Prin urmare, Cei 16 trebuie să ia o decizie politică foarte delicată, mai ales pentru Germania. Se pare că băncile germane au îngropat în Grecia peste 350 de miliarde de dolari. Fără să ştie prea multă lume din ţara lor. Comisia Europeană a chemat Grecia în instanţă pentru că a scutit unele companii de la plata taxelor, încălcînd legislaţia comunitară. “Grecia nu ar fi trebuit să intre niciodată în zona euro, deoarece nu îndeplinea condiţiile, iar acum şantajează celelalte state europene folosind euro. Moneda europeană se va deprecia dacă Grecia nu este ajutată, susţin ei, dar eu nu cred că asta ar fi o soluţie. Euro s-a depreciat oricum cu 5% de la începutul lui 2010. Şi este oricum supraevaluat. O depreciere a monedei euro ar fi utilă Uniunii Europene pentru stimularea exporturilor. Impactul reajustării Europei la economia mondială ar putea fi redus prin devalorizarea euro. Nu este treaba UE să ajute Grecia. Pentru asta avem o instituţie foarte experimentată în sprijinirea statelor, respectiv FMI. Fondul s-a oferit să ajute Grecia, iar guvernul elen ar trebui să fie de acord”, apreciază Hans Werner Sinn, preşedintele institutului economic german IFO. Presa germană acuză Berlinul că intenţionează să acorde Atenei un nou sprijin extern de 20-25 miliarde de euro, dar Ministerul Finanţelor din Germania neagă.

Spionii de la Atena i-au dibuit pe speculatori

Presa elenă arată că serviciile secrete de la Atena i-au identificat pe bancherii americani şi britanici, care au vîndut obligaţiuni greceşti. “EYP a descoperit de unde vin speculaţiile care au împânzit ţara”, scrie ziarul “To Vima”. Este vorba de fondul speculativ britanic Brevan Howard şi de fondurile americane Moore Capital, Fidelity International şi Paulson. De altfel, ziarul “The New York Times” avertiza că mari bănci de pe Wall Street, cum ar fi Goldman Sachs, au folosit inginerii financiare complexe pentru a băga sub preş dimensiunea datoriei grecilor.

Este foarte interesantă reacţia lui George Papandreu. Intervievat de ziarul “Der Spiegel”, premierul elen a acuzat Comisia Europeană că nu a respectat riguros prevederile Pactului de Stabilitate. “Pe viitor, trebuie să permitem Oficiului European de Statistică un acces direct la datele individuale ale statelor membre. Am sugerat în repetate rânduri acest lucru, dar nicio ţară nu a afişat dorinţa de a asigura o asemenea transparenţă”, susţine Papandreu. Chestia asta mi-aduce aminte de Anghelache, personajul din nuvela “Inspecţiune” de Caragiale. Anghleache ia apărarea unui escroc, “mânuitor de bani publici într-o mare administraţie”, care fuge cu banii din ţară: inspectorii erau de vină că nu l-au controlat, crede Anghelache. Toţi cred că Anghelache “a băgat mâna”. În urma unei verificări, casierul Anghelache este descoperit cu un plus în gestiune: o băncuţă de argint. Omul era foarte indignat că nu a fost verificat eficient şi la timp spre a evita

încălcarea legii. Pentru că nu mai suporta "ruşinea", Anghelache se spânzură.

Pentru că Papandreou nu este ca Anghelache al nostru, UE va face tot posibilul spre salvarea Greciei, chiar dacă toţi neagă. De aceea, George Papaconstantinou, ministrul elen de Finanţe, a cerut "informaţii mai concrete" de la Bruxelles cu privire la ajutorul financiar. Să ştim pe ce ne bazăm...

Pariuri pentru distrugerea unui stat naţional

Altădataă se paria pe luptele cocoşilor, la cursele de cai, la fotbal, la box. Acum se pune rămăşag pe distrugerea unui stat naţional. Goldman şi Soros neagă însă orice pariu pe dezastrul Greciei. Nu ştim încă dimensiunea "pariurilor" din umbra economiilor Irlandei, Spaniei, Portugaliei şi Italiei.

"The Wall Street Journal" anunţă că titanii fondurilor de hedging (speculaţii pentru secretizarea datoriilor unui stat), cum ar fi Capital Advisors şi Soros Fund Management, au început să parieze nu doar pe prăbuşirea monedei euro, dar chiar şi pe falimentarea Greciei. "Euro este în pericol să se destrame", nota George Soros în "Financial Times". Reamintim că Soros şi Jim Rogers au subminat după 1990 şi lira britanică, pariind contra acestei monede.

Ben Bernanke, preşedintele Rezervei Federale (Fed), care este o bancă particulară (iar nu de stat, cum arată numele), anunţă că va ancheta modul în care Goldman Sachs (din aceeaşi categorie de bănci) a ascuns amploarea reală a deficitului bugetar. "Bineînţeles, folosirea acestor instrumente derivate într-un mod care destabilizează o companie sau o ţară este contraproductivă", apreciază Bernanke. Adică nu se va întâmpla nimic cu Goldman Sachs. Oare de ce?

Antigona a dat lovitura de graţie

"The Wall Street Jorunal" scrie că muşamalizarea datoriilor Greciei este opera Antigonei Loudiadis, o grecoaică de 46 de ani din Londra, pe care o cheamă Addy. Ea s-a născut în Nigeria. Neoficial, Antigone a intermediat un acord cu Goldman Sachs, prin care datoriile Greciei au fost transformate neoficial în euro şi reeşalonate în rate mai favorabile. Pasionată de yoga pentru a scăpa de stres, Antigone a adus pentru Goldman comisioane de 300 de milioane de dolari. Aşa a ajuns ea co-director al societăţii Goldman Sachs pentru Europa, cu venit de 12 milioane de dolari pe an. Educată la Cheltenham Ladies College, Antigone Loudiadis "Addy" lucrează pentru Goldman din 1994. Aşa că Antigona de la Londra a jucat un rol important în noua tragedie greacă. "Seamănă cu o pisicuţă care te intimiează, care adoră frisoanele riscului şi care ştie să se vândă", notează "Le Monde". Mai bine o răscumpărau grecii şi o puneau şefă de guvern. O expertă în „credit derivative swaps“ sau „CDS souverains“ în jargon financiar.

"Grecia a promis aliaţilor din zona euro că, în 2010, va reduce deficitul de la 12,7% la 8,7%. Desigur, când va zbura porcul! Sau când va veni Goldman Sachs să provoace mai multe iluzii optime", este de părere "The Guardian". Guvernul de la Atena are nevoie de 55 miliarde de euro în acest an pentru a scăpa de dezastru.

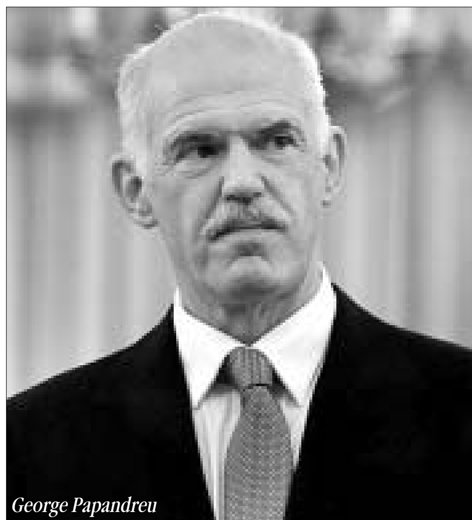
Va putea Atena să angajeze câte un neamţ la fiecare birou, ca să scape de angoasă? Theodoros Pangalos, adjunctul premierului elen, îi acuza tot pe bancherii germani de pe timpul... ocupaţiei naziste: "Ei au luat tot aurul din Banca Naţională a Greciei, au luat banii grecilor şi nu i-au restituit niciodată. Iată o problemă ce trebuie rezolvată în viitor". La care nemţii răspund: "Ei ne-au luat mărcile şi nimeni nu ne-a întrebat dacă eram de acord să le dăm. Eram asiguraţi prin tratate şi acorduri solemne că nimic nu se va întâmpla fiindcă veghează Curtea Constiuţională. Am suportat reforme cumplite 10 ani ca să redevenim competitivi, în timp ce porcii aceia trăiau pe picior mare. Acum ni se cere să muncim până la 67 de ani, iar grecii se pot pensiona la 58".

„Să suflecăm mânecile!“

De peste 50 de ani, Grecia este condusă de două dinastii politice: Papandreu (de stânga) şi

Karamanlis (de dreapta). Două familii care s-au înfruntat de multe ori violent, aducînd țara în pragul tragediei. De aceea, Grecia nu seamnănă nici aici cu altă țară europeană.

Primul George Papandreu (1888-1968) a fost de trei ori premier al Greciei. Regele Constantinos al II-lea l-a considerat prea liberal (socialist) şi l-a înlăturat de la putere în 1965 prin lovitură de stat militară. În 1968, Papandreu moare în arest la domiciliu. Andreas, fiul lui George (1919-1996), arestat pentru troțkism în perioada interbelică, a trăit 20 de ani în exil în SUA. După înlăturarea tatălui, a fost arestat şi eliberat doar la presiunea Washingtonului. S-a mutat în Suedia şi a revenit în Grecia după zece ani. A înființat PASOK şi a câştigat alegerile în 1981, contra partidului Noua Democrație al familiei Karamanlis. A condus guvernul de la Atena până în 1989. Câştigă iar alegerile în 1993, după ce a fost anchetat patru ani pentru corupție. Grav bolnav, s-a retras din funcție în ianuarie 1996 şi moare în iunie, acelaşi an. George Papandreu (născut în 1952), fiul lui Andreas, a câştigat alegerile în 2009. La fel ca Mircea Geoană, şi el era tare impresionat de Barack Obama şi i-a preluat mesajul: "Hai să ne suflecăm mânecile! Da, putem!" Problema e că grecii au rămas încă în această ipostază: cu mânecile suflecate. Încă îl acuză de corupție pe adversarul Costas Karamanlis (născut în 1956), liderul partidului Noua Democrație, care a condus Guvernul până în 2009.


George Papandreu

Urmează prăbuşirea României?

Este o întrebare care-i preocupă pe mulți. Unii avizați, alții doar din motive politicianiste. România nu va intra într-un colaps financiar. "Nu urmează România după Grecia, în ceea ce priveşte colapsul financiar, aşa cum s-a afirmat în diverse medii. Aşa s-a spus şi după Islanda, că urmăm noi. 2010 va fi anul revenirii economice. Ştiu că există estimări pentru o creştere de 2-3%, poate şi 4%. M-ar bucura să fie doar 1-1,5% pentru 2010 pentru că ar fi o creştere sănătoasă", a spus Florian Libocor, economistul şef al BRD.

Nu se ştie încă dacă şi România va trebui să participe solidar la salvarea Greciei...

Spionaj la frontierele NATO

După implozia Uniunii Sovietice, mulți credeau că Moscova îşi va retrage antenele. Nimic mai fals. Federația Rusă şi-a reformat rapid serviciile speciale, care au penetrat puternic lumea politică şi mediul de afaceri de pe toate meridianele. Urcarea la Kremlin a generalului Vladimir Putin, acum şef al Guvernului, este o dovadă clară. Comparativ cu toate țările ex-comuniste, unde încă nu s-a terminat vânătoarea de vrăjitoare, unde încă se mai clamează legea lustrației după 20 de ani, Federația Rusă nu s-a jenat să-şi promoveze agenții cu performanțe în diverse domenii. Dimpotrivă. Acceptând importanța războiului umbrelor, ruşii obişnuiți acordă tot creditul unor elite provenite din structurile speciale. Cu o excelentă şcoală, verificată pe vremea URSS, spionajul rus şi-a diversificat obiectivele pe plan economic, militar şi politic.

Obiectivul principal pentru Slujba Vneşnei Razvedki (SVR, Serviciul de Informații Externe) este penetrarea sistemului Alianței Nord-Atlantice. Frontierele NATO au fost sparte de mai multe ori în ultimele două decenii. Agenții-fantomă, adică spionii deplin acoperiți, au atacat şi atacă Letonia, Lituania, Estonia, Polonia, România, Bulgaria, Finlanda, Marea Britanie, Statele Unite şi Canada. Performanțele lor impresionează şi provoacă scandaluri politico-diplomatice. Reamin-

tim aici cazul subofițerului român Floricel Achim, care a fost arestat în martie 2009 pentru că oferea informații secrete bulgarului Marinov Zikolov, care lucra cu agenții ucraineni din București pentru spionajul rus. Scandalul l-a determinat pe președintele Traian Băsescu să-și anuleze vizita programată la Kiev.

Transnistria – o momeală

Pe măsură ce Ucraina își maturizează structurile statale, pentru agenții ruși este tot mai greu să-și facă meseria în regiune. Dar nu imposibil. Ca să pătrundă spre capul de pod din Transnistria, agenții SVR trebuie să străbată o mie de kilometri, să coopereze cu omologii ucraineni sau să-i sfideze pe terenul lor. Comanda politică de la Kiev este foarte importantă pentru prestația fantomelor din Rusia. Publicația „Zerkalo Nedeli" (Oglinda săptămînii) titrează: „Lichidare. Istoria eșecului serviciilor secrete în Ucraina". Valentin Nalivaicenko, președintele SBU de la Kiev, a anunțat pe 16 februarie că agenții ucraineni au arestat pe 27 ianuarie 2010 cinci ofițeri de la SVR, care se aflau la 14 kilometri de frontiera cu Transnistria, spre sudul Basarabiei. Ei au fost prinși în flagrant în timp ce primeau materiale secrete de la un cetățean ucrainean. Un asemenea episod nu se putea imagina cu doar zece ani în urmă. SVR nu a negat că practică spionajul în Ucraina! Rușii s-au supărat însă că ucrainenii au făcut public scandalul. Mai ales că toate țările membre ale Comunității Statelor Independente au semnat în 1992 un acord prin care se interzicea spionarea reciprocă în spațiul ex-sovietic. Minus Țările Baltice! Cei cinci ofițeri erau însă de la FSB care nu are voie să desfășoare operațiuni în afara Rusiei. Era treaba SVR. Avem acum dovada oficială că Transnistria este folosită de Rusia și Ucraina pentru „acțiuni dușmănoase", chiar dacă aceste două țări puternice recunosc oficial integritatea Republicii Moldova.

Transnistria a devenit țintă pentru serviciile de la Kiev fiindcă Ucraina urmărește să preia această fâșie, în detrimentul Rusiei. Aici, agenții ruși fac trafic de arme, de narcotice și de carne vie, folosindu-se de statutul lor de „forțe pentru menținerea păcii". În cătunul Maiak din raionul Grigoriopol, Transnistria, Uniunea Sovietică a instalat un radar puternic, supranumit „Obiectivul 850", care făcea parte din sistemul centralizat de teledetecție al Moscovei și care acoperă emisfera vestică, o mare parte din emisfera estică și, deci, toată Ucraina. Ca să ne facem o imagine: câmpul pe care se află antenele radarului măsoară 850 de hectare. Cei 5 ofițeri FSB voiau informații tocmai de la acest centru. Mai ales că în 2007 Rețeaua de transmisie pentru televiziune din Rusia a cumpărat radarul pur și simplu cu bani de la buget. Nu cunoaștem dacă patriotul Voronin știa că Putin cumpără obiective strategice de pe teritoriul Republicii Molotov. Dar și Ucraina dorește să controleze radarul din Transnistria, care, juridic vorbind, face parte din R. Moldova. Pe 20 ianuarie 2010, cu o săptămână înainte de arestarea agenților, Grigorii Karassin, adjunctul ministrului de Externe de la Moscova, a venit la Chișinău și a recunoscut că niște „militari ruși" se află în Transnistria: „Contingentul forțelor ruse, care se află azi în Transnistria, îndeplinește funcții de pază a depozitelor și armamentului. Datorită lor, oamenii trăiesc pașnic în Transnistria și pe restul teritoriului R. Moldova. Anume forțele de pacificare sunt garanția neaplicării forței". Suprema perversitate!

Ruslan Pilipenko, un agent ucrainean sub acoperire, a fost în Transnistria de mai multe ori. El a fost arestat la sfârșitul lui 2009 de către agenturile lui Igor Smirnov și dus pe teritoriul unității militare ruse. Fără să fie judecat, el a fost amenințat ca să colaboreze cu FSB.

Așa că „relațiile frățești" dintre Rusia și Ucraina dau în clocot la frontiera de răsărit a Alianței Nord-Atlantice. În noiembrie 2009, FSB îl arestase la Briansk pe ucraineanul Nikolai Arhipov pentru trafic cu arme care fuseseră desecretizate încă de pe timpul URSS.

Rușii se tem că autoritățile de la Chișinău vor accepta protecția scutului antirachetă, care va fi instalat în România. De aceea, activitatea agenților SVR din regiune s-au amplificat în ultimii ani. Mai ales că s-au auzit deja voci oficiale în acest sens. „În urma finalizării Analizei strategice a apărării Republicii Moldova, realizată cu sprijinul

NATO, şi care nu s-a mai realizat până în prezent, va fi pusă în dezbaterea forţelor politice şi a opiniei publice problema constituţională a neutralităţii Republicii Moldova“, a anunţat Vitalie Marinuţă, ministrul Apărării de la Chişinău.

China parazitează Rusia

Unii vorbesc despre miracolul chinezesc şi par încântaţi; alţii, bântuiţi de teoria conspiraţiei, cred că ne paşte un mare pericol dinspre Extremul Orient, că asistăm la translarea centrilor de putere economică şi politică. Cert este însă că Beijingul devine tot mai ofensiv pe plan mondial, spre toate azimuturile. Produsele chinezeşti, de larg consum, multe contrafăcute, au invadat practic lumea contemporană, după un marcheting extrem de agresiv. De la textile, fructe, legume şi ouă sintetice, până la jucării şi calculatoare, mărfurile din China strălucesc peste tot, la preţuri de dumping. În toate relaţiile comerciale mari, balanţa înclină ameninţător în favoarea Chinei.

Un singur exemplu edificator pentru România: chinezii au fotografiat „icoanele făcătoare de minuni" din mânăstirile noastre, le reproduc pe bandă rulantă în ţara lor, le aduc în containere la Constanţa, apoi la centrul comercial „Europa" (Dragonul Roşu) din Bucureşti. De-acolo le cumpără călugării români cu furgoneta, le sfinţesc şi le vând prin pangarele mânăstirilor.

De cele mai multe ori, migraţia spre toate punctele cardinale se face sub controlul serviciilor secrete de la Beijing. Tot aşa se constituie şi reţelele comerciale ample, de la poarta fabricilor din China spre porturi şi până în marile centre comerciale din lume. Este modalitatea prin care produsele chinezeşti circulă rapid şi profitul se scoate la fel de repede din ţările-ţintă, fiindcă alte mărfuri ieftine presează din urmă. Capetele de pod funcţionează perfect şi, treptat, în anumite regiuni strategice, chinezii vor deveni majoritari, mai ales că nu trebuie să mai suporte normele planificării familiale din ţară. Atunci, demografia va bate democraţia şi în alte ţări.

O astfel de ţintă a devenit şi Siberia, chiar dacă ruşii obişnuiţi au avut multă vreme repulsie faţă de această formă de insinuare spre teritoriile lor. Moscova şi Beijingul şi-au normalizat relaţiile de frontieră la presiunea ex-preşedintelui Vladimir Putin. El dorea să transforme China într-un partener-scut în Asia, contra Statelor Unite ale Americii. Intuind corect că noul centru de putere economică se va muta spre Asia, Putin a creat Organizaţia de la Shaghai, un fel de replică politico-militară la NATO dincolo de Urali, Altai, Hindukuş şi Himalaia. Alături de China şi Kazahstan, Rusia a atras în Organizaţia de la Shanghai India, Pakistanul, Iranul, dar şi numeroase ţări din Orientul Mijlociu ca observatori.

„Diversificarea economiei ruseşti a devenit imposibilă fără banii Chinei", se arată în Strategia de politică economică externă a Federaţiei Ruse până în 2020, document elaborat de Ministerul Dezvoltării Economice. Chinezii nu se mai mulţumesc doar să participe la exploatarea hidrocarburilor din Siberia. Ei fac fabrici, construiesc ansambluri rezidenţiale şi comerciale pe tot teritoriul Rusiei. Chinezii construiesc Perla Baltică la Sankt Petersburg şi staţiuni de odihnă lângă Moscova. De regulă, „uită" să se mai întoarcă. Beijingul nu cere Moscovei să respecte drepturile omului, ca partenerii din SUA sau Europa. „În plină criză, nu se mai pune problema dacă Rusia va dezvolta Extremul Orient şi Siberia cu sau fără participarea Chinei. Participarea Chinei a devenit absolut necesară. Fără ea, Rusia nu se descurcă. Este esenţial ca Rusia să scape de complexul măreţiei, să deschidă accesul la resursele sale naturale din Siberia, din Zabaikalia. Rusia nu găseşte alt partener pentru modernizarea sa", crede Bulat Stoliariov, directorul Institutului pentru Politici Regionale de la Moscova.

În 2009, schimbul de mărfuri dintre Rusia şi China a atins 38,8 miliarde de dolari, cu 32% mai puţin ca în 2008. China a investit anul trecut 401 milioane de dolari în Rusia, iar Rusia a investit doar 32 milioane de dolari în China. Valoarea contractelor încheiate în 2009 este de aproape 9 miliarde de dolari.

Aşa se mişcă lumile contemporane, iar România trebuie să navigheze tot mai atent, chiar dacă este într-un nou sistem de alianţe.

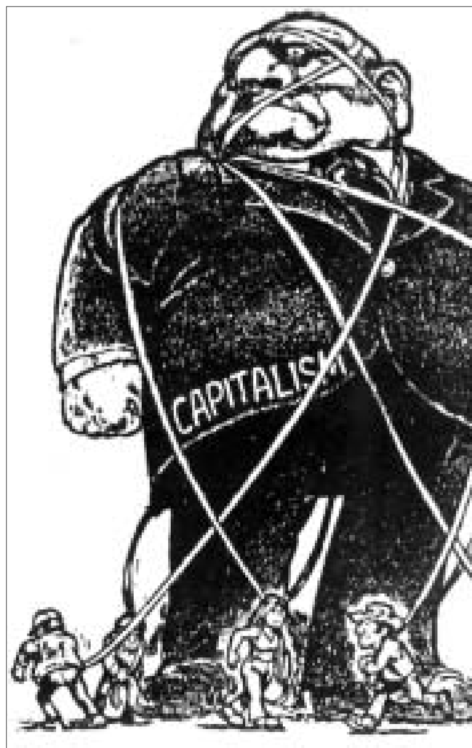
Pentru o politică de tip creştin (III)

Paul Ghițiu

Din numărul trecut: Falimentele de top ale ultimilor zece ani: Swissair (2001), -Enron (2001) WorldCom (2002), Parmalat (2003), Lehman Brothers (2008), Washington Mutual (2008), Bear Stearns (2008), Chrysler (2009), General Motors (2009), CIT Group (2009). Dubai - un alt Lehman Brothers? Madooff - un megaFNI. Evenimente care dincolo de statisticile oficiale – iar în cazul Lehman statisticile finale nu vor putea fi făcute decât peste câțiva ani – au semănat sărăcia, mizeria, disperarea, înfometarea, distrugerea şanselor, alterarea profundă a drepturilor şi libertăților; atentate grave la sănătatea fizică şi psihică, traume mutilante pentru milioane – iar în cazul Lehman – pentru sute de milioane de oameni de pe întreaga planetă. Oameni care s-au sinucis, oameni care au murit de foame, oameni care au murit de inimă, de atacuri cerebrale, de boală, foame şi mizerie, oameni care au murit lipsiți fiind de banii necesari pentru hrană, medicamente. Atacuri masive, crime la adresa umanității; genociduri fără precedent în istoria omenirii. Câțiva oameni pedepsiți cu blânzi ani de puşcărie; majoritatea covârşitoare a celor vinovați, răspândiți în toate sferele societății, în instituțiile private şi de stat, conducători politici ai statelor, nici măcar arătați cu degetul. Ce se întâmplă? Cum de sunt posibile aceste lucruri? În ce lume trăim? Ce viitor ne aşteaptă?

Între mit și realitate

Trebuie spus de la început că intenția noastră nu este de a face o critică a societății apusene, ci o radiografie care să ne dea o idee despre elementele ei de forță: caracteristicile principale, structura şi funcționarea. Nu ne interesează nici înlocuirea ei cu una comunistă sau socialistă (de care se pare că este foarte aproape), ci, dată fiind tema demersului nostru – politica – vrem să facem evaluarea ofertei de până în acest moment, ofertă care ne-a fost şi ne este cu insistență prezentată ca excelentă.



Este într-adevăr o evidență şi nu un slogan faptul că societatea capitalistă este cea mai prosperă din istorie. Nicicând, niciunde nu au existat atâtea bogății, atâta putere, atâția oameni bogați, atâtea afaceri, o asemena abundență de produse disponibile tuturor. Majoritatea celor ce trăiesc în statele apusene au un standard de viață ridicat, situația de asemenea nemaiîntâlnită. Ştiința şi tehnica au pus la îndemâna a aproape oricui o ofertă de bunuri şi servicii neegalată de niciun basm din trecut şi cu atât mai puțin de situații rea-

le. Confortul este acum mai mult decât un miraj, e o realitate pentru foarte mulți: case încălzite, apă curentă, elctricitate, electrocasnice, automobile, servicii, divertisment nonstop pentru toate gusturile, fanteziile şi buzunarele. Dar este cu adevărat bine ceea ce se întâmplă?

Nu e în intenția noastră, după cum spuneam, de a ataca capitalismul – are grijă el însuşi de asta, ba mai mult, din cauza etichetelor aplicate apusului de propaganda comunistă, până la căderea Cortinei de fier a părut ruşinat de numele său; termenii „capitalism" sau „societate capitalistă" erau adesea înlocuiți în apologetica apuseană a vremii cu „pluralism", „democrație", „societate industrială" sau „lume liberă". Dar cum şi atunci, aceeaşi apologetică aşeza capitalismul în topul istoriei pornind de la aspectele economice şi de la libertate, vom încerca să vedem care este valoarea la zi a unor mituri ale occidentului capitalist. Ne bazăm în demersul nostru pe munca unor analişti – cu precădere din vest, dar şi din est, mulți din România – dar mai ales pe ceea ce este la îndemâna oricui: pe produse mass-media şi pe produse culturale occidentale, care ne dau o imagine „updatată" în timp real.

Libertatea pieței – Concurența

Element crucial în superioritatea capitalismului, libertatea pieței este în mod real limitată de comasarea întreprinderilor şi concentrarea capitalului. Marile firme domină piața şi impun politicile de mărfuri şi de prețuri. Acelaşi lucru se întâmplă şi în domeniul băncilor şi fondurilor care controlează întreprinderile şi sunt interesate de fiabilitatea creditelor pe care le acordă



acestora. Din acest motiv, pentru instituțiile financiare, concurența dintre întreprinderi este un pericol, iar ele acționează în sensul obstrucționării libertății pieței.

De fapt, concurența nu există în mod real decât între competitorii economici cei mai puternici atât din punct de vedere al capitalului, cât şi al managementului, produselor, relațiilor politice, campaniilor de promovare si a activităților de sabotare a competitorilor. În rest, în afară de înțelegerile care se fac peste capul pieței, concurența este contrafăcută şi prin mituirea funcționarilor, pentru a obține comenzi şi informații şi pentru a ascunde situația reală, prin spionarea şi sabotarea adeversarilor etc.

Formarea liberă a prețurilor

Să fim serioşi, că asta e o gogoriță sunt conştienți chiar şi românii fără prea multă educație. Prețurile nu sunt fixate de cumpărători, ci de producătorii produselor industriale sau financiare. Ei manipulează opinia şi dorința de a avea a cumpărătorului, îl condiționează prin intermediul mass-media şi al firmelor specializate. Totul începe cu oferta care este impusă prin campanii declarate sau mascate cu care cumpărătorul este bombardat, independent de voința lui, permanent, oriunde s-ar afla şi orice ar face.. Oferta domină şi formează cererea; oamenii nu cumpără ceea ce au nevoie, ci ceea ce li se sugerează că au nevoie. Mijloacele „murdare” sunt folosite pe scară largă: de la mesaje subliminale şi proceduri perverse puse la cale de psihologi, la isteria ieftinirilor şi promoțiilor.

Eficiența economică

Se datorează nu atât liberei concurențe, libertății prețurilor sau productivității, cât mai ales puterii financiare uriaşe, coruperii guvernelor proprii, cumpărării şi la nevoie schimbării guvernelor altor state, practicilor murdare față de oponenți, exacerbării nevoii iraționale de a cumpăra până la transformarea ei într-un viciu şi o boală incurabilă, crearea dependenței de drogul achiziției altor şi altor produse , cele mai multe nenecesare.

Libertatea, varianta „eşti liber dar...“

Eşti liber să munceşti ce vrei dar nu poți pentru că nu ai pregătirea necesară (din cauză că nu ai avut condiții) sau eşti supracalificat, nu ai relațiile necesare, nu eşti încadrat într-un grup de interese, nu eşti membru al unui grup minoritar promovat de corectitudinea politică...

Eşti liber să călătoreşti dar nu ai bani, nu ai timp căci te presează creditele şi trerbuie să munceşti şi mai mult, nu ai voie pentru că ai emis păreri contrare ideologiilor oficiale sau ai ajuns pe vreo lista a suspectilor de terorism (pe care au ajuns şi copiii)...

Eşti liber să alegi dar doar din ceea ce ți se pune înainte, ce este cu grijă selectat, machiat, ambalat şi oferit...

Eşti liber să fii ales dar nu ai banii şi poziția necesare, eşti făcut una cu pământul în mass-media pentru opinii contrare celor corecte politic, sau, şi mai rău, ignorat, nu eşti în elita, grupul, clica potrivită...

Ai conştiința liberă dar de tine se ocupă un formidabil mecanism de îndoctrinare, manipulare şi presiune. Dintre diversele tipuri de conştiințe incorecte, care trebuie remediate sau excluse din societate, cea creştină este de departe cea mai incorectă şi, în acest caz, oprobiul şi execuția publică sunt inevitabile.

Eşti liber să-ți exprimi ideile dar trebuie să ai idei, mijloace pentru a le propaga, să ți se permită să le faci publice de către cei care controlează mass-media; şi să ai din ce să trăieşti în cazul că din cauza lor nu mai ai unde lucra; şi nervii tari dacă îți pierzi familia, prietenii şi cam tot ceea ce reprezenta micul tău univers.

Eşti mai ales liber să alegi o variantă de depravare, libertinaj, lipsă de conştiință, sau, dacă nu te poți convinge singur, o variantă de constrângere.

Înflorirea culturală

Parcă era vorba că discutăm despre economic? Şi atunci, ce caută cultura aici? Departe de ceea ce era odată, cultura este astăzi afacere;

parte a economiei dar şi instrument al ideologiei. Ambele aspecte au dus şi duc permanent la pervertirea ei, la produse culturale mediocre. Noutatea, noul cu orice preț a devenit valoare în sine. Ca piață, şi pentru cultură elementul regulator ar trebui să fie cererea şi oferta. Numai ca şi aici, oferta este manipulată şi manipulatoare, se adresează tot mai mult simțurilor şi astfel direcționează cererea. Domină producția trivială, în timp ce aspectul realmente creator este neglijat.

Literatura, cinematografia, teatrul se remarcă mai ales prin sărăcia de idei, primitivism, propovăduirea imoralității şi a violenței, a vrăjitoriei şi în general a păgânismului, evaziunea din realitate şi denaturarea ei, mistificarea realității şi înlocuirea ei cu realități virtuale.

Expertul cultural este astăzi mass-media: ea atestă sau desființează. Şi după chipul şi asemănarea ei, promovează senzaționalul, anormalul, ceea ce şochează, ceea ce contrazice fostele bune moravuri.

Statul servitor

În apologetica apuseană se vorbeşte pe larg despre suplul, eficientul, permanent ajutătorul stat, atent la toate nevoile, drepturile şi libertățile tale. De fapt, sub masca apărării interesului contribuabilului, statul serveşte clasele, păturile, grupurile dominante, ca în criza actuală în care ia de la săraci şi dă la bogați sub lozinca mincinoasă şi manipulatoare „too big to fail".

Pe de altă parte, este evident că are loc o extindere a statului prin creşterea volumului funcțiilor sale. Ca rezultat al creşterii aparatului de stat (care a ajuns în unele cazuri chiar în jurul la a 50% din totalul angajaților) cresc şi cheltuielile, astfel că statul tinde să înghită roadele muncii a aproape întregului organism social. Organismul birocratic are tendința naturală de a se conserva şi extinde, extinderea fiind de fiecare dată modalitatea de apărare a ultimelor poziții cucerite de către birocrați. Urmarea este creşterea grijii față de aparatul propriu şi diminuarea grijii față de cetățeni, creşterea corupției, a birocratismului până la nivele asemănătoare cu cele din fostele state comuniste.

Creşterea numărului de funcționari peste o limită critică va însemna etatizarea de facto a economiei – chiar dacă ea va continua să-şi păstreze o vreme aparența de piață liberă.

Corporate Governance

Orice firma este o organizație şi, în această calitate, ea are nişte membri (acționarii), un management, un specific, nişte funcționari angajați. Două schimbări majore s-au produs în firmele mari, în primul rând în multinaționale, mai ales pe parcursul secolului trecut:

1. Trecerea de la formula proprietate de familie, sau a unui număr restrâns de acționari, la firmele cu un acționariat de masă ca urmare a emiterii de acțiuni şi a listării lor la bursă.

2. Înlocuirea, în administrarea firmelor, a proprietarilor sau acționarilor principali cu echipe manageriale profesioniste, adică cu nişte birocrați. S-a trecut, ca şi în politică, la reprezentativitate: dacă politicienii conduc cu delegare de la cetățeni, managerii conduc cu delegare de la investitori. Conform descrierii uzuale, principiile de *Corporate Governance* par în regulă: într-o armonie totală acționarii predau controlul CA-ului (Consiliul de Administrație), care mai departe predă CD-ului (Comitetul Director), care se pune pe treabă şi are rezultatele asteptate de toți. Vin banii şi acționarii îşi primesc partea lor. Evident că şi managerii trebuie să aibă recunoaşterea meritelor, calculată conform salariului şi bonusurilor în procente din profit. Până aici, dacă nu ar fi vorba de oameni, ci de inteligență artificială, fără vicii, fără sentimente şi instincte, programată să nu mintă, totul ar fi bine.

Ce faci însă dacă banii nu vin aşa cum era prevăzut, sau, chiar dacă vin, procentele promise le fac managerilor cu ochiul şi ei amplifică, precum directorii noştri de CAP-uri, realizările? Când apare lăcomia şi după ea minciuna, falsul, mai devreme sau mai târziu, dezastrul? Dacă dezastrul ar fi numai pentru cei din conducere încă nu ar fi nicio pagubă. Dar efectul este devastator în afară, pentru sute de mii, milioane, chiar miliarde de oameni. Ce faci când se descoperă - şi voci consacrate ale domeniului afirmă sau, după

caz, recunosc - că „bilanțurile majorității firmelor de pe Wall Street sunt ficțiune”?

Ce faci când, pentru a nu fi dați afară şi a câştiga cât mai mult cei din CD mint, iar cei din CA îi acoperă?

Economia reală și economia simbolică

Dar, problemele create de formulele manageriale ale *Corporate Governance* – similare celor create de formulele politice ale *Good Governance* – nu sunt decât o parte a debusolării actuale din economie. Probabil ca fenomenele (schimbările) cele mai importante, care au avut loc în economia occidentală, şi care au dus efectele actuale dezastruoase ale exercitării fanteziei economiste asupra realității, au fost trecerea de la economia reala la economia simbolica şi apariția banilor convenționali. Adică, trecerea de la comerțul de mărfuri şi servicii, la comerțul de bani şi apariția banilor electronici.

De la măsură a muncii şi a materialelor asupra cărora aceasta s-a exercitat, banii au devenit o valoare în sine, pervertind întreg sistemul de valori şi concentrând toată esența vieții oamenilor. Banii convenționali, care circulă în societate, depăşesc de sute, poate chiar de mii de ori banii reali. Datorită circulației capitalurilor prin banii convenționali, sfera financiară a devenit autonomă de economia reală, făcând trecerea de la aceasta la cea simbolică. Astăzi cele două funcționează în mare parte independent una de alta.

Mai mult chiar decât economia reală, economia simbolică a însemnat şi înseamnă o foame nestăvilită de bani, foame care a dus ca pe lângă produsele financiare *reale* – produse financiare de bază: creditele şi asigurările din pachetul de creditare – să apară şi produse financiare *virtuale* – derivate din cele de bază. Din momentul în care, la rândul lor, derivatele au devenit bază pentru alte produse, oferind câştiguri mari în condiții aparente de siguranță maximă a avut loc un prim proces: cel al derivării derivatei. Însă pentru că baza reală – a creditelor date clienților cu grad înalt de siguranță – era redusă, a apărut un al doilea proces: oferirea de credite *subprime*



clienților cu probleme de returnare si chiar fără asigurări colaterale. Nebunia a fost maximă pentru că aceşti clienți erau în număr mult mai mare, iar câştigurile enorme. A apărut astfel, după cum spunea un analist „cea mai mare schemă piramidală pe care a cunoscut-o omenirea vreodată” şi acest lucru s-a întâmplat cu participarea statului care, ca urmare a lobiului financiar, a relaxat reglementările pieței dincolo de limita rațională de prudență, iar Federal Reserve a scăzut, la începutul anilor 2000 dobânda declanşînd isteria împrumuturilor.

Dar clienții cu probleme au constatat, unii chiar foarte repede, că nu pot plăti ratele şi atunci au început să înapoieze casele sau maşinile. Numărul lor a crescut, piața imobiliară şi cea auto s-au prăbuşit, derivatele dovedindu-se brusc ceea ce erau de la început – nişte baloane de săpun sau produse virtuale. Fiecare eşec din zona reală a însemnat 4-5 căderi în zona virtuală (lanțul produselor virtuale ajunsese la nivelul 5). Statele au intervenit şi au pompat sume uriaşe în firmele aflate în pericol pe care acestea le-au folosit pentru a plăti în continuare dividende mari acționarilor şi bonusuri consistente managerilor mincinoşi şi falimentatori. Astfel încât, în timp ce unii mureau sau treceau prin situații imposibile, omuleții conceptului *Corporate Governance* îşi rotunjeau copios conturile personale. În această ultimă fază, birocrații puterii politice au salvat grupul birocraților din multinaționale. *„Too big to fail”* spunea un alt analist, *este expresia complicității birocraților care conduc lumea.* Statul socialist se iveşte de după uşă. *(Va urma)*

Musafir în lumea lui Nicu Naum



Erast Călinescu

Luna aceasta se împlinesc zece ani de când ne-a părăsit Nicu Naum, prieten bun şi devotat, care mi-a fost un drag şi cald suport moral în anii exilului, trăiţi în Canada.

Nicu a fost un produs al suferinţei. Această dezvăluire i-o datorăm Părintelui Calciu, care a descris suferinţa, nu ca o pedeapsă, ci ca o binecuvântare. ”Dacă fac ceva, dacă sunt ceva, dacă vedeţi în mine pe cineva, să ştiţi că este datorită suferinţei”. Şi, citându-l pe Paul Claudel: ”Dumnezeu nu a venit în lume pentru a eradica suferinţa, ci ca să umple suferinţa umană de prezenţa Lui.”

Nicu a suferit în închisoare pentru crezul său, încă din anii liceului, a suferit refugiul în Germania, a suferit exilul unui tânăr necalificat în Canada, unde i-a fost dat să sufere apoi, timp de mulţi ani din tinereţea sa, îngrijindu-şi, cu dragoste şi devotament soţia bolnavă, imobilizată. Timp în care şi-a întreţinut cei trei copii la studii universitare.

Autodidact, cu o bogată bibliotecă, Nicu era capabil să susţină orice discuţie, la orice nivel, fără a se vădi faptul că suferinţa şi grija pentru familie l-au obligat să muncească din greu, în loc să frecventeze studii universitare.

Când mi-a ieşit în cale, soţia-i nu mai era în viaţă, iar copiii îşi trăiau deja viaţa cu familiile lor.

Trauma suferinţei îl face uneori pe om ursuz, respingător, chiar rău cu ceilalţi, supărat pe Dumnezeu, de s-ar părea că-i invidiază pe cei care n-au trăit tragedia sa. Sau îl face singuratic, apatic, absent şi indiferent faţă de cei din jur, obsedat, măcinat mereu de durerile trăite.

Pe Nicu suferinţa l-a făcut bun, foarte sociabil, gata să sară în ajutor, să aline durerile celorlalţi, să se străduiască să le găsească soluţii sau măcar să le dea speranţe.

Cînd preotul nostru îi punea în braţe câte un nou venit, Nicu îl plimba prin Montreal, îl lua acasă, îl hrănea, iar la despărţire, parcă vinovat, îşi cerea scuze şi îi strecura, din puţinul lui, în buzunar câte 20 de dolari. Dar asta nu era totul, căci se mai ocupa de el şi după aceea, îl ajuta să cunoască alţi români, îl ducea pe la adunările şi sărbătorile româneşti, pe la manifestaţii şi iar şi iar îi lua la el acasă.

Şi, îmi spunea uneori, cu tristeţe, că cei mai mulţi dispăreau la un moment dat, pierduţi în căutări, în joburi, în viaţa lor personală. ”Nu-i mai vezi nici măcar pe la biserică”.

Când am venit din Ţară eram cumplit de singur şi fără nici un pai de care să mă agăţ. M-a luat Nicu la el şi mi-a pus discul lui cu coruri pe care le cântam în tinereţea noastră. Apoi mi-a dat cărţi pe care le mai citisem şi pe care, mai demult, le îngropasem, şi reviste de acum, dar care pentru mine parcă erau de atunci, nu de acum...

Şi au început manifestaţile: la Parlament, la Ambasadă, pe străzi, vara şi iarna. ”Jos comunismul!”, ”Libertate României!”, ”Nu dărâmaţi bisericile!”. Nicu era mereu în frunte, cu tricolorul.

Mi-a vorbit despre Câmpul Românesc de la Hamilton, care era pentru el oaza, mereu dorită, a paradisului său pierdut. Mi-a arătat poze şi m-a luat cu el. Pentru mine, evenimentul a fost un miracol nesperat: nu mai eram singur, eram LA NOI, între troiţe, cruci comemorative, focuri de tabără cu cântece şi voie bună, bucate ca acasă, oameni, oameni buni şi primitori, toate ca pe la noi!

Am revenit cu Nicu în fiecare an şi am cunoscut personalităţi despre care doar auzisem şi de

fiecare dată era ceva nou, cineva nou. Dar şi câte cineva care nu mai era cu noi, ci Dincolo...

Mergeam cu Nicu să cumpărăm minunatele cireşe de Ontario şi culegeam mentă sălbatică de pe sub sălciile plângătoare care umbreau pârâul Câmpului. O zi era rezervată pentru vizita la cascada Niagara. Acolo mâncam "Hotdog One-footlong", care parcă semănau la gust cu cârnații noştri de-acasă şi beam bere pe o terasă, privind cascada. Când se întuneca, Nicu dispărea. Îl căutam şi până la urmă îl aflam în vreo căsuță, la câte o tacla. Era mare cântăreț şi ne cânta de-alea mai vechi, de dragoste şi de vitejie.

Săptămâna trecea repede, prea repede, iar despărțirea era totdeauna cu lacrimi. La gândul că ar putea fi ultima...

Într-un an, ne pregăteam de Câmp. Boala şi operația lui Nicu au căzut ca un trăsnet. Ne-am speriat că îl pierdem şi ne rugam mereu pentru el. Şi iată că Dumnezeu ni l-a mai lăsat încă aproape un an.

Ne-a părăsit apoi ca o lacrimă de sânge... Cu o săptămână înainte îi spusesem: „Fă-te, Nicule, bine, că vine vremea să plecăm la Câmp!" A închis ochii şi a lăcrimat...

Ultima zi. Obosit, toropit, fără vlagă.În pat. Părea că face un efort să țină ochii deschişi, ochii aceia care văzuseră atâtea. Aveam impresia că vizita mea îl oboseşte. M-am ridicat să plec, dar m-a oprit o lacrimă care s-a prelins din ochii lui Nicu.

- De ce lăcrimezi, Nicule ?

- Că vrei să pleci.

Cât trăia, veneam pe la el de la 200 km distanță, şi de fiecare dată îmi servea salată de vinete şi sărmăluțe în foi de viță, bucate despre care îi pomenisem odată că-mi plac. Totuşi uneori aveam impresia că-l deranjez. Şi a trebuit să aflu abia acum, în ultima lui zi, cât mă iubea.

N-am plecat. Copiii săi, care erau la căpătâiul lui, mi-au servit o cafea. A deschis ochii.

- Cât de frumos miroase !

I-au dat şi lui, o gură. A ațipit. Am plecat cu sentimentul că se rupe ceva din mine, că se sapă un gol pe care nimeni nu mi-l va putea umple vreodată.



Nicu Naum, om de excepție sau sfânt?

Urmând şcoala spirituală a Frățiilor de Cruce, Nicu Ispas Naum a fost robul unei credințe şi al unui ideal pentru care şi-a asumat răspunderea până la mormânt. S-a născut la Tulcea (5 febr. 1923), oraşul în care au văzut lumina zilei alți doi mari luptători, alături de care a format o tripletă de aur, Dimitrie Paciag, pe care l-a recunoscut drept mentor spiritual, şi părintele Gheorghe Calciu, care i-a fost duhovnic. Mărturisesc că Nicu Naum a fost mentorul meu spiritual, dar, din păcate, sunt un discipol care nu e demn nici măcar a-i săruta urmele tălpilor.

J.V. Iamandi

Nicu Naum a fost un caracter de elită, care avea sădit de Dumnezeu în inima şi conştiința lui tot ce poate fi mai divin, mai frumos, mai drept, mai viteaz. Era un mare tip de român, ramas totuşi smerit, modest, discret şi gata oricând să îşi ajute semenii, fără tam-tam, fără să aştepte mulțumiri sau recunoştința, urmând întotdeauna preceptul biblic «să nu ştie dreapta ce face stânga».

Mi-a făcut cinstea de a mă numara printre prieteni, deşi de multe ori nu l-am înțeles, fiindcă el se ridica deasupra micimii noastre, care ne făcea să judecăm cu asprime pe oricare dintre compatrioții noştri care au călcat strâmb politic. Eram depăşiți de faptul că el nu făcea nici o deosebire între un drept şi un păcătos. Iubindu-i deopotrivă, fără a osândi pe nimeni, cu aceeaşi căldură, cu aceeaşi dragoste, întinzând mâna amicilor şi vrăjmaşilor deopotrivă.

Îl regăsesc aidoma în versurile lui Radu Gyr din poezia „Inteleptul“: „Nu scuip pe înfrangerile mele!/ Ce-am adorat nu ştiu să ard/ Şi nu ridic în vânt obiele/ În locul ruptului stindard. [...] Şi merg pe acelaşi țărm ce suie,/ La braț cu prieten sau vrăjmaş,/ De-o fi să-mi bată trupu-n cuie/ Sau să-mi presare crini sub paşi“.

Azi, la zece ani de la plecarea lui Nicu la Domnul, continuăm, cu aceeaşi dragoste nețărmurită, să-i presărăm crini sub paşii imateriali cu care calcă probabil printre noi, aşa cum 50 de ani a călcat pragul Bisericii Buna Vestire din Montreal. Duminică de duminică, la Sfintele Liturghii, la toate sfintele slujbe, la toate evenimentele şi comemorările din comunitate, la toate manifestațiile anticomuniste. El era primul şi pleca ultimul. Avea locul lui în biserică, unde se ruga îngenuncheat, cu smerenie şi unde putea fi găsit de toți cei care erau în nevoie. Parcă îi aud glasul calm, mustrător cu care ne întâmpina dacă întârziam la Sfânta Liturghie: „Ați înțeles probabil greşit din Sfânta Evanghelie că acei din urmă vor fi cei dintâi“ .

În funcție de vârsta solicitantului, putea fi rând pe rând tată, frate sau fiu pentru toți şi mai ales pentru tineri, care aveau un locşor aparte în inima lui nemărginit de mare.

În toate împrejurările, nea Nicu era gata să te asculte, să-ți deschidă inima şi să-ți întindă brațele. Ca sa poți înțelege trebuie să fi gustat din pâinea amară a fugarului, evadat din lagărul socialist – de cele mai multe ori ilegal –, a aceluia care a cerut azil politic, trecut prin mizeria şi promiscuitatea unui lagăr, sosit, în sfârşit, într-o țară de la capătul pământului, numai cu speranța în libertate şi viitor, cu o mică boccea în care să ai toată „averea“ ta şi cu minime cunoştințe de limbă şi despre obiceiurile locului.

În cazul nostru, țara fiind Canada erai acceptat de autorități, dar nu cu pâine şi sare. Te aştepta un şir lung de formalități, pentru ca apoi să-ți

găseşti un loc de muncă. Indiferent de studii, strivindu-ți orgoliul, în majoritatea cazurilor trebuia să începi de jos, de la zero. Toți cei care au făcut aceşti paşi grei, singuri sau cu familia, într-o țară în care şase luni este iarnă grea, au beneficiat în mai mică sau mai mare măsură de îndrumările, sfaturile, ajutorul material ale celui despre care poetul Zahu Pană spunea că „a fost, este şi va fi un veşnic frate de cruce al tuturor celor în nevoie".

Având uşile deschise la bătrânii imigranți sosiți înainte de război, care aveau deja o situație şi erau dispuşi periodic să se debaraseze de obiecte casnice, de la veselă la mobilă, el reuşea să colecteze toate cele necesare pentru începutul, cât de cât, al unei gospodării. De asemenea, şi de fondurile atât de necesare pentru ajutorarea celor din țară şi a noilor veniți, având alături pe înstăritul Nicolae Pora, care răspundea întotdeauna prompt.

Scriind, constat că exprimarea mea este banală, săracă şi anodină. Cromatica mea nu poate să redea măreția unei inimi care a bătut timp de 59 de ani, clipă de clipă, pentru un ideal la care nu a renunțat în pofida numeroaselor lovituri primite în timpul a trei dictaturi – şi de care Bunul Dumnezeu nu l-a scutit.

Închis de Ion Antonescu, ca toți acarii Păun care au înfundat puşcăriile la vârsta de 17 ani, făcea parte din cei 4.000 de elevi de liceu încadrați în Fratiile de Cruce, depistați de Siguranța Generală. Tinerii aceştia nevinovați sunt arestati, judecați şi condamnați la pedepse de la cinci la 10 ani de închisoare.

Fiind momiți cu promisiunea reabilitării, prin propagandă mincinoasă, ei acceptă să meargă voluntari în război în adevărate batalioane de sacrificiu (nr. 990 – 994). Aceste batalioane fără pregatire militară, cunoscute sub numele batalioanelor disciplinare de la Sarata, sunt trimise pe front în linia I-a, pentru a fi exterminate, între mitralierele ruseşti din față şi cele româneşti din spate.

Astfel, printr-un genocid comandat, căruia puțini i-au supraviețuit, se termină divorțul dintre Antonescu şi mişcarea legionară.

Nicu Naum se numară printre cei aleşi de Sus să supraviețuiască, pe el aşteptându-l alt calvar.



Nicu Naum, Eugen Bârsan, Zahu Pană cu soția şi Erast Calinescu, la bustul lui Eminescu de la Hamilton

În haosul creat de aşa-zisul armistiţiu, mulţime de militari dizlocaţi, cu unităţile decimate, erau urmăriţi de noul aliat care se considera învingător, ucidea, dezarma sau lua prizonieri pe toţi cei pe care soarta îi aducea în calea lor. Reuşeşte printr-un miracol să treacă nevătămat Prutul spre ţară. Ca şi alţi camarazi, este pus să aleagă între moartea înceata în lagăr şi plutonul de execuţie. Alege viaţa şi ajunge în Germania, unde are parte de ceea ce voise să evite – internarea într-un lagăr de muncă. În lagăr fiind, este avansat de Horia Sima la gradul de ajutor de comnadant, onoare pe care el o refuză considerând că nu a facut nimic ca să o merite.

Nemţii nu îi menajează deloc. Nicu înfruntă, bolnav fiind, toate rigorile lagărului, inclusiv bombardamentele americanilor, din care scapă ca prin urechile acului. Şi iată-l fugind ba de ruşi, ba de americani, într-o ţară străină şi ostilă, luptând pentru supravieţuire.

Lipsa de bărbaţi ca mână de lucru îl ajută. Pentru asigurarea unei existenţe precare, munceşte pe ici, pe colo, ca salahor sau muncitor agricol, într-o Germanie învinsă, bombardată şi în haos.

Părăseşte Germania împreună cu alţi români fugari a căror ţintă era Parisul, unde sperau să îşi normalizeze situaţia.

Ajuns la Paris, este ajutat şi cazat de părintele Vasile Boldeanu şi, fiind bolnav, este internat ca TBC-ist într-un spital – unde va fi vizitat de Virgil Ierunca. Ierunca a scris apoi un articol despre Nicu Naum, legionarul al cărui crez nu-l împărtăşea, dar pe care îl considera demn de admiraţie şi respect, pentru spiritul său donchijotesc de credinţă şi luptă, dedicat unei idei.

Tot la Paris o cunoaşte pe Maria Borz, cu care se va căsători şi împreună cu care va avea mai târziu trei copii (Mihai, Nicoleta şi Valer).

Tânăra familie Naum intră în legalitate şi, în 1951, emigrează în Canada. Pentru acest Iov al zilelor noastre, o nouă încercare, o nouă lovitură urmează: iubita lui soţie se îmbolnăveşte şi va rămâne paralizată până la sfârşitul zilelor ei, îngrijită de un soţ devotat. Nicu a suplinit, cu dragoste şi pricepere, şi rolul de mamă pentru cei trei copii ai lor, care erau încă mici. Puţini îşi pot imagina



cum este să îngrijeşti zi de zi o femeie care nu se poate mişca, să mergi la serviciu, să hrăneşti, să speli şi să îmbraci o familie cu trei copii – care arătau întotdeauna ca ieşiţi din mâna unei mame grijulii. Şi, în acelaşi timp, să gândeşti creştineste: „Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat“, fără să te revolţi şi, cu surâsul pe buze, să fii disponibil trup şi suflet semenilor tăi care au nevoie de ajutor.

Acesta a fost calvarul lui Nicu Naum.

N-aş putea spune dacă a fost un om de excepţie sau un sfânt. Dar sunt convins ca a fost un adevărat *frate de cruce*.

Lovit de o boală necruţătoare, despre care nu vreau să vorbesc ştiind că nu i-ar plăcea, Nicu Naum a înfruntat-o cu curaj şi demnitate. Pe patul de moarte, ne-a rugat să-i punem în sicriu săculeţul de pământ dat de Căpitan şi să nu-i aducem flori la mormânt, ci mai degrabă de banii aceia să facem o donaţie Fundaţiei Buna Vestire.

A trăit, ne-a bucurat sufletul ca frumuseţea unui crin regal, care la apogeu se stinge şi dispare, lăsând în urmă un parfum pe care puţini l-au detectat.

„Credință am jurat..."

Marian Costache
Montréal, Canada

În urmă cu un an, la apariția numărului 3 al revistei „Destine Literare" de la Montréal, am fost extrem de surprins să văd anunțul și inițiativa redacției care invită întreaga comunitate românească de la Montréal «să ne cunoaștem ». Având titlul « Hai să ne cunoștem» (mai bine – aș adăuga eu), colectivul de redacție care a avut această idee dă și câteva exemple de «români valoroși din exilul canadian». Astfel, dându-l pe Nicu Naum ca exemplu, în câteva cuvinte ei îl caracterizează foarte scurt și foarte direct: „Nicu Naum, mare anticomunist și om de mare suflet care a ajutat mii de emigranți."

Ca unul care l-am cunoscut (cred că destul de bine) în ultimii săi ani de viață, pot oricând depune mărturie că a fost un mare anticomunist și un mare om de suflet, iar aceasta o pot spune fără nici cea mai mică urmă de îndoială. În schimb, afirmația că a ajutat „mii de emigranți" mi se pare un pic exagerată și nu știu în ce măsură ea reflectă realitatea. Oricum, chiar dacă n-or fi fost cu miile, cred că de ordinul zecilor, și poate chiar sutelor, tot au fost. Iar dacă au fost zeci, poate sute, atunci în mod categoric și fratele meu, și prietenii mei cei mai apropiați, și eu ne numărăm printre aceia cărora Nicu Naum le-a întins o mână de ajutor.

În ce măsură și cum și-a ajutat Nicu Naum semenii și compatrioții numai Dumnezeu o știe. Fie cu o vorbă bună, cu o încurajare, cu o recomandare, cu ce putea și el, pe măsura posibilităților sale, era tot timpul prezent „la datorie" pentru cei care îi cereau sprijinul.

A fost foarte discret și niciodată nu s-a lăudat cu aceste fapte despre care numai beneficiarii și Bunul Dumnezeu mai pot mărturisi.

Totuși, generozitatea nu a fost nici prima și nici ultima din marile și numeroasele calități pe care le avea nea Nicu Naum, așa cum era numit de tinerii generației 90, adică de cei care au ajuns la Montréal după Revoluția din 1989 și care au avut cinstea și onoarea de a-l cunoște. Pentru mulți dintre noi el reprezenta, și chiar era, EXILUL, exilul luptător și persecutat de regimul stalinist și satanist. De altfel, între anii 1990 și 2000, el a fost aproape singurul din Montréal care a luat parte și s-a implicat în mai toate activitățile și acțiunile inițiate de exilul luptător în acei ani. Așa au fost, spre exemplu, Romfest-urile din anii 1992, 1994, 1996, 1998 ; săptămânile anuale din cadrul Săptămânii de la Câmpul Românesc din Hamilton – Ontario – Canada ; Congresul de la Paris (1994) etc.

Deși mai existau (și mai există și astăzi) membri „activi" ai exilului, nu toți erau prezenți și implicați așa cum era el. Ba, chiar mai mult, cel puțin la Montréal, nimeni altul nu era preocupat de dorința de a transmite ceva, de dorința de a transmite mai departe, generațiilor viitoare de români canadieni, ceea ce exilul a trăit, pătimit și suferit. Așa sărac cum era, cu puterile și mijloacele sale extrem de limitate, Nicu Naum are marele merit de a fi încercat, de a fi îndrăznit, de a fi făcut măcar un pas pentru transmiterea și înmânarea mesajului generației din care făcea parte. Pentru cei ajunși în Provincia Québec după 1990, până în data de 4 aprilie 2000, și care doreau și aveau buna-voință de a se interesa cât de cât de trecutul țării și al exilului sub regimul comunist, el era o adevărată sursă de materiale și o veritabilă bibliotecă ambulantă. Fie prin a oferi celui interesat revista „Puncte Cardinale" de la Sibiu, sau „Cuvântul Românesc" de la Hamilton – Ontario; fie prin împrumutarea unei cărți (celui care făcea și un al doilea pas) ; fie prin invitarea la el acasă (celui care ajungea deja la al treilea pas), prin tot ce era în putința lui, el a fost un adevărat semănător care aruncă sămânța românismului prin tot locul: și în nisip, și pe teren pietros, dar și pe pământ bun unde crește, se înmulțește și dă rod bogat...

N-ar fi exclus ca până la urmă cea mai mare calitate a lui Nicu Naum (cel puțin din ultimii zece

ani din viață) să fie tocmai aceasta: îndrăzneala de a îndrepta și restabili adevărul istoric cu privire la cea de a doua jumătate a secolului al XX-lea și chiar de mai înainte. În plus, nu numai că a dorit să le arate tinerilor emigranți adevărata istorie dar, pentru cei mai mulți dintre cei care l-au cunoscut, el chiar era un membru participant al acestei istorii, un supraviețuitor al numeroaselor evenimente zbuciumate care au avut loc în România, în Europa și chiar și în America în perioada secolului trecut.

Născut în anul 1923, și arestat în anul 1941 după așa zisa „Rebeliune legionară", după alți 50 de ani, la Montréal, pentru mulți era o legendă vie a României violate de regimul roșu. Intrat în Frățiile de Cruce încă de la vârsta de 14 ani, trecut prin mai toate prigoanele ultimilor 60 de ani, a apucat să treacă pragul secolului XXI.

După arestarea abuzivă la vârsta de 17 ani, pentru simplul fapt că avea activitate în cadrul Frățiilor de Cruce, el a făcut parte din lotul tinerilor legionari care, din închisoarea Aiud, au fost trimiși în linia întâi pe frontul de la Răsărit „pentru abilitare". Cu toate că nici el, nici legionarii arestați de Antonescu nu comiseseră absolut nici o greșeală față de țară și față de neamul românesc, au acceptat de bună voie și nesiliți de nimeni să meargă pe front și să lupte împotriva bolșevimsului, dar nu „ca să se reabiliteze" așa cum li se spusese și promisese, ci din dorința fermă de a-și apăra țara și de a lupta împotriva comunismului.

Povestea plecării pe front a lui Nicu Naum și a bunului său prieten Dumitru Paceac în mod sigur ar stârni gelozia celor mai buni și inventivi scriitori și realizatori de filme. Legați pe viață și pe moarte încă din copilărie, cei doi sunt modele de luptători pentru Christos și creștinism. Dacă Ionel Moța și Vasile Marin, ca și Ion Mogoș și Nicolae Mazilu, ca să nu dau decât aceste exemple, au trăit și murit împreună, Nicu Naum și Dumitru Paceac au copilărit împreună, au fost arestați împreună, au luptat împreună în Rusia, s-au despărțit printr-un tragic accident timp de 56 de ani, „și au murit împreună" în anul 2000 reîntâlnindu-se amândoi în ceata celor drepți, la mică distanță unul de celălalt.

După rușinosul și rău-făcătorul act de la 23 august 1944, unul (Nicu Naum) a apucat să scape și să fugă în exil în occident, iar celălalt a fost prins și trimis din nou în închisori, de unde nu s-a eliberat decât în anul 1964. Cei doi prieteni și frați de cruce s-au reîntâlnit abia după 1990.

Așa cum Radu Gyr și Ion Mânzatu au scris și compus cele mai cunoscute și celebre cântece legionare, tot astfel și Dumitru Paceac împreună cu Nicu Naum au scris și compus cântece românești și legionare în închisoare și pe front. Poetul Dumitru Paceac scria versurile, iar Nicu Naum, pasionat și înzestrat cu darul muzicii, compunea melodia. Din păcate, mai toate melodiile lor s-au pierdut. Dacă mai mulți apropiați ai lui Nicu Naum își propuseseră să-l înregistreze pe video cântând, din câte știu, nimeni nu a apucat s-o facă. Iar aici a fost și este o adevărată pierdere comunitară și națională.

Ca și altora din generația mea, și mie mi-a fost dat să-l aud pe Nicu Naum cântând. Din multele și minunatele melodii pe care le fredona, din păcate, nu am reușit să învăț și să memorez decât o singură strofă : „Credință am jurat / Pe viață ne-am legat / Ca să luptăm tineri, bătrâni / La noi să fim stăpâni !"

Cu toate că au trecut zece ani de când nu mai este, nici astăzi nu-mi vine să cred că duminica viitoare nu-l voi vedea și nu-l voi întâlni la Biserica Buna Vestire din Montréal. Când unul se naște, altul moare, asta a fost și este filozofia vieții și a morții pe acest pământ de mii și mii de ani. Exact în zilele când soția mea și cu mine ne pregăteam să mergem să-i anunțăm vestea bună că vom avea un bebeluș, a venit vestea morții lui. Fiica noastră s-a născut în data de 18 decembrie 2000, iar el a mers la Domnul în data de 4 aprilie 2000, la zece zile după Buna Vestire.

Și astăzi mă mai trezesc uneori cântând refrenul învățat de la Nicu Naum și, de fiecare dată, îmi zic asemenea lui, așa cum amândoi cântam și ziceam împreună : „Credință am jurat / Pe viață ne-am legat / Ca să luptăm tineri, bătrâni / La noi să fim stăpâni !"

Prin țară, cu Nicu Naum

Erast Călinescu

O fotografie rătăcită m-a făcut să retrăiesc pelerinajul din vara Romfestului de la București (1998), făcut cu Nicu Naum, cel care mi-a fost ca o mană cerească, în timpul exilului meu în Canada.

Capitala, parcă nu-și revenise, încă, după așa zisa revoluție. Crucile presărate prin centru și până printre blocurile periferiei, păreau încă proaspete, amintind de cei care au căzut crezând că mor pentru Țară, pentru dreptate și libertate, pentru ”mai bine”... Printre ele, murdărie și câini ”maidanezi”. Domnul Donev, unul dintre stâlpii revistei canadiene „Cuvântul Românesc”, nu mai fusese în România de cincizeci de ani. Când l-am întrebat ce i-a plăcut mai mult la București mi-a răspuns sincer: Mc.Donald.

Dar, tot prin cartierele de blocuri se produsese, ca o descătușare, o minune: apăruseră, răsărite parcă peste noapte, bisericuțe din lemn! Unele maramureșene, altele donate bucureștenilor de diferite sate, care își construiseră biserici noi. Și erau prea mici pentru mulțimea credincioșilor și nu era loc înlăuntru și puseseră difuzoare și lumea asculta Sfintele Slujbe din curte. Era un fenomen nou, semnificativ, minunat!

Plimbându-mă prin oraș, mi-a atras atenția o biserică maramureșeană. Pe un afișier, parohul, un tânăr inimos, prezenta credincioșilor diferite activități de ajutorare: meditații pentru admiterea în facultăți, oferite gratuit de profesori pensionari, colecte pentru familiile celor din grupul basarabean prigonit Ilașcu, pelerinaje pe la diferite mânăstiri etc. Printre altele se organiza și un pelerinaj la mânăstirile din Dobrogea, cu o escală la Tulcea, orașul de baștină al lui Nicu Naum. Surpriza i-a plăcut lui Nicu, iar tentația de a-și revedea locurile copilăriei sale l-a făcut să accepte pe loc, propunerea mea. Zis și făcut. Am pornit la un drum de trei zile, cu autocarul plin, plus doamna organizatoare, doamna Ghidă. Am vizitat mânăstirea Dervent, care fusese închisă de comuniști între anii 1959 și 1990, Schitul și peștera Sfântului Andrei, precum și mânăstirile Cocoș și Techirghiol. Peste tot, am fost primiți cu dragoste creștinească, cu adăpost și cu masa întinsă. Am participat la minunate slujbe religioase precum și la un Sfânt Maslu. Noi, cei trăitori în Canada, le-am simțit în sufletele noastre ca pe o adevărată binecuvântare.


Nicu Naum si Erast Calinescu, la Cîmpul Românesc de la Hamilton

Pe parcurs, în autocar, diferite distracții obligatorii care, în paranteză fiind spus, numai cu un pelerinaj nu se potriveau. Se tot produceau niște foste soliste și câte un povestitor de bancuri sărate și mai nesărate... Mie, care fusesem în câteva rânduri în România după 1989 și doream ca Nicu

să-şi revadă, după atâta vreme, Ţara – aşa idealizată cum o simţi când eşti departe şi ţi-e dor de ea –, începusem deja să mă simt jenat de aceste distracţii, fără însă a bănui ce va mai urma. La un moment dat, doamna organizatoare şi-a amintit că era ziua de naştere a doamnei Ghidă şi ne-a comunicat că, pentru a i se oferi o ”atenţie”, este cazul să contribuim cu nişte lei, pe care îi va aduna unul, într-o pălărie, spre indignarea lui Nicu, care nu mai fusese demult prin România. Ceva mai încolo, tot doamna organizatoare, care avea o memorie nemaipomenită, îşi aminti că maica Stareţă a următoarei mânăstiri pe care o vom vizita, adora cafeaua ”veritabilă” şi că ar fi frumos să-i facem rost de nişte... (pasă-mi-te, pe vremea aceea erau trei feluri de cafea: veritabilă, adică boabe, care se găsea numai la shop, pe valută sau pe sub mână, Nes, şi nechezol, adică din cereale). Deci, alţi lei, în aceeaşi pălărie. Nicu fierbea şi mă tot întreba: „Ce-i cu ţigănia asta?” Şi, în plus, pe stareţa amatoare de ”veritabilă” nu o mai aflarăm, fiind plecată la un congres. Colac peste pupăză, oraşul Tulcea, pe care Nicu îşi dorise să-l vadă, fu scos din traseu, ”din motive neprevăzute”! În schimb, se făcu o mai lungă ”haltă de ajustare” la Călăraşi, unde avurăm timp să ne plimbăm prin piaţa plină de legume şi de fructe, uitându-ne unul la altul şi pufnind în râs, că nu ne-am fi putut închipui niciodată că noi doi, ne vom plimba împreună prin piaţă, la Călăraşi !

Ajunşi la Tekirghiol, cu o foame straşnică, eu eram cu ochii tot după un restaurant, dar Nicu ţinea morţiş să dea ochii cu Părintele Arsenie Papacioc, cu care stătuse în aceeaşi celulă, la Aiud. Era cam după masă şi părintele se odihnea, în timp ce la uşa chiliei sale se strânseseră o mulţime de pelerini, aşteptându-l să le dea binecuvântarea. După o vreme, a ieşit Părintele din chilie, a stat de vorbă cu câţiva dintre ei, a rostit o binecuvântare şi a dat să intre în chilie. Nicu a crezut că e momentul să fie singur cu Părintele, s-a apropiat de el şi s-a prezentat, adăugând că au stat împreună în aceeaşi celulă. Părintele Arsenie însă, grăbit, n-a auzit bine ce i-a spus Nicu, l-a binecuvântat şi a intrat iute, în chilie. Bietul Nicu, deziluzionat şi flămând, a decis în fine, să căutăm ceva de mâncare, mai ales că până la cina de la mâ-


În jurul părintelui Calciu

năstire mai erau vreo trei ore. Şi cum sezonul de vară se cam terminase, la Tekirghiol mai era deschis un singur restaurant, unde am comandat câte patru mici cu muştar şi o bere. Aşteptarea fu lungă, astfel că Nicu avu timp să-şi descarce năduful. Când, în sfârşit, a apărut ”comanda”, surpriză: micii erau mititei, cam cât să intre fiecare într-o linguriţă. Am mâncat cam cu noduri şi în câteva minute şi am plecat să luăm aer, pe faleză, cu o foame neostoită, pe care ne-am astâmpărat-o, abia după vecernie, la mânăstire.

Iarăşi în autocar şi cam cu două ceasuri înainte de a ajunge la Bucureşti, doamna organizatoare a pus capacul peste oala în clocot: să-i ”facem o atenţie” şi lui don' şofer, care a fost nevoit să facă, pentru noi, un ocol şi care ne aduce cu bine, acasă. Nicu n-a mai zis nimic, doar pufnea. Aşa a luat sfârşit pelerinajul nostru, din care ne-am întors cu împlinirea de a ne fi rugat la sfintele mânăstiri pe care le-am vizitat în cele trei zile şi cu amintirea minunatelor locuri dragi sufletelor noastre de deţăraţi. Nici unuia dintre noi nu i-ar fi trecut prin gând că aceasta va fi ultima dată când Nicu Naum va călca în ţara lui, pentru care a suferit şi căreia i s-a dăruit de-a lungul întregii sale vieţi.

Nicu Naum – Amintiri din închisoare

Nicu Naum a fost toată viața sa un stegar. Un stegar al Neamului, pentru care a luptat din toată puterea, până la ultimul strop de vlagă. Ajuns în Canada, la Montreal, a fost sufletul tuturor manifestațiilor noastre anticomuniste, pentru libertate în Țară, contra persecuțiilor Securității, împotriva dărâmării bisericilor. Nu a fost manifestație la care Nicu să nu fie în frunte, purtând tricolorul! Nu a fost carte sau revistă românească pe care Nicu să nu o împartă, cu râvna unui Badea Cârțan! Nu a fost nou-venit pe care Nicu să nu-l ajute după puterile sale, în modul cel mai discret posibil, ca să nu știe nimeni. Și oare, cine le va mai face aici, la Montreal, ne întrebam noi, acum zece ani, când s-a mutat de la noi, în lumea celor drepți ?

Nicu a suferit enorm pe parcursul vieții sale, în închisoare, în exil, precum și timp de mulți ani la căpătâiul bietei sale soții, imobilizate de boală. Niciodată însă, în cei 15 ani cât l-am cunoscut, nu s-a lăudat cu ce a suferit în viață, din ce a trăit și cum a reușit să-și țină cei trei copii la studii universitare.

L-am urmat cu dragoste și recunoștință pretutindeni, în drumurile sale: la manifestații, la Câmpul Românesc de la Hamilton, pe la Romfesturi și pe la mânăstiri, în România, cu sentimentul că mi-a salvat sufletul, într-o lume pustie, a materiei, a banului...

Pe aceste drumuri, i-am putut culege prea puțin din caierul zgârcit al amintirilor sale, pe care le-am scris acum, cu aceeași emoție cu care le-am păstrat atâția ani. *(E.C.)*

*

Eram închis la Vaslui, cu un grup de legionari. Ne scoteau la prășit pământul închisorii. Cu sapa, rânduri, rânduri. Alături era sfoara de pământ a unui țăran și venise să o sape nevasta lui. Avea un copilaș de trei-patru anișori și, ca să nu o ia razna, biata femeie făcuse o groapă cu sapa și îngropă copilul până la brâu. Acesta se învățase așa și se juca cuminte cu niște pietricele.
Băieții îi cerură gardianului să le permită să sape sfoara de pământ pe care se chinuia femeia, cu un ochi la copil și cu unul la sapă. Și i-au săpat-o în zece minute, căci erau peste treizeci de flăcăi.

Femeia căzuse în genunchi și, făcându-și cruce, nu mai contenea cu mulțumirile și cu binecuvântările. Iar flăcăii în haine vărgate își aminteau că tot așa, făceau câte un bine și când erau liberi, cu Căpitanul, în taberele legionare de muncă.

*

Când ne strămutau de la o închisoare la alta, ne puneau lanțuri la picioare, ferecate la fierărie. Dar, pentru că noi eram mulți și nu erau destule lanțuri, ne legau câte doi la același lanț. Era groaznic, mai ales când mergeam să ne facem nevoile, căci trebuia să mergem amândoi. Unul făcea, iar celălalt era numai nervi... Dar, pentru câteva pachete de țigări, țiganii de la fierărie, deținuți de drept comun, îți făceau rost de un ”lanț personal”. Atunci erai independent și toate mergeau bine. Iar când îți scoteau lanțul, acesta era păstrat cu obiectele tale personale...

Îmi amintesc că odată ne-au transferat la închisoarea de la Cernăuți, care era departe de gară. Ne-au încolonat pe toți și așa, cu lanțurile zornăind, am mărșăluit prin tot orașul, noi, Frați de cruce, de 18-20 de ani. Iar locuitorii se înghesuiau pe marginea trotuarelor și ne priveau tăcuți și mișcați...

*

Când am aflat că mă duceau la închisoarea de la Aiud, eram în culmea fericirii! Eram elev de

liceu, condamnat la zece ani de muncă silnică şi la doi ani de privaţiune de drepturi civile, pentru că îmi găsiseră în buzunar ”Cărticica şefului de cuib”!

Aiudul avea aureola de ”Academie legionară”, căci acolo se făcea într-adevăr şcoală! O înaltă şcoală de credinţă şi de luptă.

Într-o vreme aveam voie să primim pachete de acasă. Unul dintre noi le aduna într-o celulă, iar şefii de grupe treceau pe la fiecare dintre noi şi notau nevoile noastre. Lucrurile din pachete se împărţeau la toţi, după nevoile declarate, iar alimentele – frăţeşte şi după starea de sănătate a fiecăruia. Căci erau unii care nu primeau pachete.

Într-o vreme, direcţia închisorii ţinea alimentele până ce se stricau şi apoi ni le dădeau. Era mâncarea cea ruptă de la gură, pusă în pachete cu dragoste şi udată cu lacrimi de ai noştri de-acasă...

*

Ne transferaseră pe noi, elevii, la Alba Iulia şi ne dăduseră pe mâna unui gardian rău şi sadic, care ne cerea să-i răspundem seara, în cor, ”Bună seara, să trăiţi!”. Noi îi răspundeam ”Bună seara, bună seara!”. I-a schingiuit pe câţiva dintre noi şi am cedat. Aveam bărbi , mustăţi şi plete. După o inspecţie, am primit ordin să le dăm jos. Un camarad, cu o splendidă mustaţă aurie, a refuzat. Atunci, l-au imobilizat patru gardieni şi au încercat să-l radă. A strigat ca din gură de şarpe, provocând agitaţie în închisoare. Aceasta, fiind în centrul oraşului, trecătorii au anunţat tribunalul şi a venit un magistrat, ca să constate ce s-a întâmplat...

*

Aiud. Ne-au adunat în curte. Un magistrat ne-a citit decretul lui Antonescu, prin care legionarii pot merge pe front, pentru reabilitare. Un camarad a ieşit la raport.

- Domnule magistrat, suntem gata să mergem şi să luptăm pe front, pentru Ţară, dar nu pentru reabilitare, întrucât noi n-am greşit cu nimic.

- Cine eşti tu ?

- Sunt doctor în Drept.

- Suntem deci, la acelaş nivel.

- Da. Dar nu pe acelaş drum...

Ne-au dus în Basarabia, la Sărata, pentru o sumară instrucţie, în vederea frontului, în condiţii şi mai mizerabile decât în închisoare...

Consemnate de **Erast Călinescu**



O epopee basarabeană

Constantin N. Străchinaru

Acesta este subtitlul cutremurătoarei cărți a scriitoarei Nina Cosmulescu, *Iubire Însângerată* (Ed. M. Duțescu, Craiova, 2009, pp. 400). Înainte de a fi un roman de caractere, tradiții, peisaje natale, relații umane, este o sursă de istorie trăită: tragedia românilor din Basarabia cotropită barbar de uralienii lui Stalin, ajutați de alogenii aduși de încrucișate vânturi și oploșiți la ospitalitatea ortodoxă a urmașilor lui Ștefan cel Mare și Sfânt.

O, dragi tineri ai acestor vremuri guvernate de iluzii și de o libertate aparentă, cercetați adevărata istorie, formați-vă convingeri de nezdruncinat, trăiri netrucate și veți dobândi demnitatea elitelor, respectate oricând și oriunde de toți oamenii cu rost în viață! România are atâta nevoie de voi! Martirologiul Românilor este un învățământ permanent pentru noi toți. Taxele sunt doar cele de conștiință și de amorul propriu de a nu ajunge niște gunoaie sociale într-o Europă, în devenire, unită.

Scriitoarea Nina Cosmulescu (noră, după nepotul Dan al scriitorului-martir Pan M. Vizirescu) ne confiază adevărul amar al unor evenimente care au traversat un secol ocult și criminal, schimonosind generații, falsificând optici și chipul istoriei scrise tot mai subiectiv, tot mai măsluit...

Structurată în 28 de capitole, cartea are în centru localitatea Mihăileni – Bălți și personalitatea înțeleptului învățător Manole, ajuns și preot la bătrânețe, cultivator al limbii române, al spiritualității noastre, convins că „un popor mic poate fi liber doar prin lupte”, ca moldovenii lui Ștefan Vodă.

Evenimente auzite, evenimente trăite: Basarabia de sub țari, războiul balcanic, primul război mondial, revoluția bolșevică, revenirea acestei roditoare provincii la Patria-mamă, perioada interbelică a teritoriilor cedate de un rege trădător, corupt și asasin – Carol II (vezi și asasinarea elitei legionare pe întreg teritoriul României), al doilea război mondial cu nenumăratele lui sfâșieri, ocuparea țării de sovietici, holocaustul bolșevic...

Din memoria copilei de cândva nu poate lipsi ziua de 28 iunie 1940, când, peste noapte, armate cu stea roșie în frunte au năvălit în Basarabia și Bucovina de Nord. Nu poate uita comportamentul mișelesc al evreilor față de români și de armata lor; schimbarea întregii administrații românești; deposedarea locuitorilor de agoniseala lor... „Cedarea Basarabiei și a Bucovinei de Nord, fără lupte, a produs panică, indignare și nedumerire în rândul populației române”...

Stalin, prin NKVD-ul mișunând peste tot, și prin cozile de topor – evrei și lepădături autohtone – au declanșat teroarea: arestări, schingiuiri, ucideri, deportări, zile de chin, nopți de groază: „La noi nimeni n-a dormit. Ne-am furișat prin întuneric în grădină... și-am văzut cum l-au scos pe profesorul Mocanu, împreună cu soția”...”Ce nenorocire! Unde-i duc? De ce?...”, se întreba fetița în inocența ei. „ În noaptea aceea au ridicat zece familii din sat”. Și tot așa, până la eliberarea din iunie 1941. Un an de martiraj – preludiul la ceea ce avea să urmeze după pierderea războiului și revenirea, parcă pentru veșnicie, a infernului comunist: „Războiul se întoarce peste noi. Ce ne facem?” Îngrijorări, lacrimi, vaiete, despărțiri, refugiul spre România mutilată, amenințată, ajunsă în scurt timp, iad bolșevic: „Parcă și cerul plângea starea bieților pribegi”... „Puterea sovietică reinstalată și-a continuat activitatea întreruptă în 1941, chiar cu mai multă râvnă: schimbarea administrației noastre, anchete, arestări, *duba neagră*, deportările, poliția politică răscolind orașele, satele, locuințele stinghere; zilele lungi și mute erau ca nopțile oftate: „Oamenii bănuiți a fi ostili regimului erau ridicați la miezul nopții și, după o sumară și formală judecată, unii dintre ei erau executați, iar alții erau închiși în lagăre sau deportați în întinderile siberiene, *împreună* cu familiile lor..., împreună la plecare, niciodată la sosire, deoarece părinții erau despărțiți de copii,



şi bărbaţii de soţii, în trenuri separate şi direcţii diferite. Cotele impuse ţăranilor şi pentru ceea ce nu aveau, trebuiau predate, chiar cumpărându-le. Vânturile şi foamea rămâneau stăpâne pe hambarele, coşarele, magaziile, podurile, beciurile şi cămările oamenilor.

De dincolo de Nistru, veneau ca omizile funcţionarii noii administraţii. „Şi, în timp ce foamea punea stăpânire pe producători, vagoane încărcate cu grâne şi tot felul de produse plecau spre URSS-ul nesătul... Iar alte mii de vagoane cu porumb erau transformate în spirt la fabrica din Hârtop, în faţa cetăţenilor flămânzi".

Spectrul foametei prelungite, ca şi al setei, creează coşmaruri. „Oamenii cu stomacul lipit de şira spinării, alergau după câini, pisici, şobolani de câmp..., mâncau coji de copac, fierturi de ierburi"... Bătrânii mai vorbesc încă de fenomene de canibalism, morţi dezgropaţi, copii furaţi... Jafurile şi omorurile se-ntindeau peste tot"...

Fiinţa umană dezumanizată, ruptă de condiţiile minime de viaţă şi de Dumnezeu, poate deveni mai rea ca o fiară. Lume atrofiată vagabondând. Oameni murind pe oriunde. Abia după venirea, în martie 1947, la Chişinău, a lui Kosâghin. S-a ordonat distribuirea a câte 300 gr. de ciocălăi pe zi pentru fiecare om" (p. 248).

Cine lua ceva din câmp, îşi aminteşte autoarea, era executat. „Aproape nu a fost casă în care să nu moară cineva". O cunoştinţă îi relatează: „La noi a murit mai întâi mama... Apoi s-au prăbuşit cei doi copii mai mici, gemeni. Ne luaseră vaca. Şi bărbatu-meu s-o prăpădit că ajunsese slab ca o scândură."

Nenumăratele drame sunt prezentate cu economie de cuvinte, respectându-le veridicitatea. Cine poate uita noapte de 14 iunie 1941 – ajunul eliberării Basarabiei, când localităţi precum Coiceni, au fost aproape golite, lumea fiind încărcată în căruţe, alţii pe lângă, toţi în coloane prin Târgul Foleşti, spre dincolo de Nistru, unde în trenuri de marfă inscripţionate: EMIGRANŢI DE BUNĂ VOIE, au fost înghesuiţi cu direcţia Siberiei, la Tomsk... „Temperaturile joase de -40,-50 grade, frigul, foamea şi muncile silnice i-au decimat aproape în masă"...

Cei refugiaţi în România-mamă, au schimbat, în timp, localităţi, provincii şi, văzând că şi în Ţară comunismul e la fel de criminal şi viaţa de insuportabilă, unii, ca să scape de urmăririle, hărţuielile KGB-ului şi securiştilor, s-au întors, după căderea lui Stalin sub talpa iadului, la rudele lor, luptătoare „pentru limba noastră cea română", întregirea naţională... Cazul lui Anatolie, condamnat în Ţară la 25 de ani de muncă silnică şi apoi preluat de siberieni, este ilustrativ. „Aproape că nu a fost lagăr în care acest om, şi nu numai el, să nu întâlnească moldoveni, şi chiar români din regat." În ianuarie 1960, la ora 14:00 a fost chemat în sala siberiană de judecată şi eliberat înainte de termen. În 1990 a fost reabilitat. Dar, vai! nici el, nici soţia lui nu mai erau în viaţă!

Afirmaţia autoarei că „viaţa în sat este ca o carte ale cărei file pot fi citite de fiecare ţăran" se potriveşte, în esenţă, şi acestei opere, realizate într-un stil foarte natural şi ne obligă moralmente la reluarea lecturii multor pagini.

Linişti izgonite. Visuri paralizate. Spaime şi vaiete. Răbdare dincolo de orice limite. Drame la infinit... Şi concluzia scriitoarei: „fiecare om lasă o urmă pe pământ. Unii mai bună, alţii mai rea. Viaţa fiecăruia şi a tuturor este însăşi istoria, atât de zbuciumată, a românilor dintre Prut – Nistru, şi de mai încolo... Câtă suferinţă!... Istoria locului unde trăieşti şi istoria Neamului din care faci parte sunt inseparabile".

Ovidiu Vasilescu și „fantomele roșii“

Răzvan Codrescu

Poet, prozator, dramaturg, eseist, Ovidiu Vasilescu (n. 1939) este genul literatului complet, chiar dacă nu toate experiențele sale creatoare plac sau îl reprezintă deopotrivă. Eu unul mărturisesc că deşi i-am citit cu interes şi reflecțiile aforistice, şi încercările dramatice (*Fără cortină*, 2004), şi ambițiosul roman *Saul şi... Pavel* (2006), îl prețuiesc în primul rînd ca poet[1], ba cred că, de fapt, îndărătul tuturor celorlalte ipostaze creatoare se ascunde tot poetul, ca o *rara avis* proteică şi inepuizabilă, pe care vremurile n-o merită şi care ea însăşi ar fi meritat să respire şi să zboare în văzduhul altui timp. Dar vremurile, mai mult sau mai puțin rele (căci bună cu adevărat nu-i decît nevremelnicia paradisului pierdut), sînt şi ele parte a crucii pe o avem fiecare de purtat prin lume.

Cum observam mai demult, Ovidiu Vasilescu, "pendulînd cu un fel de inepuizabilă tinerețe între țara de refugiu (America) şi țara de baştină (România), cînd înfiorat mistic de taina dumnezeirii, cînd răzvrătit – la modul romantic – de «absența» sau «tăcerea» lui Dumnezeu, sincer pînă la teribilism cu sine şi cu ceilalți, certat cu lumea şi în acelaşi timp îndrăgositit aproape cu neînțelepciune de ea, [...] se vădeşte egal pe linia vocației sale de cruciat şi templier al rosturilor şi rostirilor", reasumîndu-şi, iarăşi şi iarăşi, "unica-i identitate fără umbră de îndoială: cea de binecredincios şi dreptmăritor al limbii române". Şi tot atunci identificam "trei ipostaze majore ale eu-lui său liric, subtil întrețesute şi anevoie măsurabile la «cumpăna sufletului»: **Îndrăgostitul**, **Întemnițatul** şi **Înstrăinatul**".

De data aceasta, prin *Constelația fantomelor roşii*, este în discuție ipostaza **Întemnițatului** – nu ca poziționare simbolic-existențială, ci ca realitate crudă, trăită aievea într-o tinerețe tîlhărită de istorie, de la 17 la aproape 25 de ani, în bolgiile Gherlei, Aiudului, Peripravei sau Jilavei. În 1956, cînd a început calvarul său, Ovidiu Vasilescu era desigur unul dintre cei mai tineri deținuți politici ai "obsedantului deceniu".

Am constatat încă de la primele pagini, sub raportul strict al scriiturii, că memorialistul îmi place aproape la fel de mult ca şi poetul. În fond, memorialistica este un gen de frontieră, un fel de lirică deghizată în epică, de retrăire interioară a propriilor aventuri existențiale. Pe de altă parte, trebuie spus că o astfel de mărturie, ținînd nu doar de urzeala unei biografii personale, ci de însăşi "crucificarea României" pe Golgota sinistră a experimentului comunist, depăşeşte cu mult miza literară. Scriind paginile acestea de o dureroasă autenticitate mărturisitoare, Ovidiu Vasilescu împlineşte o datorie nu doar față de sine, ci de o întreagă umanitate mucenicită: glasul lui se face deopotrivă glas al lui Dumnezeu şi al morților, chemînd generațiile de azi şi de mîine la o meditație responsabilă asupra trecutului şi la o veghe neîntreruptă pentru ca astfel de orori să nu mai fie lăsate să se repete.

Mărturiile de acest gen au desigur greutate în sine – o greutate brută şi nenegociabilă. Dar împrejurarea de a beneficia şi de un anume dar al expresiei le adaugă un plus de "tranzitivitate" în

[1] *Fructe din pomul serii* (New York, 1981), *Strigăt către dragoste şi către moarte* (New York, 1986), *Cînturi pentru somnul Tău* (Hamilton-Canada, 1989), *Pasărea abisului* (Sibiu, 1993), *Scrisori către Îngerul meu* (Cluj-Napoca, 1999), *Cumpăna sufletului* (Bucureşti, 2004), *Idei verticale* (2008 – volum pentru care a primit în 2009 Premiul pentru Poezie pe anul 2008 al Filialei Alba-Hunedoara a Uniunii Scriitorilor din România, printre ai cărei membri se numără). Mai de curînd, pe internet, unde e bine reprezentat cu pagini antologice, îl aflu semnînd Ovidiu Vasilescu Măcin.

conştiinţa adeseori capricioasă a contemporanilor şi – mai ales – a posterităţii. Ajutat de talentul său literar, Ovidiu Vasilescu se înscrie, prin *Constelaţia fantomelor roşii*, între purtătorii de cuvînt privilegiaţi ai experienţei penitenciare din fostul lagăr comunist, alături de o întreagă pleiadă de nume ilustre, de la Aleksandr Soljeniţîn la Vladimir Bukovski şi de la Paul Goma la Ioan Ioanid.

Cartea e scrisă într-un dublu registru: *rememorarea* faptelor, pe de o parte, şi *reflecţia* asupra lor, pe de altă parte. Pasajele redate cu cursive ţin de acest al doilea registru, oarecum transfigurator. Reflecţia are, fireşte, gradul ei de subiectivitate, dar introspecţia omului Ovidiu Vasilescu confruntat cu istoria recentă nu-i pentru aceasta mai puţin introspecţie a Omului confruntat cu Istoria în general.

Ştim că *Jurnalul fericirii* al lui N. Steinhardt se deschide cu cele trei soluţii ale omului – nu mistice, ci lumeşti – "pentru a ieşi dintr-un univers concentraţionar" (şi, în genere, din orice agresiune totalitară): cea a lui Soljeniţîn (a te considera ca *un om mort pentru lume*), cea a lui Zinoviev (*totala neadaptare la sistem*, nebunia pentru/întru libertate) şi cea a lui Churchill şi Bukovski (voluptatea şi curiozitatea *rezistenţei încăpăţînate*). Şi în *Constelaţia fantomelor roşii* se schiţează încă din capul locului o astfel de soluţie (ce pare o sinteză între a doua şi a treia soluţie de mai sus): "Aveam să înţeleg că tot ce te poate ţine la suprafaţa deznădejdii este să nu renunţi la a fi un combatant onest şi să nu te predai niciodată inamicului. [...] Timpul m-a ajutat să ajung la înţelegerea că un prizonier, pentru inamic, este un combatant dezarmat, pe cînd un luptător care s-a predat inamicului nu poate fi considerat decît un aliat nesigur. Soldatul adevărat nu se gîndeşte la moarte şi cu atît mai puţin la a se preda inamicului. El vrea să trăiască şi să învingă!".

Rezistenţa nu este însă tocmai lesnicioasă cînd ai de-a face cu tipul uman al bestiei robotizate, pe a cărei mînă regimul te-a abandonat ("În cadrul metalic, cu arătătorul pe buze şi ochii holbaţi, apăruse «omul nou»! Un «neanderthal» vopsit în kaki, cu cizme din piele neagră, cu centură şi diagonală, se holba la mine, ca buimăcit. Pe capul imens purta o caschetă kaki şi ea, tivită cu o bandă albastră de jur-împrejur, aşa cum albaştri îi erau şi epoleţii de pe care luceau o tresă groasă şi una mai îngustă..."), şi cînd, pe lîngă teroarea psihică, sînt puse în lucrare, pe pielea ta, adevărate rafinamente ale torturii fizice: "Erau două feluri de bătăi la tălpi. Prima încercare se făcea desculţ. Se pare însă, că nu-i satisfăcea îndeajuns pe bătăuşi. «Spectacolul» se termina prea repede; sîngerai, ţi se rupea un os, ori vasele rupte din interior făceau ca gleznele şi labele picioarelor să se umfle în doar cîteva minute. Schingiuitul avea avantajul(!) că trauma era locală. Bătaia peste încălţăminte, a doua încercare, era de mai lungă durată; bestiile loveau cu o rangă de fier, o ţeavă metalică, pînă ce, uneori, ţeava se curba. Fiecare lovitură peste încălţăminte transmitea un impuls dureros, direct în creier. Era nu doar dureros, era şi înfricoşător. Trăiai spaima că-ţi pierzi minţile şi uneori chiar aşa s-a şi întîmplat!". Sau: "... legau victima de mîinile aduse în faţă ca pentru rugăciune. Un altul aşeza picioarele unei capre de lemn în poziţii opuse, iar legătura dintre ele o făcea un drug de metal. După ce victimei i se legau mîinile, trebuia să se aplece şi să-şi cuprindă genunchii, aşa încît, adunat, compactat, oferea un spaţiu între braţe şi unghiul de închidere al genunchilor, prin care se introducea o ţeavă. Călăii apucau capetele ţevii şi o sprijineau de cele două capre. Victima, astfel suspendată, se putea roti, ajungînd în poziţia dorită de torţionari, cu capul în jos, expunîndu-şi perfect tălpile. Se lucra la două răngi. Loveau consecutiv cîte doi. Probabil în ideea să aibă fiecare o participare, fie chiar şi minimă, pentru că, oricum, victima nu ţinea la mai mult de 15-20 de lovituri şi leşina".

Oricîtă putere lumească ai fi pus în rezistenţa ta, pînă la urmă tot de la Dumnezeu, prin "soluţia mistică a credinţei" (particulară şi necuantificabilă, după N. Steinhardt, întrucît este "consecinţa harului prin esenţă selectiv") vine, chiar şi pentru firile mai puţin religioase, deplina îm-puternicire în faţa maşinii infernale: "Cît de mare este taina rugăciunii în momentele de disperare! Cît de mare este disponibilitatea noastră atunci de a stărui în planul evlavios şi de a ne apropia total, cu fanatism, cu un voluntarism tul-



burător, aproape copilăresc, de Cel al Cărui nume, de multe ori, îl luăm în derîdere. [...] Tînăr şi înfăşurat în platoşa religiei mele ortodoxe, mă consideram o cetate inexpugnabilă, chiar dacă, uneori, simţeam fizic cum laţul se strîngea tot mai mult în jurul gîtului meu. Important pentru mine era să ies din dificultate aşa cum intrasem, ori să nu mai ies niciodată. Acela a fost testamentul meu!".

Atent la cei din jur, fiind şi la vîrsta cînd omul îşi caută mai abitir decît oricînd repere şi modele, dar şi un fel de patos al solidarităţii exemplare, tînărului deţinut nu puteau să nu-i atragă atenţia deţinuţii legionari (despre care şi Steinhardt are pagini memorabile), mai viguroşi, mai demni şi mai încrezători decît ceilalţi "politici" nu numai datorită vîrstei lor de regulă mai tinere, ci poate şi datorită mai bunei lor relaţii cu creştinismul şi cu credinţa în genere (Căpitanul lor le ceruse anume "să creadă nelimitat"): "Am remarcat prezenţa numeroasă a legionarilor şi mai ales tinereţea lor în comparaţie cu celelalte Partide Istorice. Erau mult mai ageri, mai activi şi trăiau într-un grup solid. Aveau un moral foarte bun, ceea ce le dădea un fel de desprindere, de detaşare faţă de situaţia grea. Ascultam şi părerile altora, chiar ale inimicilor lor, care confirmau ceea ce văzusem eu. Personal eram entuziasmat de protestele şi grevele legionarilor, care mergeau mereu pînă la limita posibilă, indiferent de sacrificii". Mai tîrziu, în libertate, la a doua tinereţe, avea să scrie chiar o carte despre "omul legionar"[2]. Ca o întruchipare a lui îi apăruse, în anii detenţiei, bunăoară un Mircea Tarcea: "Avea 29-30 de ani cînd l-am cunoscut eu. Era înalt şi atletic, calm şi ordonat, un transilvănean dintr-o familie cu tradiţie preoţească. Tatăl său, preot, murise la Aiud după mai mulţi ani de osîndă. Mircea era omul pe cuvîntul căruia puteai conta pînă în pînzele albe. Nu era un exaltat; cumpătat,

[2] *Trepte spre omul legionar*, New York, 1985. În aceeaşi vreme scotea în exil ziarul Libertatea şi colabora la revista *Cuvântul românesc* din Canada. Era un soi de solidaritate cu legionarismul care ţinea nu atît de ideologie, cît de un anume idealism cu tentă mesianică, identificabil şi în poezia sa: *Destinele noastre le-am pus temelie,/ metanii bătute la ceasuri tîrzii,/ şi-am pus legămîntul că alte frăţii/ mai bune, mai brave, mai drepte-or să fie/ născute să treacă din veac în vecii* („Am zidit").


Nichifor Crainic


Radu Gyr

dar ferm în atitudinea lui față de comunismul abject, era pur şi simplu simbolul omului intransigent şi hotărît să meargă pe drumul său pînă la capăt".

O puternică impresie i-a făcut, ca atîtor altora, prințul Alexandru Ghyka (legionar şi el). Dar cea mai mare fascinație au exercitat-o asupra tînărului poet în formare cei doi "barzi" supremi ai închisorilor, Radu Gyr (1905-1975) şi Nichifor Crainic (1889-1972), ce l-au determinat şi la un fel de legămînt cu sine însuşi (care continuă să-l oblige şi astăzi la fel de mult ca şi ieri): "În acea perioadă, mulți dintre cei aflați în detenție învățaseră poezii din superbele opere ale lui Radu Gyr şi ale lui Nichifor Crainic. Astfel, memorarea de către deținuți a acelor poezii devenise o modă. Întîlnirea mea cu operele acestor doi mari poeți a fost o adevărată revelație. Două genuri diferite, însă opere consistente şi scăpărătoare amîndouă! Metaforei inegalabile a lui Gyr, Crainic îi răspundea cu versul adînc, filosofic, mistic. Doi titani ai literaturii române din subteranele acelei vremi! Spirit mai puțin conformist, Crainic s-a păstrat, ca scriitor şi mai ales ca poet, la distanță de faptul politic, ceea ce a dat o mai mare arie de rezonanță operei sale poetice. Din păcate, Radu Gyr, subordonat ideii legionare, a înțeles că şi scrisul său trebuie să fie subordonat, încarcerat acelei colectivități politice, fapt care a stopat cumva diversificarea şi universalitatea operei sale, de altfel magnifice. Întîlnirea cu poezia lor adîncă şi sobră a avut un impact atît de mare asupra conştiinței mele, încît, din acel moment, am încetat să mai cred că ceea ce scrisesem eu pînă atunci era

poezie. Am tăcut şi am renunţat la o îndeletnicire plăcută şi care mă pasiona. «Voi mai scrie – mi-am spus – doar atunci cînd voi fi capabil să scriu nu ca ei, ci la nivelul lor»". Admiraţia totuşi nu-l orbeşte, iar decepţia produsă de căderea lui Crainic este pe măsura preţuirii de pînă atunci: "Oameni ca Nichifor Crainic şi alţii, pe care noi, cei mai tineri, i-am luat drept repere un timp, ascunşi îndărătul unei reputaţii neprobate îndeajuns, au acceptat să se umilească, să trădeze, să stigmatizeze idealurile lor"[3].

Frumoase sînt şi rîndurile despre N. Steinhardt (închis din 1960), care-i era ceva mai apropiat ca vîrstă (n. 1912) şi cu care a întreţinut relaţii prieteneşti atît în ultimii ani de detenţie, cît şi în primii ani de după eliberare: "Cu Nicu Steinhardt am ajuns pînă la relaţia de prietenie. Nu era prea greu. Orice om decent putea deveni prietenul lui Nicu. Ne-am cunoscut mai bine către perioada de sfîrşit a suferinţelor noastre. Prietenia a continuat şi după ieşirea din detenţie. L-am vizitat de cîteva ori şi acasă. Era mai mereu împreună cu un alt om minunat, Marinică Popescu, pe care Nicu pur ţi simplu îl adoptase. Locuia vis-a-vis de Spitalul Colţea, în vecinătatea Bisericii Ruse..." Şi urmează această paralelă (care unora li s-ar putea părea prea îndrăzneaţă, dar care răsare organic din context): "Nicu Steinhardt iubea necondiţionat oamenii, pe cînd eu se întîmpla uneori să ignor judecăţile unora dintre ei! În marea lui erudiţie, Nicu Steinhardt găsea înţelegere pentru toate faptele semenilor săi şi, cu un discernămînt cuantic, cu egală sinceritate, le măsura pe fiecare cu justeţe. Marea diferenţă dintre noi consta în faptul că el era pe calea sfinţeniei, pe cînd eu eram militantul combativ, căruia nu-i lipseau sentimentele de îngăduinţă şi compasiune, dar eram asprit cumva de spectrul înfrîngerii". Apoi conchide, cu rînduri care se ţin minte: "Da, aşa era prietenul meu, Nicu Steinhardt. Întîlnirile cu el pe coridoarele Gherlei erau singurele mele bucurii. Cîteva cuvinte schimbate cu acel cavaler al dreptăţii erau suficiente să mă mobilizeze pentru orice efort. Îl vedeam pe acel copil mare cum juca şotronul printre psalmi! Nicu Steinhardt s-a sfinţit la Rohia prin dragoste nelimitată pentru lucruri şi oameni. Nu încape îndoială în conştiinţa mea că, dacă Dumnezeu îşi alege pază dintre oameni, atunci Nicu a fost ales de Divinitate ca staroste al apărătorilor domeniilor sacre".

La eliberare, în 1964, aşa cum mărturisesc şi atîţia alţii, senzaţia dominantă a fost că "intram într-o închisoare mai mare. Una în care, între timp, fără ca eu să fi ştiut, [...] «elitele» neamului, scriitorii, mulţi dintre moraliştii mai vechi şi mai noi, prin cărţile pe care le scriau, prin revistele pe care le conduceau, ori prin cele la care colaborau, mai mascat ori direct, fără ruşine, se dăduseră de partea inamicului". Crucea libertăţii, pînă la exilul în Statele Unite (1980), nu i se pare cu mult mai uşoară în pseudo-paradisul ordinii proletare decît îi fusese crucea recluziunii în infernul concentraţionar din care ieşise: "În sfîrşit, lăsam în urmă 8 ani de traume profunde, un lung şir de umilinţe, care mai de care mai dureroase, şi cu sfiala pe care mi-o creaseră neverosimilele întîmplări din acel panopticum fantastic, închisoarea, intram, şovăind, într-o altă irealitate. Împlinisem 24 de ani şi eram un neisprăvit!".

Şi autorul are instinctul sau nobleţea de a nu încheia cu vreo raportare concluzivă la sine însuşi, ci cu o reverenţă dinaintea "celor care nu mai sînt", aducînd "un pios omagiu acelora care n-au mai ajuns oameni liberi, eroilor anonimi ai acelui infern roşu prin care am trecut, şi aplaudîndu-i totodată frenetic pe cei 22 de eroi al revoltei de la Gherla din 14-16 iunie 1958". *Constelaţia fantomelor roşii*, carte apărută în tîrziul mărturiilor penitenciare, rotunjeşte imaginea unui autor şi a unei opere care ar merita în mai mare măsură atenţia publicului larg, dar în acelaşi timp ne reaminteşte că sîntem încă departe de a fi învăţat pînă la capăt din lecţia propriei noastre istorii. Ovidiu Vasilescu Măcin, astăzi septuagenar, şi-a îndeplinit datoria lui. Ar fi cazul să ne punem căciula dinainte şi să ne întrebăm dacă şi noi, fiecare în parte, ne-am îndeplinit-o pe a noastră...

[3] Este decepţia pe care a trăit-o şi a transmis-o posterităţii şi un alt mare poet al temniţelor comuniste, Demostene Andronescu (cf. *Reeducarea de la Aiud. Peisaj lăuntric. Memorii şi versuri din închisoare*, Ed. Christiana, Bucureşti, 2009, mai ales pp. 60-64).

Revoluția lui Robespierre şi tragedia unei false justiții (II)

Dragoş Moldoveanu

Situația pe plan intern suferă o nouă breşă în cadrul luptei pentru putere. Revoluția capătă pronunțate accente xenofobe, prin suspiciunea crescândă a lui Robespierre față de cele două tabere desprinse din cadrul montagnarzilor. Nici „Turbații", sub conducerea lui Hebert şi a lui Chaumette, considerați a fi agenți în slujba străinătății, şi nici „Indulgenții", aflați sub influența unor Danton sau Desmoulins, suspectați de corupție, nu reuşesc să-şi impună concepțiile sau să-şi pună în aplicare planurile. Ambele grupări cad victime represiunii lui Robespierre, la 24 martie şi, respectiv, la 5 aprilie 1794. Nici Danton nu a scăpat cruzimii celui supranumit „Incoruptibilul", suportând un proces regizat până în cele mai mici amănunte. Lipsit de dreptul juridic de a vorbi pentru a se apăra, a anticipat, după proces, că poporul îi va elimina pe adversarii săi în mai puțin de trei luni.

La mijlocul anului 1794, Robespierre rămânea stăpânul de temut al unei Franțe care se reclădea din cenuşă. Cu toate acestea, execuțiile au continuat (258 în aprilie, 345 în mai şi 688 în iunie), iar dezbinările din cadrul Comitetului Salvării Publice au devenit ireconciliabile. După ceremonialul Ființei Supreme din 8 iunie, două zile mai târziu, şeful iacobinilor va impune votarea unei legi teribile care a intensificat Teroarea.

Atât populația civilă, cât şi colegii săi din Comitetul Salvării Publice, şi-au manifestat fățiş opoziția față de regimul inuman al iacobinului. Criza economică fără soluții imediate, precum şi represiunile care au devenit mai frecvente ca oricând au creat ruptura definitivă a lui Robespierre de Franța. Teroarea se încheie la 9 Termidor, anul II (27 iulie 1794), moment în care Robespierre este declarat în afara legii. Întrerupt în cadrul unui discurs prin care îşi justifica politica, este atacat de un coleg, care a cerut următoarele: „Este timpul pentru a fi mărturisit întregul adevăr. Un singur om paralizează voința Convenției. Şi acest om este Robespierre!" Ceilalți s-au raliat imediat opiniei sale. Lebas (unul dintre apropiații lui Robespierre) s-a sinucis cu un foc de revolver. Robespierre însuşi a încercat să facă acelaşi lucru, dar şi-a sfărâmat maxilarul inferior. Nu scapă de arest, fiind ghilotinat fără judecată în ziua imediat următoare (28 iulie 1794), alături de Saint-Just, Couthon şi de alți 19 partizani ai lor. A doua zi, încă 71 au aceeaşi soartă, acesta fiind cel mai numeros grup trimis la moarte din întreaga perioadă a Terorii[1]. Astfel, „Incoruptibilul" cădea victimă tocmai instrumentului represiv care a constituit amprenta sângeroasă a propriei puteri. Tragic şi ironic! Robespierre şi acoliții săi au fost ucişi tocmai în numele idealului pe care l-au predicat cu toată ardoarea încă de la începuturile luptei revoluționare, şi anume libertatea.

Guvernul revoluționar nu a supraviețuit prăbuşirii lui Robespierre. Altfel spus, republica născută de pe mormintele iacobine nu a fost decât un accident al istoriei. Deşi atât Convenția thermidoriană, dominată pe plan extern de Merlin de Douai, cât şi Directoratul compus din 5 membri, au susținut expansiunea ideologiei revoluționare, nu au fost sprijinite pe o bază solidă şi puternic înrădăcinată. Robespierre, Saint-Just, Couthon, cu toții au înțeles că dictatura era inevitabilă pentru a schimba o ordine politico-socială care dura de secole. Cinci ani mai târziu, puterea executivă este exercitată de Triumviratul format din consuli aleşi pe 10 ani, iar puterea legislativă în-

[1] Albert SOBOUL, *op.cit.*, p. 367



credințată Adunării Bicamerale compuse din Tribunat și Corpul Legislativ. O dată cu lovitura de stat din 18 Brumar, anul VIII (9 noiembrie 1799), Napoleon Bonaparte pune capăt haosului revoluționar și instaurează un regim personal, care a îmbinat concepții exprimate de către revoluționarii de la 1789 cu principii proprii Vechiului Regim, devenind pentru o scurtă perioadă cel mai puternic om de pe continent. Pacea consimțită prin tratatul de la Amiens din martie 1802 nu a durat decât câteva luni, războiul, izbucnit din nou, sfârșind o dată cu Imperiul napoleonian în 1815. Cu excepția Marii Britanii, a Rusiei țariste și a Imperiului Otoman, toată Europa a îngenunchiat în fața colosului bonapartist.

Revenind la evenimentele de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, nu putem să nu ne întrebăm, asemenea lui Alexis de Toqueville, de ce consecința directă a Revoluției Franceze a fost chiar statul centralizat, societatea intens politizată a monarhiei absolute? *Libertate, egalitate, fraternitate* s-a stins rapid sub figura paradoxală a „Incoruptibilului" și sub domnia Terorii al cărui dirijor a fost. A început cu regaliștii, a continuat cu moderații girondini și a scăpat total de sub control într-o ceremonie macabră a crimei și a arbitrariului. Iar Napoleon I nu a făcut decât să desăvârșească regimul despotic al lui Ludovic cel Mare. Revoluția Franceză a fost o revoluție eșuată. Eșecul acesteia constă, mai presus decât orice, în evenimentul care a urmat căderii lui Napoleon: revenirea dinastiei Bourbonilor pe tronul Franței. Rolul Revoluției a fost prin excelență unul politic. Ea a urmărit înlăturarea absolutismului monarhic,

restructurarea instituțiilor politico-juridice, garantarea dreptății și a libertăților democratice. Toate acestea se legitimau de la concepțiile filosofice și idealiste ale „secolului luminilor”. Dintr-o asemenea perspectivă, evenimentele succedate cu repeziciune până la jumătatea ultimului deceniu al secolului al XVIII-lea pot fi împărțite în două mari faze: prima, din 1789 până la începutul lui 1793, care și-a îndeplinit în mod rațional sarcinile de prefacere a societății, punând bazele Franței moderne; a doua, de la începutul lui 1793 până la jumătatea lui 1794, în care conducătorii au manifestat un extremism haotic, animat de obiective neclare, încălcând principiile mai susmenționate rezultate din aceeași ideologie.

Robespierre – creatorul unui mit. Aceasta este amprenta prin care istoria îl va identifica pe controversatul revoluționar francez. Implicat în evenimentele care au însângerat omenirea la sfârșitul secolului al XVIII-lea, „Incoruptibilul” și-a făurit rapid o adevărată aură de martir, un pseudo-Mesia al cărui unică auto-proclamată menire era de a dărui Franței o „nouă ordine” (sună cunoscut?). Din punctul de vedere al aspectului fizic, Robespierre a oferit imaginea unui monstru cu față umană – imaginea grotescă a creaturii lui Frankestein, prin paloarea macabră a ochilor verzi, prin pielea neobișnuit de galbenă și, mai ales, prin gesturile sale adeseori mecanice.

Robespierre – paradoxul. Omul care s-a opus monarhiei absolutiste a devenit un tiran mai sângeros decât orice rege care i-a precedat; a dorit democrație mai mult decât oricare altul, dar nu a ezitat să înăbușe orice rezistență sau opoziție. Robespierre a încetat să mai fie salvatorul statului și al libertăților, anticipând comunismul stalinist care a triumfat în secolul al XX-lea. Robespierre și teroriștii iacobini reprezintă adevărații „eroi” (de fapt, contra-eroi) ai Revoluției Franceze, întrucât se desprind de propriul prezent și invadează viitorul. Se creează, astfel, o axă puternic înrădăcinată în timp, care se legitimează direct de la Jean-Jacques Rousseau. Socialistul Louis Blanc, în a sa *Histoire de la Revolution francaise*, celebra relația meta-temporală Rousseau-Robespierre: „Și unul, și celălalt, partizani ai unei puteri viguroase, pe măsura numărului de săraci care ar fi trebuit apărați și de nefericiți care ar fi trebuit salvați de la abandon, autorul «Contractului social» și discipolul său nu puteau trece cu vederea faptul că forma societăților este dovada contrarie a metafizicii și teologiei lor. Însă ei au înțeles că ateismul este cel care consacră dezordinea în rândul oamenilor, presupunând anarhia în ceruri”[2]. Partizanii iacobinismului și ai lui Robespierre au transpus în practică conceptele rousseauiste – moștenire spirituală – pentru a asigura idealul de libertate, de dreptate, de fericire a întregului popor. Unul dintre cei mai pasionați apărători ai lui Maximilien Robespierre a fost Albert Mathiez, socialist și adept nedeclarat al materialismului istoric. Fondator al unei societăți de studii dedicate principalului răspunzător al Terorii și editor al revistei *Analele revoluționare*, Mathiez a încercat să redefinească personalitatea „Incoruptibilului”, impresionat fiind de intransigența și de temperamentul acestuia. A scris: „Ne-a părut greu de admis că omul de stat care, în timpul vieții, s-a bucurat de o popularitate imensă, cum poate nimeni n-a mai cunoscut vreodată, și a cărui moarte a lăsat un asemenea gol încât republica a fost zdruncinată până la temelie să fi fost doar un politician mediocru, aproape lipsit de talent. Ne-a părut imposibil ca acela pe care sanculoții îl numeau Incoruptibilul să fi fost doar un ambițios fără scrupule, afișând virtutea numai ca o mască... Toți republicanii din perioada eroică, cei care cunoscuseră mai îndeaproape închisorile și eșafodul decât consacrarea și onorurile, venerau memoria lui Robespierre, socotindu-l un mare patriot, care crezuse ferm în victorie și fusese sufletul marelui Comitet al Salvării Publice, un mare democrat, victimă a convingerii sale, ai cărei discipoli și continuatorii ei se proclamau cu mândrie”[3]. Tipul acesta de interpretări au conferit legitimitatea dogmatismului marxist și a ramificațiilor sale în secolele al XIX-lea și al XX-lea.

[2] Louis BLANC, *Histoire de la Revolution francaise*, vol. I, p. 348.

[3] Albert MATHIEZ, *Pourquoi nous sommes robiespierristes?*, în *Etudes sur Robespierre*, Editions Sociales, Paris, 1958, pp. 19-20

Centenar Dan Vizanty (1)

În luptă contra americanilor. 4 aprilie 1944

Se împlineşte, anul acesta, un veac de la naşterea lui Dan Valentin Vizanty (1910 – 1992), unul dintre cei mai buni piloţi români de vânătoare din timpul celui de-al doilea război mondial. Pe anumite segmente de timp, biografia lui se confundă cu destinul României: războiul antisovietic, apărarea disperată împotriva bombardamentelor americane în 1944, apoi întoarcerea armelor la 23 august, războiul din vest, urmat de dizolvarea aviaţiei regale române, marginalizarea foştilor ofiţeri, dintre care mulţi sunt arestaţi şi întemniţaţi politic... Ca şi mulţi din generaţia lui, din lumea căreia îi aparţinea, Vizanty a împărtăşit soarta ţării sale, cu sclipirile ei de glorie şi umilinţele care au urmat. Prezentul text şi următoarele din acest ciclu fac parte dintr-o viitoare lucrare biografică despre pilotul Dan Vizanty, pe care o pregătesc.

Daniel Focşa

Dacă România a intrat în cel de-al doilea război mondial ca într-un război anti-sovietic, neavând revendicări faţă de Aliaţii anglo-americani, situaţia s-a complicat o dată cu primele bombardamente ale acestora asupra ţării noastre, chiar dacă primele raiduri americane, cele din 1942 şi 1943, au fost nişte eşecuri pentru iniţiatorii lor.



Astfel, la 12 iunie 1942 a avut loc operaţiunea “Halpro”, care a constat într-un raid nocturn, executat cu 12 aparate americane de bombardament B-24 Liberator. Pornind din Sudan, de la Khartum, ele survolează Turcia şi Marea Neagră, şi ajung la Constanţa şi Ploieşti. Pagubele au fost nesemnificative; raidul – executat la scurt timp după ce SUA declaraseră război României şi Bulgariei – a avut mai mult o valoare simbolică. Ca o curiozitate: aceasta a fost prima participare operaţională a avionului B-24 Liberator la al doilea război mondial.

Va urma, peste un an, un al doilea raid, care de această dată se voia nu doar unul simbolic, ci cu efecte distrugătoare asupra industriei petroliere româneşti. La 1 august 1943 americanii declanşează operaţiunea “Tidal Wave”, raid pornit de la Benghazi (Libia), trecând pe deasupra insulei Corfu – lacul Ohrida – Piteşti, care ajunge în final deasupra zonei petroliere Ploieşti. Atacul a fost

purtat cu 162 de aparate B-24 Liberator, din care vor fi doborâte 35. Pagubele provocate instalațiilor industriale românești au fost minime și repede remediate, nesemnificative în raport cu pierderile americanilor, motiv pentru care aceste operațiuni au fost abandonate până în primăvara anului următor. În plus, americanii s-au lovit de o neașteptat de puternică și eficientă rezistență, nu doar din partea aviației germane staționate în țara noastră, dar și din partea Aviației Regale Române, pe care până atunci o ignoraseră.

Deoarece Dan Vizanty, împreună cu Grupul 6 Vânătoare pe care îl avea sub comandă, va participa din plin la luptele aeriene din aprilie-august 1944 contra americanilor, o scurtă trecere în revistă a situației aviației noastre din acel moment, ca și o evaluare a potențialului distructiv al inamicului, nu ar fi, cred, de prisos.

La acea dată, vânătoarea românească afectată apărării teritoriului putea ridica în jur de 150 de aparate contra raidurilor aliate executate deasupra României, iar cea germană, vreo 70. Iată cum povestește un contemporan, jurnalistul militar comandor aviator Al. Demetrescu, într-un articol publicat în mai 1944, modul de desfășurare a luptelor aeriene: „Lupta este grea și nu este pentru nimeni un secret, complect inegală. În ultimul bombardament s-au năpustit asupra Capitalei peste 1.000 avioane anglo-americane, dintre care cca. 300 de vânătoare, de tip Lightning bimotoare, și Mustang. Toate *atacurile de teroare anglo-americane* (sublinierea mea, D.F.) care s-au abătut asupra Capitalei noastre, au fost precedate de două valuri mari de avioane Liberator și Fortărețe sburătoare din fuselajul cărora țâșnește focul ucigător a 12 până la 16 mitraliere jumelate, deci 24-32 mitraliere de calibru greu. Vânătorul care atacă o formație de 9 avioane (3 patrule a câte 3 avioane sburând într-o ordine extrem de strânsă) este primit deci de o pânză de foc repezită din gurile a 216-288 mitraliere. Infernul este imaginabil și trebuie să fii – o scriu cu o vădită mândrie – sburător român pentru ca să ataci un asemenea arici de foc, să revii neîncetat asupra lui trăgând de la 400 m până în 50 m... până când se termină muniția, până dobori un bombardier sau până cazi jertfă elanului, vitejiei și sublimei datorii !” (C.dor av. Al. Demetrescu, *Adevărații Liberatori*, în “Curentul”, 22 mai 1944)

Până la 23 august 1944, Vizanty avea să înscrie în parlamesul său nu mai puțin de 12 bombardiere americane doborâte. Era o performanță deosebită, mai ales pentru un pilot de vânătoare care zbura pe IAR 80 sau 81, cu performanțe inferioare Messerschmitt-ului 109. Din cauza formidabilului armament defensiv cu care aparatele yankee erau înzestrate, doborârea unui astfel de cvadrimotor reprezenta o reușită remarcabilă.

Americanii foloseau cu preponderență bombardiere Consolidated B-24 Liberator (mai ales modelul H), și, în mult mai mică măsură, Boeing B-17 Flying Fortress (“Fortăreață zburătoare”), modelele F și G. Câteva date tehnice despre aceste aparate redutabile, care au semănat teroarea în țara noastră în primăvara și vara anului 1944, în rândul populației civile, nu ar fi de prisos.

Avionul B-24 Liberator, de diverse tipuri (D, H, J) era un bombardier cvadrimotor, puternic înarmat, putând transporta o încărcătură de 3992 kg de bombe. Cele patru motoare Pratt&Whitney cu 14 cilindri în stea, dezvoltând 1200 CP fiecare, propulsau avionul la o viteză maximă de 483 km/oră. Plafonul era de 9755 m pentru tipul D și 8535 m pentru tipul J. Echipajul era compus din 8 până la 12 oameni.

Bombardierul B-17 Flying Fortress era echipat cu patru motoare Wright cu 9 cilindri în stea, dezvoltând 1200 CP fiecare, ce ofereau avionului o viteză maximă de 523 km/oră (pentru tipul F) și 486 km/oră pentru tipul G. Și ca plafon, performanțele tipului G erau diminuate: 10.850 m, față de 11.430 m la tipul anterior, F. În schimb, B-17 G putea duce o încărcătură de bombe aproape dublă față de B-17 F: 7983 kg de bombe, față de 4761 kg. Puterea sa de distrugere era astfel devastatoare.

Atac asupra Capitalei

Bucureștiul va fi prima țintă a acestei forțe redutabile. După eșecul operațiunii „Tidal Wave”, din august 1943, americanii nu se mai aventuraseră pe cerul României. Populația civilă nu cunoscuse astfel practic realitatea războiului, sin-

gurele bombardamente de până atunci, cele sovietice, fiind destul de slabe şi ineficiente. Cu atât mai mult, lovitura aeriană dată Capitalei la 4 aprilie 1944 a produs şoc şi groază.

În dimineaţa acelei zile, de la Foggia (Italia), de pe aerodromurile Pancrazio, Grotaglia, Manduria şi Brindisi, decolează 178 de bombardiere ale Forţei a 15-a aeriene americane, aparate de tip B-24 H şi B-17 (există lucrări care avansează cifra de 350 de bombardiere). Ele trebuiau să fie însoţite de 119 Lightning-uri, dar acestea, la scurt timp după intrarea deasupra teritoriului românesc, fac cale întoarsă spre Italia.

Principalul obiectiv este zona Gării de Nord a Bucureştiului, mai precis gara, Triajul şi Atelierele CFR. Ajunse deasupra obiectivului, de la 6500-7000 m, bombardierele americane au aruncat un lung covor de bombe asupra zonei vizate, bombardând sălbatic Gara de Nord şi zona din jur, spre Chitila, şi umplând un cimitir întreg cu morţi din rândurile populaţiei civile (Cimitirul "4 Aprilie"). O mare parte din bombele americane au căzut peste zone locuite (străzi, clădiri) şi nu peste căile ferate. O statistică afirmă că au fost înregistraţi în acea zi 2736 de morţi şi 2341 de răniţi. Este posibil totuşi să fi fost mult mai mulţi. A fost cel mai violent atac dat asupra Bucureştiului în timpul celui de-al doilea război mondial.

"Nu există familie de basarabean, de bucovinean de nord, de herţean – ba chiar din nordul Moldovei propriu-zise (de unde românii fugiseră de ruşi, începând din martie 1944) care să nu aibă măcar un membru ucis în Bombardamentul American din 4 aprilie al Gării de Nord – scrie Paul Goma. Numai că despre autorii masacrului nu se vorbeşte nici în ziua de azi decât cu mari reţineri, de teamă că vinovaţii de uciderea a mii şi mii de civili ne vor pedepsi, ei – pentru *ne-tăcere* (...) Şi familia mea are mortul ei de la 4 aprilie 1944: Ignat Goma, fratele mai mic al tatei (...) Câţi civili au fost ucişi atunci (numai în 4 aprilie, fiindcă Bucureştiul a fost supus altor raiduri aeriene) de bombele americane? «Între 5000 şi 25000» - evantaiul larg vine de la... secretul de stat sub trei dictaturi" (Paul Goma, *Săptămâna roşie*).

De la sol, atacatorilor li s-a răspuns printr-un foc înverşunat: 52 de baterii de artilerie antiaeriană apărau Bucureştiul. Erau câteva tunuri amplasate chiar pe clădiri, de exemplu pe Palatul Telefoanelor.



În ceea ce priveşte reacția noastră aeriană, americanii au fost întâmpinați în total de 81 de aparate de vânătoare româneşti şi 91 germane. Germanii au participat cu trei unități de aviație, rîdicând în aer, contra atacatorilor, tot ce puteau ridica: III/JG 77, 10/JG 301 (dotate de Bf 109) şi 12/NJG 6, de vânătoare de noapte, dotată cu Ju-88 C şi Bf 110.

Din partea română, participă grupurile de vânătoare 5, 7, 1 şi 6, dotate cu avioane Messerschmitt 109 şi IAR 80 şi 81C. La ora 13,20 Grupul 6 Vânătoare decolează de pe Popeşti-Leordeni. În acelaşi timp, de pe Pipera decola grupul 7 Vânătoare, iar de pe Otopeni, Escadrila 53. Cu 10 minute înainte, de pe aerodromul Roşiorii de Vede se ridicase şi Grupul 1 Vânătoare. Grupul 6, comandat de către căpitanul Vizanty, a decolat cu 33 de avioane IAR-81 şi a angajat bombardierele americane la sud de Târgovişte (la 4500 – 6000 m altitudine), lupta continuând apoi deasupra localităților Periş, Alexandria şi Turnu Măgurele. Grupul 6 nu a înregistrat pierderi, dar, în timpul luptei, au aterizat forțat trei piloți: Rădulescu Nicolae, Dimache Ion şi Arapi Victor.

Pilotul Chera Dumitru, din Grupul 1 Vânătoare, surprinde admirabil atmosfera luptei purtate în acea zi deasupra Capitalei: "Revenim la atac tocmai când bombardierele ajung deasupra



Bucureştiului. Un infern! Trăgeam noi în atac, trăgea artileria antiaeriană, trăgeau celelalte grupuri de vânătoare decolate de pe aerodroamele Pipera şi Popeşti-Leordeni. Trăgeau nemții cu Bf-109 şi Fw-190, trăgeau bineînțeles americanii. Foc sus, foc jos. Ca nişte făclii se prăbuşeau avioanele şi dintr-o parte şi din cealaltă."

Bilanțul, strict aviatic, pare a fi favorabil românilor, care înregistrează 22 de victorii sigure şi trei probabile. Numai Grupul 6 doboară opt bombardiere americane (patru sigure şi patru probabile). Însă pierderile în rândul populației civile au fost foarte mari, aşa încât putem afirma că rezultatul zilei de 4 aprile a fost unul dezastruos. În ceea ce îi priveşte pe americani, aceştia au pierdut 11 bombardiere. 45 de aviatori americani au fost luați prizonieri.

Luptă pe cerul Ploieştiului

Raidul se va repeta a doua zi, pe 5 aprilie, de această dată fiind atacat oraşul Ploieşti şi zona petrolieră aferentă. Acest areal era apărat de 83 de baterii de artilerie antiaeriană (38 româneşti şi 45 germane). Atacul va fi dat cu 134 Liberatoare B-24 şi 95 de Fortărețe zburătoare B-17, de această dată însoțite de aparate de vânătoare P-38 Lightning. Grupul 6 Vânătoare ridică în aer 29 de aparate şi interceptează bombardierele americane venite de la Foggia, la est de Târgovişte, la o altitudine de 6000-7000 de metri (ora 13,45). A fost o zi norocoasă pentru piloții lui Dan Vizanty, aceştia raportând 15 victorii aeriene sigure şi două probabile. El însuşi doboară două bombardiere americane confirmate, şi unul probabil. Iată cât de plastic sunt evocate, o lună mai târziu, victoriile aeriene ale lui Dan Vizanty, de către acelaşi comandor Al. Demetrescu, în articolul citat: "A luat parte la toate atacurile de vânătoare româneşti contra incursiunilor anglo-americane şi a doborât personal nouă "Liberatoare" – oficial omologate – şi trei probabile, neomologate încă. A scos deci din luptă 12 avioane cu aproximativ 120 de sburători inamici. Într-o singură dimineață, într-un singur atac, a doborât 3 avioane Liberator – în ziua de 5 aprilie – în apropiere de Ploieşti (...)

Să-mi fie îngăduit, ca o completare a scurtului meu documentar – să relatez, pe cât aceasta va fi de posibil – fazele unei singure lupte în care căpitanul Dan Vizanty a doborât 3 avioane Liberator.

Aflat în capul formației sale de vânătoare – pe care o conducea prin radio – căpitanul Vizanty atacă cu tot grupul său prima formație de 9 avioane dintr-un prim val de bombardiere, fiind primiți de departe de o pânză de foc materializată perfect de către proiectilele trasoare inamice. Flăcările celor peste 250 mitraliere ale formațiunei dușmane dau sburătorilor noștri impresia că se află în fața unui imens arici incendiar. Formația americană sboară strâns și după acest prim atac – fără a observa vreun rezultat – vânătorii noștri revin la atac. Căpitanul Vizanty se găsește – la cca. 600 metri – în fața unui Liberator ce sboară în capul unei patrule din extrema dreaptă. Trage o rafală de cca. 20 proectile de tun – bine țintite – și avionul cap face explozie în aer. În aceiași clipă bombardierul american aflat în stânga celui explodat se înclină – fie din cauza suflului exploziei, fie pentru a se feri de rămășițele avionului-cap de sboară în aer – pe o aripă, prezentând vânătorului nostru întregul dedesubt al fuselajului. O nouă rafală de tun și acest al doilea Liberator este în flăcări.

Ambele "operațiuni", purtate la 7000 metri, nu au durat decât câteva secunde. După acest succes căpitanul Vizanty se retrage din vâltoarea în care piloții grupului său luptau cu pricepere și eroism, făcând și ei victoriile lor, acordându-și câteva minute de contemplație, timp în care observă felul de luptă al subalternilor săi.

La un moment dat observă un bombardier american în viraj, oarecum detașat de formația sa. Se repede asupra lui, îl surprinde net și-l incendiază".

În total, în această zi, USAAF raportează, ca pierderi, două Fortărețe zburătoare B-17 F și G și nouă Liberatoare B-24 H, doborâte deasupra orașului Ploiești.

Generalul – pe atunci locotenent aviator – Ion Dobran, autorul unui jurnal deosebit de interesant ținut pe front, nota în ziua de 5 aprilie 1944: "Aflăm că ieri Bucureștiul a fost bombardat de americani cu 350 de bombardiere venite de la Fogia din Italia de sud, însoțite de nu mai puțin de 119 vânători P-38. Noi nu putem interveni. Au provocat mari pagube în zona Calea Griviței – Gara de Nord (...) Și Ploieștiul a fost bombardat cu 95 B-17 și 135 B-24 Liberatoare. Oare cum or fi arătând ?"

Raidurile americane de zi, la care se adaugă și cele britanice de noapte, vor continua până în august, cu un efect tot mai distrugător asupra industriei și infrastructurii românești, și tot mai demoralizant asupra populației. Anglo-americanii nu se limitau la bombardarea unor obiective militare, ci atacau orice le ieșea în cale, neținând cont de legile și cutumele războiului. Un raport al Statului Major al Aerului către Marele Stat Major al Armatei române, document care se găsește în arhive, face vorbire despre această atitudine a Aliaților care, altmiteri, atunci ca și astăzi, se considerau apărători și promotori ai libertății și democrației: „(În afară de acțiunea strict militară) aviația anglo-americană a dus și o acțiune de intimidare și demoralizare a populației civile. De nenumărate ori, avioanele de vânătoare americane au mitraliat trenuri civile și automobile pe șosele. Aviația engleză a efectuat bombardamente de noapte în cursul cărora bombele au fost lansate în centrul Capitalei".

În această perioadă, Grupul 6 Vânătoare ridică în aer la fiecare raid american aparatele IAR 81 de care dispunea, tot mai uzate și depășite, făcând cu ele minuni de vitejie. Vizanty ia parte la toate luptele în fruntea Grupului său, adjudecându-și pe 6 iunie încă o „Fortăreață zburătoare" americană deasupra Ploieștiului, doborâtă într-o luptă aeriană pe care a dat-o la 7000 m altitudine.

Dacă ar fi să facem un bilanț al celor două luni, între începutul lui aprilie și începutul lui iunie, constatăm că aviația anglo-americană a executat nu mai puțin de 33 de misiuni de bombardament deasupra teritoriului românesc, ucigând și rănind aproximativ 6800 de civili. Grupul 6 Vânătoare a doborât în această perioadă aproximativ 60 de avioane americane, din cele 150 scoase din luptă în total.

NB. Bibliografia pe care se sprijină prezentul text va fi reprodusă la sfârșitul ultimului articol al acestui ciclu.

Fotografii din colecția Ana-Maria Vizanty

Fiice ale aceleiaşi lupoaice

Anul trecut a apărut în Italia, la Fuoco Edizioni, cartea lui Antonio Grego intitulată Figlie della stessa lupa. Storia dei rapporti tra Italia e Romania alla vigilia della Seconda Guerra Mondiale *[Fiice ale aceleiaşi lupoaice. Istoria raporturilor dintre Italia şi România în pragul celui de-al Doilea Război Mondial], cu prefaţa profesorului Claudio Mutti – un profund cunoscător al istoriei şi culturii româneşti moderne, îndeosebi al fenomenului interbelic –, pe care am tradus-o şi o publicăm aici cu îngăduinţa autorului.* (R. C.)

Claudio Mutti

Încă de la începuturile guvernării lui Mussolini, obiectivele politicii externe italiene au fost două: "asigurarea *securităţii* în zona danubiano-balcanică şi promovarea *expansiunii* în Mediterana şi în Africa"[1]. Încă din 1940, primul din aceste obiective – care este şi cel la care se referă prezentul studiu al lui Antonio Grego – era sintetic exprimat în următorii termeni de către geograful bulgar Dimitri Jaranov, colaborator al mensualului *Geopolitica*, fondat de Giuseppe Bottai şi condus de Giorgio Roletto şi Ernesto Massi: "Mi se pare că instalarea Italiei în Peninsula Balcanică este un fapt geopolitic condiţionat de relaţiile geografice şi etnice, un fapt înainte de toate natural"[2].

Au fost ţări ca Bulgaria şi Ungaria, ieşite învinse din Marele Război şi supuse durelor condiţii impuse de învingători, cele spre care s-a îndreptat iniţial acţiunea italiană, care trebuia să contracareze influenţa exercitată de Franţa în regiunea danubiano-balcanică.

Cu atît mai dificilă era apropierea de celelalte State, mai ales de cele care, pentru a-şi proteja cuceririle teritoriale, constituiseră, sub egidă occidentală, alianţa cunoscută drept Mica Înţelegere (Jugoslavia, Cehoslovacia, România), căreia i se va adăuga în februarie 1934 Înţelegerea Balcanică (Grecia, Jugoslavia, Turcia, România). Cu deosebire dificile se arătau relaţiile Italiei cu Jugoslavia, din pricina problemelor de frontieră, şi cu Cehoslovacia, "Statul cîrnat" aliat al Franţei şi guvernat de o oligarhie masonică.

Părea mai realistă intensificarea raporturilor cu România; în acest fel, Italia ar fi putut să slăbească influenţa franceză şi ar fi reuşit să clatine Mica Înţelegere. Într-o asemenea perspectivă, cîntăreau în favoarea Italiei mitul Romei şi puternicul simţămînt al identităţii latine răspîndit în sînul poporului român; dar Italia putea juca mai presus de toate cartea ratificării lăsate în suspensie a tratatului privitor la Basarabia, întrucît tratatul respectiv, pentru a intra în vigoare, trebuia să fie ratificat de un Stat ca Italia sau ca Japonia.

Basarabia (actuala Republică Moldova) fusese ocupată de trupele de la Bucureşti în 1918, adică într-un moment în care era deosebit de vie teama că bolşevismul s-ar fi putut extinde la vest de Prut şi ar fi putut răsturna ordinea politico-socială a Regatului României. Dreptul României asupra Basarabiei, unde românii constituiau majoritatea în raport cu celelalte naţionalităţi (ruşi, evrei, turci etc.), mai mult decît a fi fost confirmat printr-un plebiscit, fusese recunoscut de principalele puteri aliate (Marea Britanie, Franţa, Italia şi Japonia) în Protocolul de la Paris, din 28 septembrie 1920. Ratificat de către Londra şi Paris, tratatul, pentru a intra în vigoare, aştepta şi

[1] Renzo De Felice, *Mussolini il duce. I. Gli anni del consenso 1929-1936*, Einaudi, Torino, 1974, p. 347.
[2] Dimitri Jaranoff, "L'Italia nella Penisola Balcanica", în *Geopolitica*, a. II, n. 5, 31 mai 1940, p. 204.


Mussolini şi Hitler

ratificarea de către Italia. “Era natural ca şi sovieticii, şi românii să aştepte într-un mod tensionat deciziile Romei. Poziția italiană în perioada imediat următoare încheierii conflictului, şi chiar în primii ani de guvernare fascistă, fusese insuflată de puternica tendință de a lăsa situația nerezolvată, fie din pricina relațiilor încă nu prea bune cu România, fie mai ales pentru a nu contraveni propriei directive politice de reapropiere de URSS, de la care se aştepta obținerea unor consistente înlesniri cu caracter economic. Astfel, cu ocazia negocierilor pentru semnarea tratatului comercial concomitent recunoaşterii Rusiei Sovietice, guvernul italian furnizase celui de la Moscova cîteva asigurări cu privire la intenția sa de a nu proceda la ratificarea tratatului de la Paris”[3].

Presiunile Bucureştiului pentru o înțelegere cu Italia şi pentru recunoaşterea achizițiilor teritoriale româneşti la frontiera cu URSS au început să fie luate mai mult în considerare după aprilie 1926, data ascensiunii la putere a generalului Alexandru Averescu. Totuşi noul prim-ministru, oricît ar fi fost de prieten al Italiei şi de favorabil fascismului, a evitat să rişte stabilitatea Micii Înțelegeri şi relațiile cu Franța; ba mai mult, Bucureştiul a încheiat cu Parisul un tratat care a nemulțumit guvernul italian şi l-a făcut să reducă la un simplu pact de prietenie proiectatul tratat de alianță italo-român. Documentul, semnat la 16 septembrie 1926, a marcat o primă etapă importantă a penetrării italiene în regiunea danubiană; dar obiectivul mai ambițios al lui Mussolini era acela de a lega România de Italia făcînd-o să adere la un acord cu Ungaria şi Bulgaria şi să atribuie Italiei un rol de arbitru în controversele Bucureştiului cu aceste două țări. Cum însă aceasta ar fi implicat din partea română disponibilitatea de a face anumite concesii teritoriale, Averescu s-a sustras politicos solicitărilor italiene. Luînd act de imposibilitatea de a desface Mica Înțelegere şi abandonînd proiectul blocului danubiano-balcanic ghidat de către Italia, la 8 martie 1927 Mussolini a supus în sfîrşit propriului executiv ratificarea Tratatului de la Paris. Penetrarea Italiei în aria danubiană făcea astfel un pas decisiv, care în luna următoare avea să fie consolidat de tratatul de prietenie italo-maghiar, semnat de către Mussolini şi contele István Bethlen. În strategia mussoliniană, Ungaria trebuia să servească la “a izola şi a pune în dificultate Jugoslavia, a constitui, cu Austria, o frînă pentru revizionismul

[3] Manfredi Martelli, *Mussolini e la Russia. Le relazioni italo-sovietiche dal 1922 al 1941*, Mursia, Milano, 2007, pp. 95-96.

german şi mai cu seamă a exercita o presiune politică directă şi indirectă (prin Mica Înţelegere) asupra Franţei"[4].

Sprijinul furnizat de Italia Ungariei, care cerea insistent revizuirea clauzelor Tratatului de la Trianon, nu putea să nu preocupe partea română. În ce-o priveşte, Italia nu agrea deloc orientarea prea filofranceză a lui Nicolae Titulescu, devenit în 1927 noul şef al diplomaţiei de la Bucureşti. "Raporturile italo-române, dată fiind apartenenţa celor două State la constelaţii politico-diplomatice diferite, după 1930 nu mai cunosc amplitudinea şi, mai ales, consistenţa raporturilor ce caracterizaseră scurta perioadă a guvernării generalului Averescu, din 1926-1927. Dorinţa Italiei de a revizui clauzele tratatelor de pace, care se manifesta inclusiv în sprijinul acordat unei ţări învecinate cu România, adică Ungariei, nu putea să găsească ecou favorabil la Bucureşti"[5]. Cu toate acestea, între cele două ţări "rămîn ca puncte de referinţă, pînă în 1933, contactele militare, comisiile navale româneşti din Italia şi prezenţa unui însemnat număr de elevi şi ofiţeri în şcolile militare italiene, în special navale. Relaţiile comerciale, deşi dorite de cercurile de afaceri din cele două State, sînt condiţionate de prezenţa celor două ţări în constelaţii politico-diplomatice diferite"[6].

După 1933, raporturile italo-române suferă o certă deteriorare din pricina activităţii diplomatice desfăşurate de Titulescu pentru a sabota Pactul celor Patru[7], care, după el, urmăreşte extinderea hegemoniei germane şi izolarea Franţei, şi mai ales din pricina acţiunii întreprinse de ministrul de Externe de la Bucureşti pentru a promova asediul economic al Italiei prin aşa-numitele Sancţiuni. În august 1936, cînd în urma unei crize guvernamentale Titulescu este înlocuit cu Victor Antonescu, presa italiană exultă pentru eliminarea unui obstacol ce împiedicase prietenia între cele două popoare şi anunţă o reorientare filoitaliană în politica românească. În realitate, căderea lui Titulescu nu va aduce deloc o distanţare a României faţă de "democraţiile plutocratice ale Occidentului": ba chiar "cancelariile occidentale vor afla un interlocutor ce se va arăta la fel de disponibil ca şi predecesorul său, dar va fi mai înclinat să-şi armonizeze propria acţiune cu a lor decît să-şi impună propriile iniţiative"[8]. Cabinetul următor, prezidat de poetul transilvănean Octavian Goga, se bucură de o certă simpatie din partea Romei şi Berlinului, care rămîn însă în cele din urmă dezamăgite de ostilitatea sa faţă de Garda de Fier. Dar lovitura cea mai gravă împotriva acesteia din urmă vine din partea guvernului care în februarie 1938 s-a instalat la Bucureşti sub preşedinţia patriarhului ortodox Miron Cristea: ministrul de Interne, Armand Călinescu, pune la cale o maşinaţiune împotriva şefului Mişcării Legionare, Corneliu Codreanu, care, acuzat de înaltă trădare chiar de către guvern, este deferit justiţiei militare, iar aceasta, după o farsă de proces, îl condamnă la 10 ani de muncă silnică[9]. În noaptea de 29 spre 30 noiembrie 1938, Codreanu şi 13 militanţi ai Gărzii de Fier sînt ucişi prin strangulare, din ordinul lui Carol II şi al consilierilor săi.

Instaurând o dictatură regală care încearcă într-un mod stîngaci şi grotesc să imite regimurile cu partid unic, regele, "pentru a convinge Occidentul asupra intenţiilor sale"[10], încredinţează Afacerile Externe lui Grigore Gafencu, cel care, ca unul ce fusese deja subsecretar al aceluiaşi departament în guvernul Vaida din 1932, reprezintă continuitatea politicii externe româneşti. Vizita lui Gafencu la Roma nu obţine mari rezultate. Mussolini, cu care se întreţine la Palazzo Venezia, aduce în discuţie planuri "privitoare la relaţiile

4 Renzo De Felice, *op. cit.*, p. 359.

5 Valeriu Florin Dobrinescu, Ion Pătroiu, Gheorghe Nicolescu, *Relaţii politico-diplomatice româno-italiene (1914-1947)*, Editura Intact, Craiova, 1999, p. 153.

6 Valeriu Florin Dobrinescu, Ion Pătroiu, Gheorghe Nicolescu, *op. cit.*, p. 395.

7 Pactul de înţelegere şi colaborare a celor patru puteri (Germania, Italia, Anglia, Franţa) semnat la Roma în 15 iulie 1933. (*N. trad.*)

8 Henri Prost, *Destin de la Roumanie*, Berger-Levrault, Paris, 1954, p. 96.

9 *Il processo Codreanu*, ed. îngr. de Horia Cosmovici, Edizioni all'insegna del Veltro, Parma, 1989.

10 Henri Prost, *op. cit.*, p. 125.


Alţi 840 intelectuali români alungaţi din Cluj, Oradea şi Sighet

PERCHEZIŢII CONFISCĂRI, MALTRATĂRI ŞI EXPULZĂRI

Facsimil din ziarul Universul privind expulzările de intelectuali din Transilvania

sale cu ţări mai apropiate Italiei şi intereselor sale. Vorbea cu simpatie de Ungaria. Sublinia cu evidentă plăcere noua politică jugoslavă. Axa, zicea, nu-i doar un pact între două mari Puteri, ci un întreg sistem politic menit să reorganizeze Estul european. Ungurii o înţeleseseră primii. Jugoslavia o înţelegea la rîndul ei. Aceste două popoare priveau spre Roma"[11]. Dar România, atunci? "Judecata lui Mussolini despre Statele Estului «care încă nu înţelegeau» a fost severă. Ce semnificaţie aveau garanţiile anglo-franceze? [...] Occidentalii se ocupau de ceea ce nu-i privea"[12].

Un an după aceea, cuvintelor le-au urmat faptele şi România a cules fructele deosebit de amare ale liniei politice urmate de guvernele care se succedaseră la conducerea ţării după războiul european. Astfel, la 30 august 1940 miniştrii de Externe ai *Reich*-ului şi Italiei, Joachim von Ribbentrop şi Galeazzo Ciano, pronunţă la Viena o decizie de arbitraj[13] care reglementează problemele dintre România şi Ungaria "cu privire la teritoriul de retrocedat Ungariei"[14]. Transilvania de Nord, cu Oradea, Clujul şi ţinutul secuiesc, revine Budapestei. "Teritoriul român atribuit Ungariei va fi evacuat de trupele româneşti într-un termen de 15 zile şi remis în bună ordine acesteia"[15]. E sfîrşitul "României Mari" născute din victoria Triplei Înţelegeri.

Dar e şi sfîrşitul regimului oligarhic care a dus ţara la dezastru. Generalul Ion Antonescu, care ajunge la putere în urma insurecţiei populare din 3 septembrie 1940, în luna următoare îl trimite "în misiune"[16] la Roma pe ex-ministrul Mihail Manoilescu, pentru a propune constituirea unei comisii mixte italo-germane însărcinate să cerceteze violarea de către partea ungară a obligaţiilor derivate din arbitrajul de la Viena. În noiembrie, Antonescu vine el însuşi a Roma, însoţit de ministrul de Externe Mihail Sturdza; denunţă ca greşit şi nedrept arbitrajul de la Viena, deplînge tratamentul la care sînt supuşi românii în teritoriile cedate Ungariei, cere să li se acorde acestora un statut similar celui al minorităţii germane, insistă ca ungurii să-i lase să reintre în Transilvania de Nord pe românii expulzaţi şi să le restituie bunurile confiscate.

În acel moment, principalul obiectiv al politicii externe de la Bucureşti consta în restaurarea integrităţii teritoriale a Statului Român. Ca aceasta să se întîmple, a trebuit însă aşteptată ziua de 18 ianuarie 1945, cînd executivul Italiei ocupate de angloamericani a anulat arbitrajul de la Viena. Hotărîrea guvernului lui Ivanoe Bonomi satisface România, dar nu trebuie uitat că pasul întreprins de Consiliul de Miniştri trebuie considerat în contextul raporturilor care în acel moment legau Italia de Aliaţi[17]. Cu alte cuvinte: România a fost premiată de învingători pentru trădarea înfăptuită la 23 august 1944 de oamenii lui Mihai I de Hohenzollern-Sigmaringen, în timp ce Ungaria era pedepsită pentru că rezistase pînă la capăt.

În româneşte de **Răzvan Codrescu**

11 Grigore Gafencu, *Ultimi giorni dell'Europa. Viaggio diplomatico nel 1939*, Rizzoli, Milano, 1947, p. 132.

12 Grigore Gafencu, *op. cit.*, pp. 132-133.

13 Diktatul de la Viena (cunoscut şi ca Al doilea arbitraj de la Viena) prin care România a fost silită să cedeze aproape jumătate (43.492 km2) din teritoriul Transilvaniei în favoarea Ungariei horthyste. (*N. trad.*)

14 "Lodo del Belvedere (Vienna, 10 agosto 1940)", în Amedeo Giannini, *Le vicende della Rumania (1878-1940)*, Istituto per gli Studi di Politica Internazionale, Milano, 1941, p. 210.

15 *Ibidem.*

16 Giuliano Caroli, "I rapporti italo-romeni nel 1940. La visita di Antonescu a Roma", în *Rivista di Studi Politici Internazionali*, a. XLV, n. 3, 1978, pp. 373-404.

17 Valeriu Florin Dobrinescu, Ion Pătroiu, Gheorghe Nicolescu, *op. cit.*, p. 381.

Mărturisirea pascală

Săvârşitu-s-a. Şi plecându-Şi capul, Şi-a dat duhul (Ioan 19,30). Astăzi s-a spânzurat pe lemn Cela ce spânzură pământul pe ape... Şi iată, catapeteasma templului s-a sfâşiat în două de sus până jos, şi pământul s-a cutremurat şi pietrele s-au despicat; Mormintele s-au deschis şi multe trupuri ale sfinţilor adormiţi s-au sculat. Şi ieşind din morminte, după învierea Lui, au intrat în cetatea sfântă şi s-au arătat multora (Matei 27,51-53).

Constantin Mihai

Oare ce disproporţie există între noi şi timp! Cum ne mutăm gândul de la realitatea invizibilă a mântuirii la cotidianul crud al crizei materiale, justificată economic, ca şi cum aceasta ar constitui temeiul existenţei! Cu toate acestea, un lucru este evident: lipsa posibilităţii umane de a conecta vizibilul la invizibil, lipsa profunzimii metafizice de care suferă flagrant omul modern. Se vorbeşte de multe ori despre semnificaţia crucii în iconomia creştină fără a se puncta un fapt esenţial, şi anume crucea, acest semn simplu şi umil pe care îl face creştinul, este tocmai mărturisirea şi închinarea cotidiană a Sf. Paşti. Nu întâmplător tradiţia noastră populară leagă întotdeauna începerea unui lucru, a unei



activităţi de săvârşirea ritualică a semnului crucii. Cu alte cuvinte, nu este vorba numai despre simpla chemare în ajutor a lui Dumnezeu, ci de plasarea acţiunii umane sub pavăza lumii invizibile, a lumii de dincolo, de unde *totul purcede*. Este vorba de o deschidere, la nivelul realităţii sensibile, concrete, a *porţii* prin care pot pătrunde Puterile şi Stăpâniile în vederea restabilirii unităţii orginare dintre Dumnezeu şi creaţie.

În fond, ce reprezintă Sf. Paşti dacă nu *marea dramă prin care, după hotărârea lui Dumnezeu, s-au aruncat iarăşi punţi de legătură între creaţie şi Stăpânul ei, restabilindu-se – ca posibilitate numai, e adevărat, ca posibilitate la îndemâna celor care înţeleg şi vor – starea de început, când omul trăia cumpănit şi împăcat cu el însuşi în Dumnezeu* (Nae Ionescu). Starea de păcat adamic, care crease o falie între Dumnezeu şi creaţie, este răscumpărată prin jertfa pe cruce a lui Iisus Hristos. Jertfa Mielului este singura care putea să răscumpere această stare de păcat, prin pătimirea Mântuitorului, Dumnezeu şi om, cel de-al doilea Adam. Astfel ni se împlineşte jertfa făgăduită, prin răsunetul imnului de biruinţă al Învierii, *pecetea mântuirii noastre, puntea dintre văzut şi nevăzut*. Întrucât, spune exemplar Nae Ionescu, a înviat *Dumnezeu-Omul, lăsând să irumpă realităţile de DINCOLO dincoace, şi a înviat Dumnezeu-Omul, deschizând poarta celor de Dincoace înspre dincolo*. Faptul Învierii reface o dată pentru totdeauna puntea ruptă dintre vizibil şi invizibil, dintre dincoace şi dincolo, deschizând posibilităţi nebănuite, prin *înnodarea firului bucuriei contemplative, al echilibrului nostru vecinic, rupt prin ispita diavolului*.

Iată de ce trebuie să mărturisim Sf. Paşti. Să facem semnul crucii la *fiecare act al vieţii noastre, slăvind şi sfinţind orice gust şi orice început, asigurându-le rodnicia*. Fiinţa umană nu poate trăi ruptă de Dumnezeu, nedobândind nici un rod în afara Lui. Semnul crucii nu reprezintă acceptarea suferinţei, ci, din contră, garanţia şi bucuria mântuirii. Să facem mereu semnul crucii, mărturisirea noastră pascală.


Scara virtuților – Mănăstirea Sucevița

Citind *Scara*

În Ortodoxie, cunoașterea e legată nemijlocit de trăire. De aceea, când m-am apucat să citesc „Scara", am știut că cele mai multe înțelesuri îmi vor rămâne ascunse din pricina nevredniciei mele. Dar nădăjduiesc că Cel Care S-a milostivit de vameși, tâlhari și desfrânați, îmi va îngădui și mie să privesc fie și o fărâmă a luminii Lui dumnezeiești. Și precum – prin harul lui Hristos – se vindecau și cei peste care cădea umbra lui Petru (Fapte 5, 14-15), să se vindece și bolile sufletului meu, printr-o cunoaștere umbrită a acestor cuvinte mari ale Sfântului Ioan Scărarul, nedeslușite în adâncimea lor decât de cei care au ajuns la aceeași duhovnicească înălțime ca autorul.

Paul S. Grigoriu

Cu atât mai puțin mi se cuvine mie să-i învăț pe alții. Și nici nu am această îndrăzneală. Însă am întâlnit în aceste pagini răspunsuri la întrebări pe care mi le-am pus de multe ori, îndrumări pentru viața de zi cu zi, în lumina trăirii în Hristos. Rândurile care urmează au dublu scop. Pe de o parte, încerc să-mi păstrez în memorie gândurile care mi-au fost aproape în timpul lecturii, apoi gândesc că de va fi cineva confruntat cu aceleași probleme, va putea găsi aici mângâiere sau sfat. Scriu fără nici o pretenție. Dacă cineva se va folosi de aceste rânduri neîndemânatice, toată slava se cuvine lui Dumnezeu, întru Care a trăit și a scris Scărarul. De caută însă înțelepciune mai adâncă, cititorul va trece repede peste bolboroselile mele și se va îndrepta către scriitorii înțelepți ai Bisericii noastre. Mă rog Bunului Dumnezeu să nu smintesc pe nimeni, și cu acest gând încep.

Am întrebuințat în această lectură traducerea Înalt Prea Sfințitului Nicolae Corneanu, Editura Învierea, Arhiepiscopia Timișoarei 2007, de unde am luat și fragmentele din prefață și notele de care m-am folosit.

Câteva cuvinte despre carte

Progresul în viaţa duhovnicească, adică apropierea de Dumnezeu privită ca o Scară este o imagine veche, ale cărei ecouri se regăsesc şi în tradiţiile româneşti. „Până în zilele noastre, de altfel, se păstrează reminiscenţe ale opiniei că, în drumul său spre cer, prin mucenicie, ori în general prin moarte, sufletul trebuie să urce treptele unei scări. Aşa, spre pildă, la înmormântări şi ‚pomeni' se mai fac uneori şi azi ‚între alţi colaci şi unii în formă de scări, numiţi chiar scări, despre care se crede că, împărţiţi ca milostenie întru amintirea celui răposat, vor servi ca nişte scări de urcare spre raiul fericirii'" (citatele sunt din Pr. Victor Aga, *Simbolica biblică şi creştină. Dicţionar enciclopedic cu istorii, tradiţii, legende şi folclor,* Timişoara 1935). Astfel, descrierea acestei căi, aşa cum este făcută de Sfântul Ioan Scărarul, călugăr din Muntele Sinai, ce a trăit în primul mileniu creştin, nu este singulară în tradiţia ortodoxă. Este însă una dintre cele mai sistematice, adunând şi experienţele anterioare într-o lucrare fundamentală a spiritualităţii ascetice creştine. Pe teritoriul românesc, *Scara* s-a bucurat de o mare răspândire şi putem spune că a influenţat într-o anumită măsură cultura ce se năştea. „Episcopi şi călugări, voievozi şi înalţi demnitari, târgoveţi şi săteni, bărbaţi şi femei, au citit toţi, cu acelaşi nesaţ, «stepenile» (treptele) suitoare către cer ale Lestviţei (Scării)". O carte prea puţin cunoscută astăzi, dar despre care se poate socoti că stă la începutul culturii scrise româneşti, *Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*, menţionează la loc de cinste *Scara.* Cea mai veche traducere în limba română a operei Sfântului Ioan Scărarul datează din prima jumătate a secolului al XVII-lea şi îi aparţine mitropolitului moldovean Varlaam, recent canonizat de Biserica noastră. Ctitor de limbă românească şi ascet de seamă, Sfântul Varlaam a acordat o mare atenţie *Scării*, a cărei traducere a făcut-o cu un bogat aparat filologic, însă date fiind numeroasele locuri obscure din original, a dezvoltat-o şi a explicat-o în mod liber, fidel însă experienţei duhovniceşti care i-a dat naştere. În timp au existat mai multe tălmăciri, iar rezultatul lor a fost versiunea românească imprimată în 1814 de Veniamin Costache, alt mitropolit al Moldovei, la tiparniţa mânăstirii Neamţ. Au existat şi traduceri făcute după manuscrise slave, însă cele mai de seamă au folosit originalul grecesc. Dintre acestea o amintim pe cea a poetei Zorica Laţcu (monahia Teodosia), netipărită, pe cea, renumită, a părintelui Dumitru Stăniloae, din volumul IX al Filocaliei şi pe cea pe care o folosim noi, a Înalt Prea Sfinţitului Nicolae, mitropolit al Banatului, din care am luat şi aceste informaţii.

Seminţele mântuirii

„Toţi cei care au părăsit de bunăvoie viaţa, negreşit au făcut aceasta fie pentru împărăţia viitoare, fie pentru mulţimea păcatelor, fie pentru iubirea de Dumnezeu. Iar dacă ei n-au fost călăuziţi de nici unul din scopurile mai sus amintite, îndepărtarea lor de lume este fără de nici un sens. Totuşi bunul nostru Puitor de nevoinţe nu ia în seamă scopul pe care l-am pus drumului nostru, sfârşitul fiind aşa precum El îl aşteaptă". (Sfântul Ioan Scărarul, *Scara*, Cuvântul I; sublinierea mea)

„Am văzut pe unii care, alergând şi nevoind să se apropie de împăratul Hristos, totuşi întâlnindu-se cu cei care veneau în întâmpinare, începeau apoi să-I urmeze Acestuia fără de voie, să intre în palatul Lui şi să prânzească împreună cu El. Am văzut sământă căzând pe pământ fără voia ei şi care totuşi a făcut roadă multă şi bună, după cum se întâmplă şi invers. Am văzut pe cineva intrând de silă în spital pentru o oarecare pricină; îngrijit fiind şi curăţit de către un medic priceput, i-a fost înlăturată întunecimea ce-i acoperea ochii. Şi astfel cele fără de voie au devenit în unii mai puternice şi mai eficace decât cele de bunăvoie" (ibidem).

Sfântul Ioan Scărarul vorbeşte despre retragerea din lume, dar cred că aceste cuvinte se aplică oricărui lucru ce se poate face spre slava lui Dumnezeu. Adică orice activitate omenească – creaţie artistică, muncă, povaţă, viaţă de familie – când e făcută pentru Dumnezeu, pentru împărăţie, pocăinţă sau iubire, după cuvântul Sfântului Ioan Scărarul, îşi urmează scopul firesc, altfel

neavând nici un sens, oricât ar părea de meritorie şi virtuoasă. Dar – şi aici mi se pare elementul cel mai original şi demn de reţinut, de unde şi sublinierea – uneori, chiar dacă scopul cu care pornim la drum nu este bun, Dumnezeu ne întoarce pe parcurs şi face să rodească o nevoinţă care, dacă ar fi fost după intenţia noastră iniţială, s-ar fi pierdut în lipsă de sens. Cred că acest cuvânt se aplică multor creaţii ale culturii omeneşti. Intenţia artiştilor nu este mereu îndreptată spre Dumnezeu, dar de multe ori tot la El se ajunge. Foarte important mi se pare că acest „bun sfârşit" este arătat aici a fi, uneori, şi al celor care iniţial fug de Hristos. Cred că o interpretare corectă ne-ar feri de judecăţile de multe ori lipsite de discernământ pe care le formulăm în legătură cu anumiţi scriitori, muzicieni, artişti plastici etc., catalogându-i ca periculoşi, imorali, anticreştini şi punându-i la index. Chiar şi dacă atributele de mai sus li se aplică, cu discernământ putem găsi în operele lor seminţe ale mântuirii, aşa cum arată cu măiestrie, printre alţii, Nicu Steinhardt, care găseşte exemple ilustrative pentru învăţătura creştină până şi la Nietzsche, Gide sau alţii, nu tocmai ortodocşi. Corespondând pe această temă cu părintele Doru Costache, Sfinţia Sa a dezvoltat astfel: „Interesant este că prima parte din fragmentul citat a fost parafrazată, fără referire la Scărar, de Sfântul Siluan, cu exact aceeaşi interpretare. Există «scântei divine» în orice, astfel că pot fi descoperite oriunde. Acesta e mesajul celebrei omilii a Sfântului Vasile către tineri. Problema reală nu este aşadar unde e adevărul ci cât de sensibili duhovniceşte suntem pentru a putea (sau nu) discerne unde este adevărul... Un alt text, în linie cu Steinhardt, e cartea lui Yannaras, *Heidegger şi Areopagitul*".

Taina Nunţii ca mucenicie

„Şi cel legat de grijile şi preocupările vieţii ca şi cu un lanţ poate să umble, dar mai cu greu; căci şi osândiţii care au picioarele încătuşate nu rareori umblă, însă se împiedică mereu şi, din această pricină, îşi produc răni. Un om necăsătorit însă legat de grijile lumeşti este asemănător celui ce are doar mâinile încătuşate; de aceea, când voieşte să alerge spre viaţa monahicească, nu este împiedicat; *cel căsătorit însă se aseamănă cu cel legat de mâini şi de picioare*". (ibidem, sublinierea mea)

Înţelesul primar al textului de mai sus este, cred, destul de evident, de aceea nu voi zăbovi asupra lui. Un alt înţeles mi se pare însă legat de Taina Nunţii ca mucenicie, aşa cum este de altfel arătată a fi în cadrul slujbei Cununiei (unde, printre altele, se cântă troparul Sfinţilor Mucenici). Cel căsătorit se poate mântui, acest lucru nu este pus în discuţie. Uneori, căsătoria şi grijile pe care o familie le aduce cu sine îi sunt, într-adevăr, piedică. Dar aceasta doar atunci când nu merge cu hotărâre spre Hristos. Când însă vede în viaţa conjugală ceea ce este ea de fapt, adică tot o cale spre mântuire, „lanţurile" cu care este legat de mâini şi de picioare i se fac prilej de bucurie şi de slavă, căci este în stare de jertfă pentru Hristos. Deci legăturile celui căsătorit se fac asemenea lanţurilor Sfântului Apostol Pavel şi ale altor întemniţaţi pentru Domnul şi îi aduc cununa muceniciei.

Tot părintele Doru Costache: „Odată cu mariajul este asumată Crucea hristică. Sfântul Maxim a înţeles: Moise şi Ilie, stând lângă Hristosul taboric, sunt icoane ale eficacităţii celor două căi spirituale – căsătoria (Moise) şi celibatul (Ilie). Într-adevăr, Slujba Cununiei vorbeşte mult mai bine în acest sens decât literatura monastică. Un text interesant este lucrarea Sfântului Grigorie al Nyssei, ‚Despre feciorie', în care căsătoria este descrisă ca leitourgeia şi proslăvită ca o cale spirituală prin excelenţă".

În continuare, parcă pentru a întări cele spuse mai sus, Sfântul Ioan Scărarul îi învaţă pe cei căsătoriţi cum să găsească mântuirea.

„Am auzit pe unii care petrec în lume, indiferenţi de mântuirea lor, zicându-mi: «Cum am putea, căsătoriţi fiind şi cuprinşi de grijile lumeşti, să urmăm viaţa monahicească?». Acestora le-am răspuns: «Săvârşiţi toate faptele bune pe care le puteţi face; nu defăimaţi pe nimeni, nu furaţi de la nimeni, pe nimeni să nu înşelaţi, nu loviţi pe nimeni, nu urâţi pe nimeni, nu lipsiţi de la sfintele slujbe, compătimiţi pe săraci, nu smintiţi (scil. scandalizaţi) pe nimeni, de ceea ce este al altuia să nu vă apropiaţi, mulţumiţi-vă cu ceea ce

vă oferă soțiile voastre. Dacă astfel veți făptui, nu veți fi departe de împărăția cerurilor»". (ibidem)

Semnele drumului cel strâmt

„Să fim atenți la noi înşine ca nu cumva spunând că umblăm pe drumul cel strâmt şi greu, să fim înşelați urmând pe cel larg şi uşor. Semnele după care vei recunoaşte drumul cel strâmt sunt: înfrânarea de la mâncare, nedormirea, oprirea de la a bea apă multă, lipsirea de pâine, înghițirea băuturii purificatoare a disprețului față de sine, îndurarea batjocurilor, ironiilor, insultelor, tăierea voii proprii, suportarea ofenselor, nemurmurarea la dispreț, împotrivirea la mândrie, răbdarea curajoasă a nedreptății, nesupărarea pe cel care te vorbeşte de rău, nemânierea față de cel ce te nesocoteşte, smerirea de sine atunci când eşti osândit". (Sfântul Ioan Scărarul, Scara, Cuvântul II)

Deşi vorbeşte undeva despre supremația căii monahale, iată, aici Sfântul Ioan Scărarul ne pune în față mijloace de a merge pe calea cea strâmtă a mântuirii care sunt la îndemâna tuturor. Şi dacă în prima parte este vorba despre exerciții ascetice, pe care fiecare le face după măsura lui, neexistând practic o normă universal valabilă, odată cu „înghițirea băuturii purificatoare a disprețului față de sine" începe lista faptelor contrare egoismului. Dacă le facem pe acelea – în Hristos – suntem adevărați ucenici ai Domnului. Altfel, doar ne înşelăm că am fi buni, aşa cum ne place tot mai mult să credem. Este aici, cred, şi posibilitatea de a transfigura pornirea firească a mâniei, care adesea ne duce spre păcat. „Mâniați-vă, dar nu greşiți" (Ps. 4, 4), spune Psalmistul, dar cum putem să nu păcătuim când ne cuprinde furia? Nelăsând ura să se manifeste împotriva semenilor noştri, ci întorcând-o împotriva noastră, a păcatelor noastre, a „omului cel vechi". Doar aşa mânia poate deveni vindecătoare („*hate heals, you should try it sometimes*", spune un vers Slayer, dar, ne învață Părinții, doar când urâm păcatul ce sălăşluieşte în noi).

Această ură față de sinele cel vechi al omului trebuie însă totdeauna echilibrată cu dragostea pentru Hristos, altfel riscă să se transforme în


Sf. Ioan Scararul

deznădejde. Părintele Porfirie (Capsocalivitul) ne învață: „Nu este sănătos să se întristeze cineva peste măsură pentru păcatele sale şi să se răzvrătească împotriva sinelui său cel rău, ajungând până la deznădejde. Deznădejdea şi dezamăgirea sunt lucrul cel mai rău. Sunt cursa satanei, ca să-l facă pe om să-şi piardă bunăvoirea către cele duhovniceşti şi să-l aducă la deznădejde, la nepăsare şi moleşeală. Atunci omul nu poate să facă nimic; este scos din folosință. Zice: «Sunt păcătos, întinat, sunt asta, sunt aia, n-am făcut asta, n-am făcut aia... Trebuia atunci, n-am făcut atunci, acum nimic... Se duc anii mei, s-au pierdut, nu sunt vrednic». Îi creează un complex de inferioritate, o neroditoare nimicire de sine; toate pentru el sunt cocioabe. Ştiți ce lucru greu e acesta? E falsă smerenie. Toate acestea sunt semne ale unui om deznădăjduit asupra căruia s-a înstăpânit satana. Omul ajunge în punctul în care nu vrea nici să se împărtăşească, socotind că este nevrednic de toate. Se străduieşte să-şi nimicească activitatea, sinele, devine nefolositor. Aceasta este cursa pe care satana o întinde pentru ca omul să-

şi piardă nădejdea în iubirea lui Dumnezeu. Sunt lucruri înfricoşătoare, potrivnice duhului lui Dumnezeu".

Cred că starea descrisă aici este unul dintre simptomele cele mai frecvente ale bolii de care suferă lumea în care trăim şi noi înşine. Pentru marea noastră păcătoşenie şi neputinţă, în loc să ne întoarcem către Dumnezeu, cu puţinul nostru, cădem în disperare şi ne lăsăm în voia lucrurilor. „Oricum ajungem în iad". „Eu ştiu că sunt «varză», nu mai am ce face, merg mai departe aşa". E golul interior pe care, când nu mai putem să îl negăm, nici nu încercăm să-l umplem. Suntem fără milă faţă de semenii noştri şi de aceea credem că şi Dumnezeu e la fel. Părintele Porfirie spune însă: „Şi eu mă gândesc că păcătuiesc. Nu merg bine. Însă tot ceea ce mă necăjeşte prefac în rugăciune, n-o închid înlăuntrul meu, merg la duhovnic, mă spovedesc, s-a isprăvit!"

E o lecţie foarte grea, şi poate că e nevoie de toată viaţa pentru a o învăţa. Suntem îndemnaţi să practicăm dispreţul faţă de noi înşine, dar pe de altă parte să nu disperăm. Pare o contradicţie şi, într-o logică strict omenească, aşa şi este. Rezolvarea, aşa cum ne arată acelaşi blând părinte Porfirie, contemporanul nostru, stă în cuvintele unei rugăciuni pe care o rostim înaintea Sfintei Împărtăşanii, a Sfântului Simeon Noul Teolog: „Ştiu, Mântuitorule, că altul ca mine n-a greşit Ţie, nici a făcut faptele pe care le-am făcut eu. Dar şi aceasta ştiu, că mărimea greşelilor mele şi mulţimea păcatelor mele nu covârşesc răbdarea cea multă a Dumnezeului meu, nici iubirea Lui de oameni cea înaltă".

Înstrăinarea

„Înstrăinarea sau exilul de bunăvoie este părăsirea fără revenire a tot ceea ce în patrie ne împiedică să atingem scopul nostru, care este realizarea pietăţii. Înstrăinarea este o punere de frâu obiceiurilor, înţelepciunea care rămâne, inteligenţa care nu se arată lumii, viaţa ascunsă, scopul nevăzut, meditaţia interioară, cauza dorului dumnezeiesc, bogăţia dragostei, lepădarea slavei deşarte, adâncul tăcerii." (Sfântul Ioan Scărarul, *Scara*, Cuvântul III)

Din nou şi din nou, ce se spune despre călugărie se aplică şi vieţii în lume. Căci şi aici, rugăciunea se face tot în singurătate, şi astfel, într-o anumită măsură, tot omul ce se roagă e monah. „Înstrăinarea": renunţarea la tabieturile care ne-au devenit atât de importante încât le preţuim mai mult decât pe oameni şi ajungem să-l urâm pe cel care ne scoate din ele, indiferent de motiv sau, deşi facem pe cucernicii, suntem deranjaţi când trebuie să ne rugăm altcândva decât în timpul liber pe care ni l-am fixat exact pentru aceasta, astfel încât să nu se suprapună cu somnul, serialul, ieşirea în oraş sau orice alt obicei mărunt care n-ar avea nimic rău în sine, dacă nu l-am transforma în idolaş. „Inteligenţa care nu se arată lumii" ne apare ca o anomalie, căci zi de zi ni se spune că afirmarea de sine e scopul suprem, şi atunci orice bogăţie – intelectuală, în cazul de faţă – nu pare a avea sens decât dacă facem paradă de ea. Dar inteligenţa care nu se arată lumii e singura care foloseşte de fapt la ceva, căci nu se iroseşte în nesfârşite demonstraţii, ci rodeşte în convorbirea cu Dumnezeu. Oricare ne-ar fi felul de viaţă, avem nevoie să ne înstrăinăm de toate, dacă nu vrem să ajungem, mai devreme sau mai târziu, să nu mai ştim nimic despre noi înşine, despre adâncul nostru, şi să devenim străini faţă de noi înşine, cum spune un vers Iron Maiden („*but now it seems I'm just a stranger to myself*). „Acest gând, adică înstrăinarea de ai săi, care necăjeşte întru început fără întrerupere şi cu putere pe cei iubiţi de Domnul, îi împinge oarecum ca într-un foc ceresc, îndemnând pe iubitorii unui astfel de bine spre scopul simplităţii şi nevoirii. Dar pe cât este de mare şi vrednic de laudă acest gând, tot pe atât este trebuinţă de discernământ spre a-l realiza. Căci nu orice înstrăinare este bună, chiar de-ar fi dusă la maximum. Dacă orice profet este necinstit în patria lui, după cum spune Domnul (Matei 13, 57), să luăm aminte ca nu cumva înstrăinarea să ne devină pricină de slavă deşartă." (ibidem)

Sfântul Ioan Scărarul vorbeşte în mod deosebit despre călugării care, retraşi în mânăstire, se îndepărtează cu totul de rude şi apropiaţi şi suferă mult din pricina ispitelor ce-i îndeamnă să se întoarcă la familie. Este desigur greu de supor-

tat şi mai cu seamă greu de înţeles cum o religie a iubirii are, printre manifestările sale de căpetenie, una care cere depărtarea de oamenii iubiţi şi care aduce cu sine, în mod firesc, durerea provocată de această depărtare. Ar fi mult de vorbit aici şi nu mă încumet să explic un lucru pe care, deşi intelectual îl intuiesc, nu-l experimentez prin trăire. Va fi deci suficient să spunem că monahul, prin trăirea în Dumnezeu şi prin jertfa pe care o face, ajută mai mult lumea şi îi ajută implicit pe ai săi prin rugăciunea şi trăirea sa.

Cât despre noi, ceilalţi, avem nevoie de înstrăinare, iar când singurătatea după care tânjim toţi mereu din când în când se umple de Dumnezeu – Care nu aşteaptă decât o chemare ca să vină – rugăciunea noastră se revarsă asupra tuturor. Uneori de la distanţă iubim mai bine, pentru că avem şi perspectiva. Ajungem să ne cunoaştem mai îndeaproape pe noi înşine, îi cunoaştem şi pe ceilalţi, toate ca dar al Bunului Dumnezeu, Care ni se face cunoscut la rândul Lui. Dar cuvintele ce încheie acest fragment sunt de o mare importanţă. Ispita cea mai mare a diavolului – după cum bine a înţeles şi realizatorul filmului „Avocatul diavolului", cu Al Pacino şi Keanu Reeves – este slava deşartă. Orgoliul, mândria prin care el însuşi a căzut. De aceea, orice am face pentru Dumnezeu, să privim ca pe un dar de sus, aşa cum este, şi să nu ne mândrim cu realizările noastre. Credinţa trebuie practicată şi, dacă circumstanţele o cer, propovăduită cu putere, dar totul delicat, cu discreţie şi cu o deosebită smerenie. „Pentru că Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă har" (I Petru 5, 5).

Locurile unde poţi să cazi

„Fugi ca de bici de locurile unde poţi să cazi, căci după fructele pe care nu le vezi (scil. care nu există) nici nu cauţi mereu să te întinzi". (Cuvântul III)

Înţelesul este evident. Însă aş vrea să zăbovesc câteva clipe asupra textului, pentru a dezlega unele nelămuriri ce apar când se vorbeşte despre o anumită rigiditate a creştinismului. „Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate folosesc", spune Sfântul Apostol Pavel (I Corinteni 10, 23), iar părintele Constantin Coman ne sfătuia cândva să începem orice lucrare de propovăduire între tineri cu aceste cuvinte. „Toate îmi sunt îngăduite". Hristos nu propovăduieşte un cod restrictiv, ci ne învaţă calea mântuirii. Nu e legalism rigid, ci dragoste dumnezeiască. „Toate îmi sunt îngăduite", căci Dumnezeu nu încalcă niciodată libertatea omenească şi ne lasă alegerea căii pe care vrem să o urmăm. „Dar nu toate folosesc", căci dacă mergem spre păcat vom culege moarte, nu ca pe o pedeapsă a unui Dumnezeu răzbunător, ci ca rezultat firesc al ruperii de sursa vieţii. Viaţa noastră e Hristos, şi suntem liberi să alegem să ne rupem de El, dar ne vom stinge prin „deconectare de la sursă". În acest sens, unele lucruri pot fi dăunătoare pentru unii dintre noi, în măsura în care ni se fac pricină de cădere, deşi, în ele însele nu sunt rele. Ce e pentru unii medicament e pentru alţii otravă.

Există locuri care sunt rele prin ele însele şi în privinţa cărora nu are rost să vorbim prea mult. Aşa sunt de pildă bordelurile. Pentru altele intervine tocmai nuanţa amintită mai sus. „Ca şi când cârciuma, adică bodega, nu este un loc indispensabil pentru comunicare intelectuală şi umană... Lipsa de cârciumă, lipsa de cafenea. De care suferim acuma cumplit. Noi suntem mutilaţi şi cu consecinţe grave în inteligenţa românească prin neexistenţa cafenelei şi a cârciumii (bodega, braseria)". Cuvintele îi aparţin lui Alexandru Paleologu şi aparent intră în contradicţie cu toate predicile creştine împotriva beţiei. Nu este însă aşa. Cei care văd în cârciumă, pe bună dreptate, un loc unde se naşte comunicarea şi o anumită căldură umană nu sunt în opoziţie cu preoţii care tună şi fulgeră numind-o „loc de pierzanie". Căci pe mulţi asemenea locuri îi vatămă din pricina slăbiciunii lor. Şi pe lângă oamenii mutilaţi de lipsa cafenelei, apar pe zi ce trece mai mulţi mutilaţi de şederea prelungită în cârciumă. Părintele Paulin Lecca, în minunatul jurnal al convertirii, povesteşte cum intra cu un prieten în bodegă pentru a bea un pahar de vin şi ieşea mult mai târziu, abia ţinându-se pe picioare. Deci ce vom spune? Este bună cârciuma sau rea? Răspunsul nu poate fi dat decât în funcţie de om şi de cele ce îl



ispitesc. De la singurătatea înstrăinării până la împreuna-şedere cu alţii la masă, criteriul este unul singur: măsura în care ne raportăm la Hristos în oricare dintre aceste locuri sau stări. Căci când pleacă Hristos, izgonit de vreo patimă ce se poate numi şi idol, îşi face loc celălalt. De aceea, deşi putem specula fără sfârşit, în cele din urmă, în practică nu se aplică decât un singur lucru: „fereşte-te de locurile unde poţi să cazi".

Duhovnicul

„Atunci când gândul te îndeamnă a cerceta sau a critica pe povăţuitorul (adică duhovnicul – n. n.) tău, dă-te înapoi ca dinaintea curviei; acestui şarpe să nu-i dai nici o libertate, nici un loc, nici o intrare, nici un început. Ci spune acestui balaur: «O înşelătorule, nu mie mi s-a dat a judeca pe mai marele meu, ci lui a mă judeca pe mine; nu eu am fost pus judecătorul lui, ci el al meu«." (Sfântul Ioan Scărarul, *Scara*, Cuvântul IV)

Socotesc că aceste cuvinte sunt limpezi şi fără echivoc. Şi tocmai de aceea mai greu de purtat decât altele. De câte ori nu am trecut şi nu trecem prin ispita de a ne judeca duhovnicul: că e prea aspru sau, dimpotrivă, prea îngăduitor (iar aici se vede mândria noastră ascunsă, căci ni se pare că suntem duhovniceşti şi am avea nevoie de canoane grele, fiind aproape jigniţi de o vorbă simplă, de un cuvânt uşor de îndreptare); că ne descoase prea mult sau că nu ne întreabă nimic, lăsându-l pe fiecare să-şi spună singur păcatele; că e prea detaşat de lume, de viaţa de zi cu zi, pentru a-i înţelege problemele sau că are un trai cam

lumesc, aşa că nu poate fi un bun povățuitor spre cele înalte. Şi câte şi mai câte.

Nu există portretul duhovnicului desăvârşit. Duhovnic desăvârşit este Hristos, dar nici El nu se poartă la fel cu toți cei pe care-i întâlneşte şi care Îi cer ajutorul. Unuia i-l dă imediat, pe alta o amână, ba chiar o ocărăşte un pic, spre a le arăta tuturor marea ei credință şi înțelepciune. Pe cei zece leproşi îi vindecă pe loc, deşi ştia dinainte că nouă dintre ei vor fi nerecunoscători, în timp ce marelui Său apostol, Pavel, îi refuză o cerere, lăsându-l să fie chinuit de un ghimpe în trup, „căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune" (II Corinteni 12, 9). Deci în cele ale povățuirii duhovniceşti, comparația nu-şi are locul. Ca în medicina autentică, fiecărui bolnav i se potrivesc alte leacuri, după felul bolii şi al metabolismului.

Duhovnicia este un har. Cel care a ajuns povățuitor de suflete va da socoteală în fața lui Dumnezeu Însuşi pentru modul în care le-a îndrumat. De aceea, dacă am avea credință, am înțelege fără greutate că prin duhovnic Hristos ne iartă cu adevărat păcatele şi că nu vorbim despre iertare în sens pur juridic, doar ca despre o prescriere, ci de înlăturare a rănilor spirituale produse de ele, ca atunci când un medic, vindecând boala, înlătură din trup şi slăbiciunea produsă de ea. Iar pe de altă parte, datoria dar şi interesul nostru sunt să ne lăsăm îndrumați de duhovnic. Pentru că taina aceasta este atât de mare, încât chiar de va greşi el, noi rămânem curați. Desigur, discernământul nu trebuie să dispară. Un Sfânt Părinte spune că atunci când duhovnicul ne sfătuieşte să facem ceva împotriva lui Hristos şi a învățăturii ortodoxe, nu-i mai datorăm supunere. Dar este singura excepție. În Pateric se vorbeşte despre un bătrân care i-a poruncit ucenicului său să planteze un copac cu coroana în pământ şi rădăcinile în sus. Şi pentru supunerea ucenicului, Dumnezeu a făcut copacul să înflorească, pentru că ascultarea aceluia fusese mai presus decât calculele logicii omeneşti. Iar Dumnezeu, ştim bine, fără să nesocotească logica noastră, nu este câtuşi de puțin determinat de ea.

Mai există însă şi o altă latură a ascultării, asupra căreia insistă părintele Rafail Noica. Dacă în lume duhovnicii buni s-au împuținat, unul dintre motive este că sunt tot mai puțini ucenici buni. Ne-am obişnuit să privim spovedania ca pe un act magic. Mergem, spunem ce avem pe suflet, preotul rosteşte o formulă şi, ca la atingerea unei baghete, păcatele au dispărut. Dar uităm de pocăință şi de conlucrare. Sigur că Hristos ar putea să ne ierte direct. Este ceea ce ne reproşează sectanții de toate felurile. De ce nu-I spunem în gând lui Dumnezeu tot ce am greşit, iar Dumnezeu să ne dea iertare? Ce, Dumnezeu are nevoie de preoți şi episcopi şi duhovnici ca să ierte? Nu, vom răspunde, nu are. Noi, în schimb, avem. Pentru că omul e alcătuit din trup şi suflet şi de multe ori trăim mai degrabă în planul trupesc decât în cel duhovnicesc. Puțini dintre noi trăiesc la modul deplin prezența lui Hristos. În schimb prezența celuilalt – a duhovnicului în cazul de față – ne apare mult mai puternică. Prin el avem acces mai lămurit la trăirea relației interpersonale. Noi lui Hristos îi spunem păcatele, dar avem în fața noastră un om, pentru a nu ne pierde în abstracțiuni. Pentru a simți pe cineva cu adevărat aproape, cu adevărat privindu-ne, este necesară prezența fizică evidentă. În plus, mântuirea nu e individuală, ci comunitară. De aceea iubirea lui Hristos către noi şi iubirea noastră către Hristos trec mereu prin iubirea aproapelui. Şi tot de aceea, pentru a avea un bun duhovnic, trebuie să ne rugăm pentru el. Puterea rugăciunii noastre a scăzut, viața noastră nu e nici fierbinte, nici rece, credința ne e oscilantă, dar cu toții am vrea să avem un duhovnic de talia Sfântului Serafim de Sarov, care eventual să ne şi spună doar ce ne convine să auzim. Şi nu înțelegem că nici de ar fi duhovnicul nostru un sfânt nu am putea vedea sfințenia din pricina nepăsării noastre, sau de am vedea-o, nu ne-ar folosi prea mult dacă am rămâne nepăsători. Parcă am putea spune, parafrazând o zicală răspândită, că fiecare credincios are duhovnicul pe care îl merită. Dar, din fericire, nu e chiar aşa, pentru că Dumnezeu nu ne dă după merit ci după nesfârşita Sa milostivire. Iată de ce nu se cuvine să judecăm duhovnicul, ci să ne rugăm ca Dumnezeu să-l lumineze pentru a ne da sfaturile mântuitoare. Şi dacă ne gândim că totuşi ar putea să fi greşit pe undeva, să ne întrebăm ce am făcut noi pentru a dobândi un sfânt ca povățuitor.

Creştinismul arab

Stelian Gomboş

Încercarea de a vorbi despre creştinii din Orientul Mijlociu, sau mai bine zis despre arabii creştini încadraţi în lumea musulmană începând cu secolul al VII-lea, poate părea un lucru îndepărtat de spaţiul geografic tradiţional creştin. Ce au însemnat arabii în istoria umanităţii, se cunoaşte foarte bine, au realizat lucruri remarcabile în domenii dintre cele mai diverse, plecând de la descoperirile arheologice şi continuând cu înfăptuiri deosebite în matematică, medicină, filosofie, literatură, arte etc. Din păcate creştinii din Occident sau chiar cei din Europa de Est şi Rusia uită uneori că religia creştină s-a născut în Orient, iar când vorbesc despre Orientul Apropiat sau cel Mijlociu se gândesc aproape în exclusivitate la arabii musulmani. De asemenea impresiile despre acest spaţiu sunt adesea deformate de mass-media, de o literatură românească, de o informaţie lipsită de obiectivitate, ori de o impresie superficială, ce poate proveni dintr-o scurtă călătorie turistică sau de afaceri. De aceea



este necesar un studiu mai amănunţit al tradiţiei arabe creştine, ce se întinde din Orientul Apropiat până în Spania; din punct de vedere cultural ea se intersectează cu tradiţiile siriacă, latină ori armeană, distingând şi filoane maronite, caldee sau asiriene.

Din punct de vedere dogmatic tradiţia arabă creştină se împarte în trei confesiuni:

- *cea melkită*, ataşată hotărârilor de la Calcedon din anul 451 şi învăţăturii cu privire la unicul ipostas al lui Iisus Hrislos cu cele două firi. În cultura arabă credincioşii melkiţi mai poartă şi numele de Rum, adică romani, în calitate de moştenitori ai creştinilor bizantini „romani".

- *iacobiţii*, care vorbesc despre un singur ipostas cu o singura fire a lui Iisus Hristos; siriacii, copţii şi armenii, care sunt de acord cu ei, şi se consideră „*monofiziţi*".

- *nestorienii*, care susţin existenţa lui Iisus Hristos a două ipostase şi două firi; doctrina este îmbrăţişată de asirieni.

În forma ei eclesială tradiţia arabă îşi găseşte cea mai bună expresie în Biserica coptă din Egipt, cea mai mare dintre Bisericile vechi-orientale ca număr de credincioşi şi ca infuenţă. Biserica asiro-caldeeană îşi are centrul în Irak, Bisericile siriacă şi melkită sunt concentrate în Siria, iar cea maronită in Liban.

Originalitatea tradiţiei arabe creştine este cu atât mai evidentă cu cât ea este anterioară Islamului. Prima scriere arabă provine din siriacă şi ar fi opera mediului creştin, deoarece cele mai vechi vestigii au fost descoperite în preajma unor biserici ca cea de la Zebd, la sud-est de Alep, unde există inscripţii trilingve, în limbile greacă, arabă şi siriacă. Prin învăţământul practicat pe lângă Biserică, scrierea va ajunge până în Bahrein sau în regiunile de coastă ale Golfului Persic, unde erau instalate comunităţi de creştini. Astfel obiecţia venită din partea arabilor musulmani, în sensul că arabii creştini nu ar fi indigeni, adică arabi, nu are nici un fundament istoric. Această remarcă se poate sprijini parţial pe refuzul „arabicitaţii"

câtorva, grupe de creştini, cărora le place uneori să accentueze apartenenţa lor etnică mai veche, identificând religia cu etnia. Fiecare dintre contestatari uită ca aceşti creştini erau arabi înainte de secolul al VII-lea, când a început epoca islamică. Examinând bine arabicitatea şi islamitatea, putem releva o diferenţă apreciabilă: cea mai mare parte a musulmanilor nu sunt arabi, aceştia reprezentand practic numai 17% din totalul lor. Cele mai mari state musulmane nu sunt cele arabe ci: Indonezia, Pakistanul, Bangladeşul şi India. În sfârşit marele număr de creştini arabi, moştenitori în secolul al IV-lea ai prozeliţilor arabi de care vorbeşte *Faptele Apostolilor*, demonstrează că nu putem identifica religia cu naţiunea. De altfel arabicitatea nu poate indica o rasă sau o religie, ci o cultură, o istorie şi un destin comun.

În secolul al IX-lea întâlnim foarte multe lucrări ale comunităţilor arabe creştine, care îşi exprimă acordul lor asupra dogmei şi dezacordul asupra termenilor filosofici, folosiţi în exprimarea ei. De exemplu, un scriitor siriac din secolul al XI-lea, Aii ben Arfadi, care locuia nu departe de Alep, ilustrează raportul dintre creştini prin următoarea imagine: „trei persoane escaladează un munte fiecare dorind să ajungă în vârf, acest vârf este Iisus Hristos, spre care tindem cu toţii. În pofida diferenţelor noi suntem cu toţii de acord asupra lui Iisus Hristos". O încurajare a acestei apropieri a fost şi folosirea unei singure limbi - araba, de către toate comunităţile creştine din această zonă. De altfel disputele dintre creştini, pentru motivele politice, culturale sau filosofice, într-un cuvânt, între culturile acestor comunităţi, au permis diviziunile din secolul al V-lea. Fiecare comunitate avea limba sa: greaca, siriaca, copta, armenana, împreună cu cultura corespunzătoare. Astfel, în disputele hristologice calcedoniene şi postcalcedoniene pentru exprimarea credinţei unice în Iisus Hristos s-a resimţit dificultatea de înţelegere a termenilor teologici, diferiţi în fiecare comunitate.

Odată cu expansiunea musulmană, limba arabă va câştiga întregul Orient-Apropiat, ceea ce-i va determina treptat pe creştini să-şi abandoneze limba, scrierea, şi să vorbească araba, folosită şi la Sfânta Liturghie. Astfel, fără a se converti la Islam, creştinii s-au arabizat în Egipt, Mesopotamia şi întregul Orient-Apropiat. De aceea limba arabă a devenit practic un mijloc de comunicare pentru întreaga regiune între creştinii, care au înţeles că nu trebuie să rămână izolaţi. Cultura şi limba arabă au fost factori de unitate a creştinilor din zonă.

Nu trebuie uitată nici legătura istorică a arabilor creştini cu lumea bizantină din care provin în chip parţial, ori implicarea lor începând din secolul al XIX-lea în problema Orientului şi jocul marilor puteri în regiune (Franţa, Marea Britanie, Rusia, Statele Unite ale Americii). Toate acestea au făcut ca diversitatea problemelor unor comunităţi arabe creştine să evidenţieze relaţia dintre teritoriu şi identitate, despre care voi încerca să vorbesc în continuare.

Am văzut că în momentul cuceririi musulmane creştinii din această parte a lumii erau deja divizaţi, între ortodocşi rămaşi fideli Imperiului Bizantin şi melkiţi, nestorieni sau monofiziţi din regiunile periferice ale Imperiului şi de dincolo de el, din Armenia, Egipt ori Siria. Aceste segmentări şi fracţionări confesionale stabilite în urma unor divergenţe de ordin hristologic, generau noi diviziuni profunde de genul celor de ordin politic sau cultural, între diferitele populaţii semitice. În cadrul Imperiului Otoman minorităţile arabo-creştine erau sub autoritatea Patriarhului de la Constantinopol, secondat de Patriarhul Alexandriei pentru Africa, şi de cei ai Antiohiei şi Ierusalimului pentru Orientul Apropiat. Caracteristica acestor ortodocşi arabi era faptul ca ei aveau episcopi greci, iar preoţii şi diaconii erau arabi. Creştinii monofiziţi erau conduşi pentru Egiptul copt, de către Patriarhul copt de la Alexandria, iar pentru restul Imperiului de către Patriarhul armean a cărei autoritate se întindea şi asupra siriacilor-iacobiţi, ca şi asupra nestorienilor de la frontiera turco-persană, vorbitori ai limbii arameene.

Maroniţii proveneau dintr-o erezie ieşită din monofizism, numită monotelism, care accepta în persoana lui Iisus Hristos o singură voinţă, cea dumnezeiască. Ei erau situaţi din punct de vedere geografic, în regiunea Libanului de astăzi şi se vor

alătura Romei în perioada cruciadelor. Creştinii arabi ori arabizaţi traiau îndeosebi, în valea Nilului sau în zonele fertile ale Palestinei, Siriei şi Mesopotamiei. În cazul ortodocşilor ei erau în marea majoritate urbanizaţi, iar alţii precum maroniţii locuiau în zonele muntoase, începând cu secolul al XVII-lea, fiecare din aceste Biserici a cunoscut un proces de uniatizare, adică de ataşament al clerului şi credincioşilor faţă de Roma. Expansiunea romană a reprezentat un semn al sosirii marilor puteri în zonă, în lupta lor pentru recucerirea şi dezmembrarea Imperiului Otoman. Folosirea factorilor religioşi urma o schemă simplă: Franţa îi proteja pe catolici (maroniţi şi uniţi, de toate tendinţele), Rusia pe ortodocşi, privilegiind în mod sistematic elementul arab şi determinandu-l să se opună ierarhiei greceşti, observând în acest gen de pan-ortodoxie un complement la politica sa în Balcani, cu perspectiva deschiderii la Marea Mediterană. Tot Rusia a depus eforturi deosebite şi pentru apropierea Bisericii copte din Etiopia şi posibilitatea instalării la Marea Roşie, ceea ce i-ar fi permis accesul la Africa.

În secolul al XIX-lea alte puteri pătrund în Orientul Apropiat prin intermediul religiei. Austria apare ca protectoare a greco-catolicilor, iar Marea Britanic şi Statele Unite ale Americii îşi vor întinde misiunile protestante peste tot. La sfârşitul, secolului vom asista în Mesopotamia la o veritabilă cursă de „misiuni" printre populaţiile creştine locale, acţiune accelerată şi de descoperirea unor însemnate zăcăminte de petrol.

Înainte de a trece la prezentarea modului de funcţionare identitară a acestor creştini arabi în perioada declinului Imperiului Otoman, ca şi a creşterii sentimentului naţional arab, credem că este util să ne oprim puţin asupra aspectului sociologic al acestor comunităţi. Supuse statului juridic rezervat non-musulmanilor de către musulmani, aceste comunităţi creştine formează aşa-numitele micro-societăţii închise, adesea delimitate teritorial în zone muntoase de refugiu, ceea ce permitea dezvoltarea unui sentiment identitar deosebit de puternic, întărit şi de ostilitatea ambiantă. Unele dintre ele se aflau în zone care făceau obiectul unor intense rivalităţi între puterile europene: rivalitatea dintre Franţa şi Anglia din Egipt, în regiunea siro-palestiniană şi Mesopotamia; germano-engleză şi ruso-engleză - în Mesopotamia.

În aceste condiţii minorităţile creştine ca şi cele musulmane (druizi, alaouţi, şiiţi etc) din Orientul Apropiat devin un punct de sprijin pentru diferitele puteri în rivalităţile dintre ele. În schimb această instrumentalizare, se va traduce printr-o consolidare a identităţii acestor comunităţi-naţiuni şi prin adoptarea pentru unele dintre ele a unui model politic european de genul Stat-Naţiune. În general aceste tentative vor fi destinate eşecului. Ortodocşii arabi nu au manifestat niciodată veleităţi naţionaliste. Populaţiile urbanizate cu o situaţie materială bună din vremea lui Petru cel Mare, influenţate de propaganda rusă, anti-grecească, trăiau într-o relativ bună înţelegere cu otomanii. La începutul secolului al XX-lea ei aleg mai degrabă cauza arabă decât particularismul ortodox şi militează de partea naţionaliştilor arabi împotriva otomanilor, francezilor sau englezilor. Astfel unul dintre fondatorii partidului Baas a fost un ortodox, Michel Aflak. Răspândirea ortodocşilor arabi în oraşele Siriei otomane (Liban, Siria, Palestina, Iordania) excludea orice posibilitate de teritorializare a indentităţii lor, care se va îndrepta în aceste condiţii către formele unui militantism arab, mai mult sau mai puţin laic.

Unii ortodocşi precum melkiţii, foarte marcaţi de influenţa franceză şi cea austriacă, se vor ataşa Romei în secolul al XVIII-lea, pentru a se desprinde de episcopatul grecesc. Aceştia vor juca un rol foarte important în procesul de reinnoire al culturii arabe şi al renaşterii sentimentului naţional arab. Din perioada napoleoniană aceşti uniaţi arabi vor participa la dezvoltarea Egiptului şi a Siriei. Orientarea lor pro-occidentală va declanşa însă o atitudine reţinută faţă de ei din partea turcilor. Acelaşi fenomen s-a petrecut şi cu monofiziţii arabi, numiţi iacobiţi, dintre care o parte sunt ataşaţi Romei, fiind răspândiţi în Siria Otomană. Aceştia au cunoscut în vremea primului război mondial un început de genocid cu caracter religios. Astfel, risipirea diferitelor minorităţi creştine în Orientul Apropiat le-a diminuat

posibilitățile reale de teritorializare a propriei lor identități comunitare, conducându-le spre un naționalism arab radical.

Monofiziții copți s-au separat de Bizanț în secolul al VI-lea, pentru a scăpa de presiunile fiscale și politice ale Imperiului Bizantin. Copții, nume ce vine din limba greacă și înseamnă pur și simplu „egiptean", i-au primit în anul 640 pe arabii musulmani, ca pe niște eliberatori. Treptat ei au fost arabizați, suportând destul de greu condiția inferioară de dhimma, într-un context amestecat de toleranță și persecuție. Chiar dacă au reușit să-și păstreze credința, ei erau cetățeni de rangul al II-lea în sânul imperiilor arabe și a celui otoman. O parte din acești copți se vor atașa Romei, în secolul al XVII-lea. În secolul al XIX-lea copții au participat la trezirea sentimentului național arab-egiptean, care avea ca principal scop construirea unui mare imperiu arab, pornind de la Cairo. Această atitudine se va menține de-a lungul întregului secol al XIX-lea, copții opunându-se și prezenței britanice din secolul al XX-lea. Concentrați, din punct de vedere istoric, în nordul Egiptului, modernizarea acestei țări îi va determina să se deplaseze către marile orașe egiptene precum Cairo sau Alexandria. Asemenea altor comunități creștine arabe, răspândirea lor geografică precum și amestecul cu alte popoare musulmane majoritare în zonă, nu vor face altceva decat să împiedice orice idee de regrupare națională. Această situație îi va conduce pe copți spre un naționalism laic, multi-confesional. De asemenea înlocuirea monarhiei cu sistemul republican va deschide pentru ei o perioadă dificilă. În confruntarea sa cu lumea occidentală, nasserismul a avut mereu tendința de a-i acuza pe acești creștini cum că ar fi agenți ai Occidentului, acel Occident franco-britanic, care în alianță cu Israelul va ataca Egiptul, în anul 1956, ca urmare a naționalizării canalului Suez. Naționalismul laic al lui Nasser va da dovadă permanent de reținere față de copți, considerați a fi a V-a coloană a Occidentului. Această mișcare se va radicaliza în vremea lui Sadat, fiind preludiul unei puternice emigrații copte spre țările occidentale. În anul 1998, mai mult de 2.000.000 de copți trăiau în Europa și America. Astăzi, creșterea Islamismului în Egipt nu face decât să accentueze această tendință emi-



graționistă, chiar dacă guvernul dorește să se folosească de copți pentru blocarea extremismului islamic.

De aceea, exodul creștinilor arabi în afara lumii arabe este un fapt major al secolului al XX-lea. Părăsind Egiptul, Libanul, Irakul, Siria, Iordania și Israelul, creștinii arabi sunt astăzi mai numeroși în afara lumii arabe decât în locurile istorice de origine. Acest exod al vechilor arabi creștini reprezintă una dintre principalele caracteristici ale istoriei arabo-creștine actuale și una dintre consecințele imposibilei teritorializări a acestor diferite comunități.

Din partea lor, maroniții trăiau în Munții Liban, amestecați cu populațiile druize care-i dominau din punct de vedere social. Ruperea echilibrului comunității se va produce în momentul invaziei Siriei de către trupele lui Mehmet Aii - Pașa Egiptului, susținut de Franța și care dorea să alcătuiască un vast Imperiu arab modern, în detrimentul Imperiului Otoman. Conducătorii maroniți au susținut tentativa sa și vor colabora cu el în timp ce druizii, sprijiniți de Londra, susțineau Istanbulul. Interesele variate și diferite au condus la confruntări și masacre importante, relațiile dintre cele două comunități fiind puternic afectate. Sub presiunea Marilor Puteri, neliniștite de creșterea influenței Franței în Orientul Apropiat, a găsit un modus-vivendi între diferitele confesiuni din această zonă. Din nefericire, în anul 1860, ca urmare a intrigilor engleze, în dorința de a controla drumul Indiilor și a menține integritatea Imperiului Otoman, războiul civil dintre cele două comunități reizbucnește, aspectul său brutal fiind ilustrat de masacrarea maroniților de către druizi. Aceasta va produce în Europa o emoție puternică și va conduce la intervenția militară în Liban a Franței, secondată de Austria, susținătoare a melkiților catolici. Cei 20.000 de morți ai acestui război civil a permis recunoașterea în sânul Imperiului Otoman, a unei specificități maronite cu o structură administrativă proprie și mai ales susținerea continuă a Franței pe plan politic, cultural și religios. Această pace precară a avut de asemenea drept consecință formarea unei diaspore maronite, caracterizată prin deplasarea acestei populații din zona muntoasă catre Beyrouth și spre orașele de coastă ale actualului Liban; în acea perioadă Beyrouthul era un oraș dominat și populat de sunți și de ortodocși. Criza va deschide și calea exilului în afara Imperiului Otoman. O altă consecință ceva mai îndepărtată, dar de care trebuie să ținem seama, a fost formarea în sânul inteligenței maronite, a unui curent naționalist arab, care împreună cu ortodocșii și greco-catolicii, vor forma, alături de mediile musulmane, una din componentele renașterii naționale identitare arabe. Elita maronită forma o elită pentru Liban și o alta pentru lumea arabă, un exemplu interesant în acest sens fiind mențiunea că primul dicționar de limba arabă a fost scris de maroniți.

Pentru a înțelege mai bine deșteptarea sentimentului arab, este bine să ne amintim că în anul 1914, după emanciparea Balcanilor, o parte considerabilă din populația Imperiului Otoman era arabă; de aici miza considerabilă reprezentată de creșterea sentimentului național arab pentru viitorul Imperiului Turc și de asemenea violența represiunii turcești, care s-a abătut nu doar asupra armenilor și grecilor, dar și împotriva arabilor creștini, în special maroniți și iacobiți din regiunea Muntelui Hauran. În anul 1918, regiunea actualului Liban a fost eliberată de armatele britanice și franceze. De acum înainte se punea problema viitorului Libanului, care conform acordului încheiat acum trebuia să se găsească în zona de influență a francezilor. În acest caz erau prevăzute trei soluții: prima cu un Liban care putea rămâne ca o provincie în cadrul Siriei, o Sirie mare trecută de sub controlul otoman sub cel al Franței, apoi un micro-Liban limitat la zonele maronite non viabile din punct de vedere economic si în sfârșit un micro-Liban extins asupra zonelor non maronite. Spre dezamăgirea naționaliștilor sirieni, cea de a treia soluție a fost reținută. Identitatea maronită a fost astfel teritorializată datorită Franței și includea și alte comunități creștine și musulmane, opunându-se practic Siriei care vedea în crearea Marelui Liban o manevră a imperialismului francez. Identitatea maronită se putea înscrie într-un teritoriu, dar lua ființă o țară ce cuprindea pe viitor nu mai puțin de 17 comunități religioase, creștine și musul-

mane. A urmat o perioadă de creştere economică şi de dezvoltare identitară pentru maroniți, chiar dacă pentru alte comunități insatisfacțiile au fost numeroase. De fapt maroniții erau minoritari în Liban, iar în plus statul îi izola în sânul lumii arabe creştine deoarece ortodocşii erau tradițional mai degrabă favorabili Damascului decât Parisului. În anul 1943, pentru a pregăti independența, a fost adoptat un pact național care împărțea competențele politice între cele mai importante comunități libaneze: maroniți, druizi, siiți, suniți şi ortodocşi. Preponderența a revenit în cele din urmă maroniților chiar dacă acest lucru nu corespundea cu situația demografică din țară. Dacă maroniții au reuşit să aibă un Stat pentru ei, acesta nu era un Stat al lor, iar pentru a-şi menține preponderența s-a apelat la o partajare de putere cu celelalte comunități.

Între independența obținută în anul 1945 şi începutul războiului civil din anul 1975, în istoria Libanului a intervenit un nou factor: în raport cu creştinii, musulmanii au devenit majoritari. În anul 1932 creştinii reprezentau 52% din populație față de 42% în timpul războiului civil, iar maroniții au trecut de la 29% la 24% dinamica demografică musulmană fiind dată de comunitatea şiită, care a devenit cea mai importantă în țară. Aceste mutații demografice, asociate cu prezența refugiaților palestinieni, vor provoca o reconsiderare a puterii maronite, amplificată de obsesia acestora din urmă, de situația încercuirii de către musulmani. Cele doua fenomene vor declanşa un război civil, ce va dura 17 ani. În noile condiții strategia maroniților a alternat între menținerea actualului Liban, cu izolarea diferitelor comunități şi crearea unei noi entități, cu o suprafață mai mică, dar alcătuită numai din creştini. Ideea transformării Libanului într-un Stat descentralizat, federal, a apărut atunci când, în urma războiului civil, țara s-a transformat în mai multe zone confesionale omogene şi izolate una de cealaltă. Creştinii, care până atunci au trăit în bună înțelegere cu musulmanii s-au refugiat acum la nord de Beyrouth. În urma acestei deplasări s-au format noi zone cu populație şiită, druiză ori sunită. În afara satelizării Libanului de către Siria, rezultatul acestui război a fost consolidarea teritorializării comunităților libaneze, sau ceea ce s-a numit „cantonizarea Libanului"; caracterizată prin existența unor zone preponderent comunitare în detrimentul unui Liban pluralist. Astfel, reconstrucția unui stat libanez a eşuat, acesta fiind de fapt transformat într-o confederație de regiuni autonome, ce corespundeau principalelor comunități, fiecare conducându-se după propria lege. Triumful comunitarizării şi teritorializării Libanului, va marca practic sfârşitul definitiv al maronismului, sau cel puțin al unui Stat cu o direcție preponderent maronită, marele vis franco-catolico-maronit.

Pe planul identitar, anii de război au permis reactualizarea unei teme importante: tema feniciană. Dornică de o demarcare de arabism, o parte a elitei maronite se va prezenta drept descendentă a fenicienilor, ceea ce le-a permis respingerea propriei arabicități şi deci o distantare față de Islam. Ei vor trece de la un raaro-nisro activ în direcția renaşterii culturale şi naționale arabe de la sfârşitul secolului al XIX-lea, către un maronism restrâns la un teritoriu protejat de Franța, sau ceva mai târziu spre o comunitate care devine minoritară demografic şi politic, din cauza unei importante emigrații. Libanul ca țară deschisa influenței occidentale, dar şi loc de refugiu pentru alte populații, venite din Orientul Mijlociu, a reprezentat o excepție în istoria complexă a lumii arabe creştine. Cazul libanez arată imposibilitatea unei teritorializări politice viabile şi durabile, a unei minorități creştine pe pământ islamic.

Pentru Liban, dar şi pentru alte țări din regiune, în încercarea de a scăpa statutului de minoritate şi pentru a găsi mijloacele de a conviețui cu lumea islamică, creştinii au recurs la un anumit naționalism local, adică de consolidare a sentimentului de apartenență la Statele existente (create pe ruinele fostului Imperiu Otoman). Caracterul multicomunitar le permitea dezvoltarea unei identități, ce nu se putea confunda cu grupările majoritare. În contextul acestei „compartimentări" o transformare importantă se producea în planul identitar al majorității, care avea conştiința apartenenței la o țară. La adăpostul frontierelor, trasate în funcție de interesele mar-

ilor puteri europene, au fost create condițiile fuziunii comunităților creştine cu cele musulmane.

Naționalismul statal a fost cel mai bine ilustrat în Egipt. Condițiile erau şi favorabile deoarece țara avea identitate națională incontestabilă şi nu se confunda cu Islamul. Între cele două războaie mondiale, copții au militat în mod activ alături de musulmani pentru impunerea temei naționalismului egiptean, pentru un Egipt independent. Fostul Secretar al O.N.U. Butros Ghali, care aparține unei vechi familii de copți a fost alături de liderul naționalist musulman Saad Zaghloul, atât la negocierile din închisoare, cât şi la manifestatiile naționaliste, care au avut loc după cel de-al II-lea război mondial în Egipt.

O altă comunitate, victima de data aceasta a unui veritabil genocid, au fost asiro-caldeii. în secolul al XlX-lea ei trăiau la limita dintre două Imperii: cel Otoman şi cel Persan. Ei erau descendenții nestorienilor, Biserica ce a cunoscut o expansiune misionară deosebită, până în Tibet şi Java. Nestorienii au fost distruşi de invazia mongolă, cei rămaşi refugiindu-se în regiunile muntoase. În Evul Mediu ei s-au împărțit în două ramuri: cea a asirienilor rămaşi nestorieni şi cea a caldeilor ataşați Romei. Originea lor etnică ridică şi astăzi unele probleme pentru specialişti: sunt ei descendenții vechilor asirieni, arabizați sau îi reprezintă pe kurzii aramaizați, iar apoi arabizați? Indiferent de ipoteză, cea mai mare parte dintre ei au păstrat limba aramaică. În secolul al XIX-lea ei trăiau în trei zone: Hakari - bastion muntos inaccesibil, printre kurzii din sud-estul Turciei de astăzi, în regiunea Massoul printre arabi şi kurzi în regiunea Urmia din Persia, printre azeri, kurzi şi persani. Constant persecutați de diferiții lor vecini musulmani, pe la mijlocul secolului al XIX-lea ei au făcut obiectul mai multor solicitudini din partea misiunilor catolice franceze, anglo-anglicane, americano-protestante, germane şi ruse-ortodoxe, mai ales din momentul în care s-a constatat că regiunea Massoul conținea enorme rezerve de petrol. Rusia vedea în minoritatea asiro-babiloniană un eventual punct de sprijin pentru a avansa în Turcia sau Persia, iar Biserica Ortodoxă Rusă chiar a reuşit să recupereze o parte a minorității caldeene din Persia, în anul 1914, avansarea armatei ruseşti în Turcia orientală şi ocuparea nordului Persiei vor determina deplasarea şi instalarea asiro-caldeilor în Rusia. Reacția turcilor va fi deosebit de violentă: mai mult de 250.000 de asiro-caldei au fost masacrați, iar alții se vor refugia în Rusia şi în Persia ocupată de armata rusă.

Căderea Imperiului Țarist în anul 1917, a provocat şi antrenat un nou masacru în regiunea Urmia unde kurzii şi persii s-au năpustit asupra unei populații pentru care foştii aliați nu-i mai puteau susține. După noi masacre, asiro-caldeii au părăsit regiunea pentru Mesopotamia, aflată sub control britanic. În mijlocul acestor conflicte deosebit de grave, după încetarea ostilităților, autoritățile asiro-caldee au trimis la negocierile de la Versailles mai multe delegații, cu cererea expresă de a obține crearea unui stat asiro-caldeean, alcătuit dintr-o parte a Azerbadjanului pers, a Estului Turciei, a regiunii Massoul cu ieşire la Marea Mediterană şi Golful Persic. Această tentativă de teritorializare a națiunii asiro-caldeene după genocidul căruia a trebuit să-i facă față, a fost fără rezultat, deoarece Massoul a fost integrat Irakuli, plasat însă sub mandat britanic, iar regiunea Hakari va rămâne la turci.

Tot acum armata engleză se va servi de trupele asiriene pentru a înăbuşi revoltele arabe ivite odată cu noua tutelă a Irakului. Irakienii îşi vor aminti de acest rol represiv şi în momentul obținerii independenței în anul 1932, vor avea loc adevărate progromuri impotriva asiro-caldeilor, considerați colaboratori ai englezilor, soldate cu mii de morți şi un important exil către Siria franceză ori Persia, în timpul celui de-al doilea război mondial trupele asiro-caldee vor ajuta armata britanică în Orientul Mijlociu şi în Europa. Pentru asiro-caldeii rămaşi în regiunea de nord a Persiei, a Urmiei, aceştia vor fi antrenați în războaiele civile iraniene, care vor opune Teheranului, Kurdistanului şi Azerbadjanului pro-sovietic. În chip paradoxal, odată cu venirea la putere a unui regim republican şi laic, începând cu anul 1958, lucrurile se voir linişti. Regimurile republicane irakiene de diferite tipuri, cele ale lui Kasserh sau ale lui Saddam Husein, se vor concentra asupra accentului pus pe unitatea

națiunii irakiene la nivelul diferitelor componente etnice, arabi sau kurzi, şi confesionale, suniți, şiiți şi creştini. Această stabilitate relativă a problemei asiro-caldee, într-un regim care predica unitatea națiunii irakiene în diversitatea ei, echilibra oarecum situația. Numai că în fața unor acte „de zel", cea mai mare parte a acestor populații asiro-caldee din Irak, va emigra spre țări ca: Australia, Statele Unite sau Europa.

Astăzi sunt mai puțin de un milion de asiro-caldei în Irak, printre care şi fostul numărul 2 al regimului Sadam Husein, Tarek Aziz. Actuala stabilizare a situației nu a fost posibilă decât prin abandonarea oricărei revendicări teritoriale şi particulare, în schimbul păcii şi a unor concesii de ordin cultural. Aceeaşi situație este şi în Iran, unde în regiunea Urmia asiro-caldeii par a se fi acomodat cu regimul islamic, aflat la putere după debarcarea fostului Sah în raport cu spațiul geografic ocupat inițial, această „națiune" creştină a fost complet lipsită de teritoriu în secolul al XX-lea.

Un ultim exemplu al dinamicii comunităților creştine arabe în istoria politică a Orientului-Apropiat este cel al creştinilor palestinieni, ortodocşi sau melkiți catolici, în lupta palestiniană. Un sfert dintre palestinieni sunt creştini, iar din acest procent jumătate sunt ortodocşi. Doi dintre principalii conducători ai mişcării palestiniene sunt de origine ortodoxă: Hawatme şi Habas, ca de altfel şi soția lui Yasser Arafat. Dacă ortodoxia nu joacă un rol specific între revendicările palestiniene, pluralismul religios, fenomen mai puțin întâlnit în Europa, ocupă un rol de frunte în desfăşurarea negocierilor de pace. În acest caz inițiativa națională dintr-o perspectiva laică a primat şi a anulat orice revendicare identitară de tip comunitar confesional, singurul obiectiv fiind eliberarea Palestinei arabe, fără a-şi face prea multe probleme pentru apartenența religioasă. Ortodocşii au chiar tendința de a se alătura mişcărilor palestiniene dure.

Dincolo de strălucirea lumii bizantine, creştinii arabi în secolul al XX-lea nu au reuşit să depăşească statutul lor de minoritate religioasă. Aceasta din motive demografice, iar imposibilitatea de a se teritorializa sub forma de micro-Stat-



Națiune nu i-a împiedicat să-şi păstreze identitatea, chiar şi în diaspora din ce în ce mai numeroasă. De aceea considerăm că eşecul lor poate avea şi un aspect pozitiv, deoarece ilustrează că un grup socio-etnic ori socio-confesional ce se poate menține în afara Statului sau a unui teritoriu, pe parcursul a două sau trei generații. Rămâne de văzut dacă această limită poate fi depăşită.

La randul ei tradiția arabă creştină ocupă un rol important în dialogul cu musulmanii, sau în cofruntarea dintre monoteismul absolut iudaic şi cel islamic. De pildă, cum poate fi explicată dogma Sfintei Treimi unui evreu ori unui musulman fără un real pericol reducționist. Dezvoltându-şi însă propria tradiție teologică, arabii creştini nu trebuie să invidieze nici Occidentul creştin, nici pe ortodocşii din estul şi sud-estul Europei, a căror tradiție teologică le poate fi complementară, în fond tradiția arabă creştină, născută din necesitatea creştinilor de a reaminți esența credinței în fața Islamului, poate ajuta la o reînnoire a conştiinței misionare a Bisericilor prezente în lumea arabă. Dacă vor rămâne în continuare divizate, revenirea la izvoare este singura cale pentru realizarea unității creştine în Orientul Apropiat. La aceasta se adaugă şi dialogul destul de dinamic cu Europa catolică şi cea ortodoxă, sau relația specială cu musulmanii, ce sperăm că va dezvolta în această zonă a lumii o nouă perioadă de înțelegere, dreptate şi pace.

Despre Antonescu, legionari şi nevoia de spirit critic

Ce în numele Crucii, domnule!? Nebunul ăla de Hitler a vrut să cucerească Rusia şi credea că ruşii o să-l lase.

Părintele Arsenie Papacioc

Alexandru Racu

Acuzaţiile domnului Focşa

Dat fiind faptul că în numărul 83-84 al acestei reviste m-am trezit luat “la rost”, pe teren propriu, de către domnul Daniel Focşa, ca reacţie la apariţia, în numărul 82 al publicaţiei, a articolului meu intitulat “Reflecţii despre curaj şi jertfă”, mă văd nevoit să revin cu o serie de precizări vizavi de acuzaţiile care mi se aduc.

Domnul Focşa se lansează, pe de o parte, într-o hermeneutică totalmente lipsită de onestitate (ba chiar de-a dreptul calomniatoare) a textului meu, iar pe de altă parte, nerăspunzând în mod satisfăcător, la nivelul exigenţelor atât istorice cât şi logice, obiecţiilor mele ce priveau (ceea ce eu consider) erorile politicii externe româneşti din perioada celui de-al doilea război mondial, nu face decât să-mi întărească convingerea că o parte a actualei Drepte româneşti, printre care şi domnul Focşa, persistă într-o orbire ideologică care o discreditează la nivelul discursului politic.

Întâi de toate trebuie lămurit un lucru. Eu niciodată nu aş îndrăzni să nesocotesc eroismul ostaşului de rând al armatei române, al lui Gheorghe sau al lui Ion, care şi-a făcut datoria faţă de ţară. Dar asta nu mă împiedică să chestionez înţelepciunea unor decizii politice luate de conducătorii din trecut ai României, precum şi atitudinea de ansamblu a poporului român în anumite circumstanţe istorice. Sunt două chestiuni completamente diferite, iar a o reduce pe una la cealaltă nu reprezintă decât o strategie ideologizantă care trădează lipsa de argumente.

Ţin să precizez că, la fel ca şi domnul Focşa, am şi eu un bunic care a încasat un glonţ în ceafă la Odessa (scăpând cu viaţă ca prin minune) şi care ulterior a avut de suferit la colectivizare, şi un altul care a înfundat puşcăria pentru păcatul de a fi stăpânit bine limba germană, fapt care l-a scutit de plecarea pe front, fiind reţinut ca traducător la comandamentul general al armatei de la Bucureşti.

Mărturisesc că mă aşteptam la obiecţii de genul celor ale domnului Focşa şi într-un fel mă bucur că vin din partea unei persoane de o vârstă apropiată mie, tocmai datorită faptului că polemica cu oamenii în vârstă, datorită respectului pe care îl port în general senectuţii, nu are cum să-mi facă plăcere. Şi cum cel mai probabil domnul Focşa, la fel ca şi mine, nu s-a remarcat încă prin cine ştie ce fapte de vitejie în slujba ţării, nu pot decât să mă bucur că am ocazia să lămuresc problema (asupra căreia nu mai am de gând să revin) în compania unui adversar de idei cu care pot polemiza de la egal la egal.

Să trecem deci la (contra-) argumentele domnului Focşa.

În ceea ce priveşte relaţia dintre popor şi conducătorii săi, domnul Focşa argumentează, într-un mod aparent rezonabil, faptul potrivit căruia cedarea Basarabiei nu poate fi imputată laşităţii populare, din moment ce nu populaţia apără “hotarele, ci armata, iar armata este la

ordinele Statului". Însă pentru a clarifica lucrurile pe care domnul Focşa, intenţionat sau nu, le încurcă, îl trimit pe domnul Focşa la o lecturare atentă a textului meu, în care eu vorbesc de laşitatea poporului român în ansamblul său, adică atât a poporului de rând cât şi a conducătorilor. Evident asta nu exclude excepţiile, atât în rândul conducătorilor (nu toţi membrii Consiliului de Coroană au votat pentru cedarea Basarabiei) cât şi al populaţiei. Şi în general, nu ştiu de unde deduce domnul Focşa că eu aş incrimina în masă poporul român atât în momentele nefericite ale celui de-al doilea război mondial, cât şi în perioada comunistă. Am spus clar că în timpul comunismului nu tot poporul s-a complăcut în laşitate, ci "marea majoritate a românilor", distanţându-mă astfel în mod explicit de cei care fac ţap ispăşitor fie doar din popor, fi doar din elită, fie şi mai rău, care se exonerează prin teoria conspiraţiei sau prin vitregia sorţii. Datele istorice indică altminteri clar că cei care au înfruntat până la capăt regimul comunist au fost o minoritate, evident minoritatea cea mai de preţ pe care a dat-o poporul român. Atunci când părintele Calciu striga împotriva dărâmării bisericilor era totuşi glasul care strigă în pustie. Iar eu consider că, pentru binele unui popor, această minoritate – elita, în sensul tare al cuvântului – trebuie să servească întâi de toate drept reper critic marii mase. Cred că menirea de căpătâi a sfinţilor şi a eroilor nu este să ne facă să ne simţim bine pentru că, vezi Doamne, şi ei sunt "români de-ai noştri", ajutându-ne să închidem ochii asupra eşecurilor cotidiene, ci, dimpotrivă, rostul lor este să ne facă să ne simţim prost (în sens constructiv, evident, nu distructiv aşa cum încearcă sa ne facă să ne simţim pseudo-elitele iconoclaste) pentru păcatele noastre dureros de concrete.

Pornind de la această perspectivă asupra societăţii umane, a responsabilităţii tuturor pentru toate (pe care eu o socotesc fundamentalmente creştină), eu merg pe ideea că, în general, cam fiecare popor îşi are conducătorii pe care îi merită, şi că, deşi există excepţii care nu trebuie, ferească Dumnezeu, trecute sub tăcere, la nivel macro-istoric, comportamentul (atenţie, nu soarta obiectivă, ci modul în care sunt întâmpinate vitregiile acesteia)[1] unui popor nu se explică prin nimic altceva decât prin ceea ce face, în mod concret, în viaţa de zi cu zi, marea majoritatea a componenţilor poporului în cauză. Fapt valabil cu atât mai mult în cazul unui regim politic reprezentaiv, cum, cu tot deficitul lui democratic deloc neglijabil, era, totuşi, regimul politic interbelic românesc. Dacă domnul Focşa îmi va aduce dovada că la momentul cedării Basarabiei tot românul era "verde la suflet" şi gata de luptă, doar că era prost reprezentat din punct de vedere politic, mă voi pleca în faţa obiectivităţii argumentelor. Dar mă îndoiesc că poate domnul Focşa să vină cu o astfel de dovadă, deşi recunosc că, în ultimă instanţă, raportul exact dintre responsabilitatea clasei politice şi responsabilitatea populară îl ştie numai Dumnezeu.

În mod paradoxal, această teorie a mea nu este deloc străină de o intuiţie extrem de profundă a lui Corneliu Zelea Codreanu – pe care ştiu că domnul Focşa îl simpatizează – care era conştient de faptul că o schimbare, aşa cum o înţelegea el, a traiectoriei morale şi istorice a României interbelice nu se va realiza prin lovitură de stat, printr-o schimbare violentă a elitei conducătoare, ci doar "prin desăvârşirea în sufletul naţiunii a unui proces de perfecţiune omenească"[2]. Cu alte cuvinte, dacă acceptăm că naţiunile sunt realităţi organice şi nu doar "invenţii ale elitelor", aşa cum argumentează unii istorici contemporani, nu putem decât să concluzionăm că ele au nu doar merite ci şi responsabilităţi istorice. Dacă responsabilitatea pentru eşecurile unui popor nu poate fi imputată decât statului, nu văd de ce, funciarmente nevinovat pentru cele rele, poporul ar avea

[1] Ajungem astfel la o altă confuzie, voită sau nevinovată, a domnului Focşa care susţine că eu aş învinui în mod aberant poporul român pentru faptul că a fost învins în cel de-al doilea război mondial şi că nu aş ţine cont de situarea noastră geografică neprielnică. Însă eu am subliniat cât se poate de clar în articolul meu că nu învinuiesc poporul român (la rigoare nu învinuiesc pe nimeni, că nu m-a rânduit pe mine Dumnezeu judecător al poporului, doar îmi exprim şi eu părerea asupra unui capitol al istoriei naţionale) pentru faptul că a fost înfrânt, ci pentru *modul* în care a fost înfrânt, în opinia mea deopotrivă ruşinos şi prostesc.

[2] Citat în Sorin Lavric, *Noica şi Mişcarea Legionară*, Humanitas, Bucureşti, 2008, p. 169


C. Z. Codreanu, salutînd, alături de un grup de legionari

vreun merit atunci când vine vorba de cele bune? De ce domnul Focşa nu îşi duce ideile până la capăt? Dacă e să fie consecvent, ar trebui să nu mai laude deloc poporul, ba chiar să-i nege existenţa întrucât îi neagă "lucrarea", limitându-se la o apologie a "luminatei" elite legionare şi cuziste, pe care domnia sa o propune ca alternativă la o clasă politică interbelică completamente falită. Teoria elitei care face poporul sau cea a nevinovatei elite (teoria domnului Patapievici) mi se par deopotrivă reducţioniste şi auto-vicitimizatoare. În fine, închei acest paragraf menţionând faptul că, în ceea ce priveşte raportul dintre responsabilitatea poporului şi cea a conducătorilor pentru cedarea Basarabiei, avem şi contraexemplul Serbiei, ţară unde semnarea, la presiunea Germaniei a Pactului Tripartit de către regele sârb, a determinat populaţia să ia cu asalt străzile Belgradului şi conducerea armatei să-l dea jos de la putere pe regele trădător. Asta în condiţiile în care nemţii se purtaseră cu graniţele iugoslave într-un mod mult mai grijuliu decât au făcut-o cu cele româneşti. Eu nu cred că, în acest caz, ceea ce s-a petrecut la vârf nu are legătură cu ceea ce s-a petrecut la bază, şi nu ştiu ca în România să se fi petrecut ceva asemănător.

Ştim bine cât de mult i-a costat pe sârbi îndrăzneala pe care am menţionat-o mai sus. Şi astăzi trag de pe urma ei. De aceea am făcut comparaţia (nu pentru a-mi "blasfemia" înaintaşii, aşa cum mă acuză domnul Focşa) la capitolul "cifre subţiri" cu sârbii, care în general nu au prea ştiut ce este aia capitularea, pentru că în comparaţie cu a fi efectiv exterminat pe propriul teritoriu (aproximativ un milion de morţi la o populaţie de două ori mai mică decât a României, comparativ cu aproximativ 370.000 de morţi în cazul nostru, cea mai mare parte militari) nu pentru că ţi-ai abandonat o parte din populaţia civilă de frică, precum în cazul nostru, ci datorită fidelităţii faţă de un aliat, care, cu toate lipsurile lui, măcar nu te calcă în picioare la tine acasă, aşa cum au făcut Hitler şi Mussolini cu noi, în comparaţie cu o astfel de situaţie, 25.000 de ostaşi căzuţi într-o singură lună este într-adevăr o "cifră subţire". Atunci când am zis "cifre mult mai subţiri" decât Serbia am comparat nişte date cât se poate de obiective, la care sunt sigur că domnul Focşa, de profesie istoric, are acces. Nu am zis că cifrele în cazul nostru sunt subţiri (nimeni nu a prea avut parte de cifre "subţiri" în al doilea război mondial) în sens absolut, ci în sens relativ, dacă e să le

comparăm cu cele ale altor popoare, deşi cu siguranţă se găsesc pe faţa pământului şi popoare mai puţin curajoase decât noi. Drept consecinţă retorica patriotică a domnului Focşa nu face decât să inducă în eroare cititorii neavizaţi.

În plus, domnul Focşa uită să menţioneze că până să ne aranjăm noi un "spate" în persoana lui Adolf Hitler, care să ne insufle curajul contraofensivei, autorităţile sovietice deja uciseseră, potrivit unor estimări, 57.000 de români şi deportaseră alţi 100.000. Pe aceşti fraţi de dincolo de Prut, cei de dincoace de Prut i-au abandonat. Acesta este adevărul dureros care mă face să mă întreb dacă merităm noi Basarabia, pentru care n-am fost în stare să murim atunci când istoria o cerea. Înainte de a apela la citate belicoase de gen "niciodată armata română n-a ajuns atât de departe în ţara periculosului nostru vecin" (de parcă ar fi ajuns vreodată armata română acolo fără armata germană, sau de parcă n-ar fi fost în stare armata germană să ajungă tot pe-acolo şi fără participarea şi sacrificiile românilor) să se uite mai bine domnul Focşa la felul în care a ştiut să înfrunte pe cont propriu, şi într-un mod mult mai inteligent, urgia sovietică, un popor mult mai puţin numeros decât poporul român, poporul finlandez. Evident, toate acestea nu scad cu nimic eroismul acelor ostaşi români căzuţi, pe care domnul Focşa presupune că aş fi într-atât de nesocotit sau de nesimţit ca să-l tratez cu suficienţă. Nici nu rezultă din cele spuse de mine că alte popoare ar avea numai virtuţi iar românii numai păcate.

Domnul Focşa îmi reproşează că dau exemplul demnităţii polonezilor care, spre deosebire de noi, au ales pierderea statalităţii în locul pierderii onoarei, uitând însă să menţionez participarea poloneză la dezmembrarea Cehoslovaciei, precum şi faptul că românii nu au participat nici la aceasta din urmă, nici la dezmembrarea Iugoslaviei, şi că astfel trec "sub tăcere" în mod răuvoitor aceste două "exemple de moralitate românească". Însă eu nu am făcut asta, nici din lipsă de informaţie istorică şi nici din dorinţa de a sacrifica obiectivitatea istorică cu scopul de a-mi pune propriul popor într-o lumină cât mai proastă. Ce, Doamne iartă-mă, nu sunt şi eu tot român!? Crede


Mareşalul Antonescu şi Regele Mihai I

domnul Focşa că sufăr de o formă de masochism identitar? Pur şi simplu spaţiul restrâns nu-mi permitea să tratez de la cap la coadă întreaga istorie a celui de-al doilea război mondial, iar eu am vrut în cazul de faţă să abordez anumite aspecte nefericite ale istoriei naţionale. Logic, numai reaua voinţă poate deduce din asta că eu aş considera că istoria poporului de care aparţin e toată o "albie de porci". Dar mai mult decât atât, pentru motivul asemănător, că spaţiul nu-mi permite să tratez toată istoria comunistă a României, domnul Focşa deduce că eu aş nesocoti şi jertfa celor care au pierit în închisori şi în rezistenţa din munţi, cu toate că motto-ul articolului meu este un citat din Ioan Ianolide! Sau crede domnul Focşa că l-am citat pe Ianolide, aşa, după ureche, fără să mă fi familiarizat cu subiectul cărţii!?

Însă, pentru că veni vorba de complicitatea cu regimuri samavolnice, ajungem din nefericire la o parte mult mai problematică a argumentaţiei domnului Focşa, care consideră că aderarea României la Pactul Tripartit "a reprezentat primul moment de restaurare *morală* (sublinierea îmi aparţine) după 1918". Aşadar, domnul Focşa – care mă acuză pe mine că nesocotesc eroismul, altminteri cât se poate de admirabil, al unui aviator român căzut la datorie în lupta cu americanii, aviator care, ignorând ordinele de rămânere la

sol afirma că "nu concepe ca un inamic, oricât de mare şi puternic ar fi, să intre în ţara lui ca într-un sat fără câini şi să o pustiască" – afirmă că semnarea unui pact cu Mussolini şi Hitler, doi indivizi extrem de simpatici ai căror protejaţi au intrat în Ardealul de Nord şi în Cadrilater chiar ca "într-un sat fără câini" (căci şi de data asta, ca şi în cazul Basarabiei, câinii au dat bir cu fugiţii) reprezintă o "restaurare morală"! În timpul guvernării legionare, un ardelean se scandaliza de faptul că, în loc să se salute cu "Trăiască România Mare!", legionarii se salutau cu "Trăiască Legiunea!". Oare filozofia morală a domnului Focşa l-ar fi îndemnat, dacă ar fi trăit atunci, să meargă chiar mai departe şi să recurgă la un "Heil Hitler!", din moment ce consideră semnarea unui pact cu călăul propriului popor (în cel mai bun caz o opţiune strategică impusă de circumstanţele istorice mizerabile) o "restaurare morală"!? După aceeaşi logică, poate că trebuia să semnăm şi Pactul Ribbentrop-Molotov, dacă Dictatul de la Viena tot l-am acceptat pentru a intra în graţiile Germaniei Naziste.

Chestiunea cu adevărat tragică este că acel brav aviator român a trebuit să moară în luptă cu nişte americani cu care Mareşalul Antonescu a găsit de cuviinţă să poarte război, alături de "aliatul" Adolf Hitler, deşi acei americani, spre deosebire de Hitler, nu s-au atins niciodată de teritoriul patriei noastre şi nici nu aveau de gând. Or eu consider că dacă două mari puteri s-au înfruptat din teritoriul ţării, ultimul lucru care ne trebuia era să mai intrăm în război şi cu o a treia mare putere care n-a participat şi nici nu avea de gând să participe la ospăţ, în condiţiile în care această a treia mare putere se şi afla în război cu unul dintre agresorii noştri, pe care, în chip nefericit, unii încă îl consideră "aliatul" nostru. Cred că în condiţiile acestea, imperativul purtării războiului până la capăt nu se aplică, din moment ce noi purtam de fapt un război pe două fronturi[3]. Drept consecinţă, cred că cel mai bine era să ne menajăm pe cât se putea resursele militare şi economice, pregătindu-ne de ce avea să vină, şi să ne lăsăm cât mai mult spaţiu de negociere cu singura variantă decentă în ceea ce ne privea, varianta anglo-americană. Dusă până la capăt, argumentaţia domnului Focşa nu se poate susţine decât fie prin privilegierea unor părţi de teritoriu românesc în defavoarea altora, fie prin socotirea (în cel mai bun caz) a nazismului german ca mai puţin rău decât bolşevismul sovietic. Însă cum eu nu pornesc de la aceste premise deplasate, nu pot decât să ajung la concluzii diferite de cele ale domnului Focşa.

Domnul Focşa mă răstălmăceşte în mod inacceptabil atunci când afirmă că pentru mine întreaga campanie din Est a armatei române a fost "inutilă", din moment ce este cât se poate de evident că eu consider inutilă, ba chiar catastrofală în lumina istoriei ulterioare, *doar* continuarea războiului dincolo de Nistru. Dacă aş fi considerat inutilă recuperarea Basarabiei, de ce oare aş mai fi deplâns pierderea ei? Nu cred să fi existat prea mulţi români în decursul istoriei care să fi considerat inutilă recuperarea Basarabiei, poate doar Gheorghiu-Dej, şi nu pot decât să mă declar mâhnit de faptul că hermeneutica domnului Focşa mă aşează într-o astfel de companie. În plus, din rigoare teologică, refuz să pun eticheta de "sfânt" pe orice război,[4] cu atât mai mult pe războiul de dincolo de Nistru, purtat în alianţă cu un maniac care-şi propusese să extermine rasa slavă, alături de o serie de alte rase, nu să readucă normalitatea în Rusia prin răsturnarea stalinis-

[3] În plus, se ştie bine pe de altă parte că Hitler nu i-a promis lui Antonescu nimic, în ceea ce priveşte speranţele acestuia din urmă de redobândire a Ardealului de Nord ca recompensă pentru continuarea războiului alături de Germania.

[4] Deşi admit că, ţinând cont de ateismul programatic al Uniunii Sovietice, dacă e să ne limităm strict la eliberarea Bsarabiei, formula este explicabilă. Dacă îmi aduc bine aminte, şi teologul protestant elveţian Karl Barth a afirmat în timpul celui de-al doilea război mondial că soldaţii care luptă împotriva Reich-ului slujesc o cauză creştină, deşi nu ştiu cum ar intra în categoria asta hoardele sovietice compuse din violatori de profesie. Pe de altă parte, dincolo de Nistru, chiar nu cred că mai putem să separăm războiul lui Antonescu de războiul lui Hitler, teoria războiului sfânt devenind cât se poate de deplasată. Nu cred să se găsească vreun rus, oricât de onest, oricât de credincios şi oricât de anticomunist, care să nu se scandalizeze de aşa ceva. Aşa că pentru a nu ajunge să-i declarăm pe toţi sfinţi într-un război al cărui epicentru a fost confruntarea dintre doi draci, mai bine e să ne măsurăm cuvintele. Nu are rost să scriu acum un tratat de teologie politică. Orice om de bună credinţă înţelege ce vreau să spun.

mului. De aceea, cred că trebuie făcută o distincție clară între un război de exterminare la scară industrială, purtat de un regim satanic (Germania Nazistă) nu doar împotriva unui alt regim satanic (U.R.S.S.), ci şi împotriva unei populații civile neinovate (oprimată deja în mod bestial de ani buni de către Stalin), şi războiul democrațiilor liberale cu Germania Nazistă. Atât scopul celor două războaie cât şi modul în care ele au fost purtate diferă radical, la fel cum în general, cu toate păcatele ei, democrația liberală, fără să fie sfântă, este infinit superioară totalitarismului. Ca atare, personal, consider că Iuliu Maniu, care i-a spus lui Antonescu să se oprească la Nistru şi să nu intre în război cu anglo-americanii, şi de care Antonescu ar fi făcut bine să asculte, s-a dovedit a-i fi superior lui Antonescu, atât la capitolul moralitate politică, cât mai ales la capitolul inteligență politică pusă în slujba țării, fapt confirmat de evoluțiile istorice ulterioare.

Poate că propaganda de război reuşea să ascundă la vremea respectivă atrocitățile hitleriste din timpul ocupației U.R.S.S.[5], dar acum ştim toate aceste lucruri, drept pentru care, mi se pare de-a dreptul sinistru să persistăm şi astăzi în retorica "cruciată" atunci când avem de-a face cu "cruciada hitleristă". Eu unul mă limitez aşadar la a considera războiul de eliberare a Basarabiei un război drept, de apărare, cât se poate de legitim şi util, şi pe ostaşii români căzuți la datorie pretudindeni, drept eroi ai neamului, care însă nu au primit întotdeauna cele mai bune ordine de la Bucureşti, aceasta din urmă fiind, repet, o cu totul altă problemă, a cărei dezbatere nu reprezintă doar un drept ci şi o datorie a oricărui cetățean român. Lăsând la o parte faptul că domul Focşa chiar nu reuşeşte să mă lămurească ce-a căutat bunicul meu la Odessa, aş putea pe de altă parte, urmând logica domniei sale, să-i pun şi eu o altă întrebare. Dacă, potrivit domniei sale, războiul purtat alături de Germania Nazistă a fost un război sfânt, atunci au fost "utile" jertfele ostaşilor români din partea a doua războiului, care, odată terminată eliberarea Transilvaniei, în termeni concreți, nu au făcut decât să contribuie la ocuparea Europei Centrale de către U.R.S.S., ocupație urmată, după cum bine ştim, de schingiuirea ungurilor, cehilor şi nemților de către regimurile comuniste instalate de tancurile armatei sovietice? Nu rezultă logic, din etichetarea războiului din Est drept sfânt, demonizarea războiului din Vest şi implicit, urmând logicii domnului Focşa, batjocorirea ostaşilor români care şi-au făcut datoria în Apus? Dacă domnul Focşa îşi duce logica războiului sfânt până la capăt şi se raportează la acțiunile armatei române de dincolo de Tisa, aşa cum mă raportez eu la acțiunile de dincolo de Nistru (ca să-l parafrazez pe Eminescu), atunci nu-mi rămâne decât să-l acuz şi eu de faptul că nesocoteşte faptele de vitejie ale bunicului meu care, după ce a încasat glonțul în ceafă la Odessa, a mers mai departe cu armata română până în munții Tatra.

[5] De altfel, atitudinea deopotrivă criminală şi dementă a lui Hitler în Rusia se face în mare măsură vinovată de pierderea războiului. În momentul invaziei U.R.S.S., capacitățile defensive ale Uniunii Sovietice erau la pământ, întrucât Stalin îşi exterminase aproape în totalitate elita militară şi administrativă, astfel încât nu prea mai era nimeni capabil să organizeze operațiunile de război. Acesta este şi unul dintre motivele pentru care nemții au reuşit să ajungă la Moscova în decurs de doar şase luni, deşi în timpul primului război mondial nu fuseseră în stare să o facă în patru ani. Mai mult decât atât, în zona Balticii, în Bielorusia, în Ucraina şi în Rusia Occidentală, deseori germanii au fost întâmpinați cu pâine şi sare, chiar ca o armată eliberatoare, de către țărani, credincioşi şi chiar soldați, exasperați de teroarea stalinistă. Confruntat cu o astfel de situație, Stalin însuşi a reacționat la vestea invaziei Uniunii Sovietice cu o prăbuşire în depresie timp de zece zile, interval în care nu a fost în stare să rostească un cuvânt. Însă, după cum subliniează un autor francez, Hitler singur a risipit orice avantaj pe care i-l oferea "ura ruşilor față de regimul lor, prin ferocitatea fără precedent a politicii sale de ocupație a Uniunii Sovietice". În memoriile sale, "unul din arhitecții politicii orientale a Germaniei din timpul războiului, Peter Kleist, relatează că în anumite birouri berlineze se povestea în jurul anului 1943 că, decorându-i la Kremlin pe cei mai de seamă agenți ai rezistenței sovietice din Ucraina, Stalin şi-a exprimat regretul că nu e prezent şi cel mai eficace dintre ei, *Reichskomissar*-ul Erich Koch. Stalin a fost un monstru şi Hitler s-a dovedit a fi tot un monstru. Oscilând între doi monştrii, în cele din urmă ruşii au decis că tot mai bun este al lor" (Fabrice Bouthillon, *Breve histoire philosophique de l'Union Soviétique*, Plon, 2003, p. 141). Aşadar, la modul general, prin crimele sale, Hitler a reuşit performanța nenorcită de a-l gira pe Stalin, atât în ochii rătăcitei stângi occidentale, cât şi în ochii naționaliştilor ruşi care astăzi protestează împotriva rezoluțiilor OSCE care îi pun pe ambii dictatori pe picior de egalitate.

Pot să caut şi eu în cărţile de istorie (eventual "Povestirile Istorice" volumul 3, de pe vremea lui Ceauşescu) o serie de alte exemple de eroism românesc pe care să i le arunc în faţă domnului Focşa, acuzându-l la rândul meu de blasfemie! Sau nu ştie domnul Focşa că la capitolul sfinţenie nu există târguială? Hai să nu ne mai jucăm aşa facil cu epitetele pretenţioase, mai ales când ne ştim un popor care luptă când cu unii, când cu alţii, că sfârşim prin a ne fura singuri căciula!

Eu nu mi-am propus în analiza mea retrospectivă a istoriei româneşti din timpul celui de-al doilea război mondial să denigrez pe nimeni în mod particular. Ba chiar am făcut referinţă şi la eroismul lui Antonescu (dar şi aspectul ăsta uită să-l menţioneze domnul Focşa) care, cu toate crimele (comise pe seama minorităţilor conlocuitoare şi a oponenţilor politici) şi greşelile lui, şi-a dat în cele din urmă viaţa pentru ţară în nişte vremuri nenorocite. Eventualele intenţii denigratoare rezultă doar din confuzia, conştientă sau inconştientă, dintre planul politicii externe şi virtuţile ostăşeşti ale soldatului care, evident, nu-şi face decât datoria, confuzie pentru care responsabil este domnul Focşa, nu eu.

Însă aporiile domnului Focşa trădează faptul că domnia sa evită să răspundă la întrebarea esenţială. Eu unul pun pe picior de egalitate atât totalitarismul nazist cât şi cel comunist, ba mai mult, consider că tratamentul preferenţial al nazismului (iar domnul Focşa, după cum s-a văzut, îmi dă motive să-l suspectez de un astfel de tratament preferenţial), nu face decât să saboteze procesul comunismului, la fel cum tratamentul preferenţial al comunismului, nu face decât să compromită procesul nazismului. Drept consecinţă, aş vrea să ştiu şi eu care este opinia domnului Focşa cu privire la subiectul în cauză, şi în cazul în care nu este de acord cu mine, care sunt argumentele domniei sale.

Eu nu mi-am propus în articolul meu decât o raportare rezonabilă faţă de istoria naţională care se opune la două mistificări ideologice la fel de aberante: "glorioasa luptă anti-fascistă", for-


Mareşalul Ion Antonescu în inspecţie pe frontul de est – 1942

mulă cu care am fost intoxicați în intervalul 45'-89', când ne serbam ziua națională pe 23 August și "războiul sfânt împotriva bolșevismului", formulă pe care domnul Focșa se încăpățânează să o resusciteze, deși sincer să fiu, chiar nu știu pe cine anume speră domnia sa să mai convingă. Nu va reuși probabil decât să le întărească convingerea agenților corectitudinii politice că ROST este o publicație "fascistă".

Calea pe care România ar fi putut s-o urmeze în cel de-al doilea război mondial se reduce la formula deopotrivă smerită și demnă pe care poetul nostru național a pus-o în gura lui Mircea cel Bătrân: "eu îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul". Atâta tot. Nu însoțesc pe naziști până la Moscova, nici pe comuniști până la Berlin. Cred sincer că, prinși între ciocan și nicovală cum eram, această opțiune era cea mai demnă, cea mai înțeleaptă și cea mai morală. România ar fi putut să facă asta fie prin curajul leului, dând dovadă de o cutremurătoare mărturie de demnitate națională, sau măcar prin viclenia vulpii, urmărindu-și interesul național în modul cel mai inteligent cu putință. Cel mai probabil oricum nu scăpam de comunism, dar faptul că ne-am fi vândut pielea mult mai scump și mult mai demn decât am ajuns să o facem în cele din urmă ar fi contat foarte mult. Din nefericire, se pare că lucrurile au stat exact invers. Mai întâi am dat dovadă de "curajul vulpii" și apoi de "viclenia leului", iar consecințele au fost acelea care au fost.

Iar dacă domnul Daniel Focșa va fi sincer cu el însuși, va vedea că, în cazul în care România ar fi procedat într-unul dintre cele două moduri pe care eu le socotesc retrospectiv a fi mai demn, respectiv mai înțelept, și domnia sa ar fi experimentat astăzi un sentiment al mândriei naționale mult mai puțin chinuit, întrucât firescul iubirii de neam devine ideologie care ne chinuie, atunci când ne încăpățânăm să persistăm în a ne lovi cu capul de zidul realității. Iar dată fiind căderea firii, realitatea este inevitabil ambivalentă, oamenii, ca și popoarele, având virtuți și păcate. Și, ce-i drept, uneori această ambivalență devine dureroasă, chiar copleșitoare, atunci când observăm cum noblețea inimii și orbirea judecății se întâlnesc, ca în cazul lui Don Quijote, în aceeași persoană. Aceasta ne aduce la fondul problemei pe care îl voi trata în următoarea secțiune.

Fondul Problemei

Nu reprezintă nici un mister faptul că domnul Focșa este un simpatizant al Legiunii. Și mărturisesc că, lăsând de-o parte o serie de aspecte reprobabile (antisemitism, violență politică și orientarea în politica externă) pe care nu pot să le trec însă cu vederea, și eu consider Mișcarea Legionară (faza Codreanu; ce a urmat după, cu excepția jertfei din închisori și a rezistenței din munți, mi se pare doar o deprimantă prăbușire de la sublim la ridicol) ca pe un fenomen teologico-politic deopotrivă impresionant și fascinant în originalitatea lui radicală. Pot oricând cita afirmația lui Codreanu conform căreia "nu de programe politice avem nevoie, ci de oameni", la fel cum n-aș putea să neg că demnitatea cu care acest om și-a înfruntat moartea este cutremurătoare. Cred că dacă această atitudine în fața morții s-ar fi întrupat în spiritul național la momentul marilor încercări din vara anului 1940, altfel s-ar fi desfășurat istoria României. Revoluția legionarilor, spunea Eliade, nu afirma nici primatul economicului, nici al statului, nici al rasei, ci al crucii, fiind întâi de toate o revoluție spirituală. De aceea am și asociat *motto*-ul republicanului anti-modern, Charles Péguy (un apărător îndârjit al lui Alfred Dreyfus), care afirma că revoluția va fi spirituală sau nu va fi deloc, și cel al lui Ioan Ianolide, pe care le-am așezat la începutul articolului care a stârnit mânia domnului Focșa. Însă, din nefericire, crezul teologico-politic eminamente creștin al lui Ianolide (anti-comunist, anti-nazist și anti-burghez) în care eu personal cred, nu s-a întrupat în carnea istoriei românești. Anti-comunistă, anti-nazistă și anti-burgheză în teorie, România a fost în practică aliată cu naziștii, apoi cu comuniștii pentru ca în cele din urmă să sfârșească în neo-liberalismul (cea mai degenerată formă de liberalism) generalizat care îi paralizează la ora actuală creativitatea. România așadar încă n-a reușit să "devină ceea ce este" (Nietzsche). Și tocmai datorită faptului că soarta României din ultimii șaptezeci de ani mă nemulțumește scriu la ROST,

în ciuda faptului că, după cum se vede, uneori nu mă conformez vederilor politice ale altor colaboratori ai revistei. Deoarece consider că este un spaţiu care, asumându-şi dimensiunea creştină şi sutrăgându-se reţelei de paşalâcuri intelectuale dâmboviţene, poate dezvolta o depăşire a paradigmei neo-liberale care sufocă actualmente gândirea românească de inspiraţie creştină şi dreapta românească în general. Şi apreciez în mod deosebit faptul că ROST şi-a propus să transmită generaţiilor viitoare valorile lumii româneşti de dinainte de potop, pentru că numai aşa putem să supravieţuim ca popor. Însă un atare proiect este sortit eşecului dacă raportarea la trecut înţepeneşte în panegiric, abandonând complet dimensiunea critică. Într-o scrisoare deschisă pe care o adresa bătrânilor legionari în 1992, domnul Răzvan Codrescu le explica acestora din urmă că "trăim într-o lume sătulă de «legende» iar noua generaţie, bună sau rea, este una bolnav de circumspectă şi obositor de critică. N-o mai poţi convinge de nimic cu simpli ditirambi"[6]. Cu atât mai mult cu cât, adaug eu, ditriambii respectivi distorsionează uneori în mod flagrant realitatea istorică, precum în cazul utilizării sintagmei "războiul sfânt împotriva bolşevismului". După un secol de orori totalitare, de stânga sau de dreapta, toată lumea vede că regele este gol, oricât ne-am încăpăţâna noi să fugim de realitate. Este o mare iluzie aceea că scurt-circuitarea dimensiunii critice asigură transmiterea intactă a valorilor între generaţii. Dimpotrivă, este cea mai sigură reţetă ca să ne asigurăm că noua generaţie nu va mai primi absolut nimic din vistieria trecutului, acesta reprezentând pericolul cel mare în momentul de faţă şi aceasta fiind miza principală a articolului meu, căci altminteri şi alţii şi-au pus întrebarea: "ce l-a apucat pe Racu acum să dezgroape morţii?". Dar Racu dezgroapă morţii nu din plăcere, ci de nevoie, căci, din nefericire, deşi au trecut optsprezece ani de la scrisoarea adresată de domnul Răzvan Codrescu bătrânilor legionari, vedem că, în mod concret, starea dreptei româneşti şi a scenei politice româneşti în general este una din ce în ce mai jalnică, iar asta se întâmplă nu doar datorită faptului că Mihail Neamţu & co. manipulează ortodoxia în sensul unei integrări a acesteia din urmă în hibridul neo-conservator, ci şi, într-o oarecare măsură, datorită faptului că tabuurile legionare persistă, sufocând din start orice dimensiune critică şi, pe cale de consecinţă, orice creativitate a discursului politic de inspiraţie creştină şi naţională. De aceea nici nu se mişcă nimic în procesul de canonizare a martirilor din închisori, şi probabil că din acelaşi motiv ne cufundăm în tot felul de scandaluri aberante şi mizerabile, regizate inteligent de internauţi tenebroşi şi lipsiţi de scrupule, dacă nu chiar "infiltraţi", care altminteri nu au nici o treabă cu Biserica. Pentru că, dincolo de scăderile lor personale, vlădicii noştri sunt ţinuţi în şah nu doar de agenţii corectitudinii politice, ci şi de o bună parte din propria turmă, care se încăpăţânează să nu înţeleagă că una e Biserica şi alta este Legiunea şi că asocierea dintre cele două este, cel puţin la nivelul anumitor aspecte, foarte dubioasă, dacă nu chiar compromiţătoare, şi că, în consecinţă, un discurs hagiografic solid presupune extragerea inteligentă a actului martiric din vâltoarea tulbure a istoriei şi distincţia clară între teologic şi ideologic.

În ceea ce mă priveşte, consider că valoarea, originalitatea şi farmecul Mişcării Legionare ţin de etosul martiric, de dimensiunea personalistă centrată pe transformarea interioară, şi, de ce nu, de stilistica haiducească, componente care, în timp, pe măsură ce presiunea confruntării cu clasa politică românească precum şi presiunea istoriei europene şi-au spus inevitabil cuvântul, au fost din ce în e mai mult umbrite de stilistica, discursul şi praxisul politic de tip fascist. După cum bine spunea acelaşi Charles Péguy: *tout commence en mystique et finit en politique*. Cred că fraza rezumă cel mai bine destinul Mişcării Legionare, grupare politică care, în opinia mea, nu prea se încadrează în categoria organizaţiilor politice fasciste, fiind mai degrabă "o sectă religioasă", după cum afirma Eliade. Un istoric britanic afirma despre Mişcarea Legionară că este cea mai "stranie" organizaţie fascistă din perioada interbelică, fapt care probabil se traduce, printre altele, şi prin faptul că este cea mai puţin

[6] Răzvan Codrescu, *În Căutarea Legiunii Pierdute*, Bucureşti, Editura Vremea, 2001, p. 159

compromisă. Şi totuşi, şi ea (continuu să mă refer la Legiunea din perioada Codreanu, pentru că, după cum am spus, Legiunea de după Codreanu nu mă interesează), ca orice lucru omenesc, s-a compromis în bună măsură. Şi îndrăznesc să spun că nu atât prin violența politică, la urma urmei « explicabilă » în condițiile terorismului practicat de statul român la vremea respectivă (las de-o parte oripilantul caz Stelescu). Antisemitismul legionarilor (mai puțin agresiv decât cel al altor grupări din epocă), pe de altă parte, izvora nu doar dintr-o sărăcie simplificatoare a gândirii de tip teoria conspirației şi dintr-o frustrare meschină față de reuşita socială a unor oameni muncitori şi inteligenți, ci şi dintr-o frustrare pe seama căreia se poate discuta, cauzată de faptul că politica de imigrație a statului român nu era decisă de români, ci de cancelariile marilor puteri occidentale. În opinia mea însă, legionarismul s-a compromis cel mai mult prin faptul că s-a asociat cu două abjecții politice ale secolului XX, pe numele lor de Hitler şi Mussolini. Îmi amintesc că, atunci când am avut de scris în Facultate un referat pe tema Mişcarea Legionară, am dat peste declarația de presă a lui Corneliu Zelea Codreanu din 30 Noiembrie 1937 în care acesta afirma că menirea istorică a României este să se alăture celor două puteri ale Axei, luptând astfel pentru "apărarea crucii, a culturii şi a civilizației creştine". Am citit-o şi mi-am făcut cruce. La vremea respectivă, n-am reuşit să pricep ce treabă are crucea lui Hristos cu Hitler şi Mussolini, acesta din urmă nesfiindu-se să-l hulească în public pe Hristos, şi nici acum nu reuşesc să pricep.

Spre deosebire de (probabil) toți liderii mişcărilor totalitare, de dreapta sau de stânga, lui Codreanu i-a lipsit o caracteristică altminteri general valabilă: machiavelismul. Ba chiar, în sens mai larg, idealismul legionarilor s-a tradus printr-o totală lipsă de pragmatism datorită căreia au avut de suferit enorm. De aceea, declarația de mai sus a Căpitanului nu poate fi privită ca o simplă opțiune strategică în politica externă, care ascunde interesul pragmatic în spatele unei retorici cruciate de fațadă. Codreanu întotdeauna credea ce spunea şi spunea ceea ce credea. În cazul citat mai sus avem de-a face din nefericire cu autoorbirea conştientă şi benevolă, adică cu virusul ideologiei, care te face să negi în mod conştient realitatea lui 2+2=4, realitatea faptului că Hristos nu poate fi apărat de către un regim politic anticreştin, atât în practică cât şi în discurs. Şi evident, mergând pe linia acestei alianțe, Mişcarea Legionară nu putea decât să-şi piardă atât forța morală (atâta cât o avea) cât şi originalitatea. Aici se trage linia de demarcație între creştinism şi ideologie. Părintele reacțiunii europene, Joseph de Maistre, a spus de la bun început că Revoluția nu poate fi înfrântă de o Contra-Revoluție, adică de o Contra-Revoluție care se foloseşte de mijloacele criminale ale Revoluției pentru a restaura vechea ordine, ci doar de "opusul unei Revoluții". Iar opusul Revoluției, în perioada care separă începutul sfârşitului de întoarcerea lui Hristos, Revoluția Franceză de Revoluția divină de la sfârşitul istoriei, după cum sublinia acelaşi Maistre, nu poate fi decât mărturisirea consecventă, asumată până la consecințele ei ultime, exemplul 1989 (alături de toate celelalte exemple de demnitate românească din timpul comunismului) fiind în opinia mea (ca de fapt şi în opinia domnului H.R. Patapievici[7]) un exemplu de "opus al Revoluției". Şi Kierkegaard afirma în timpul Revoluției de la 1848, când masele proletare au luat pentru prima oară contact cu *Manifestul Partidului Comunist*, că, de acum înainte, furtunii socialiste care s-a declanşat nu îi mai poate ține piept un principe sau un general, ci doar un martir. Mişcarea Legionară a intuit în mare măsură acest adevăr (aici este acel element "dumnezeiesc" al ei pe care mulți părinți duhovniceşti, printre care şi părintele Arsenie Papacioc, nu se sfiesc să-l sublinieze, iar evoluția finală a lui Codreanu însuşi către un model de tip Ghandi[8], al rezistenței non-violente, nu poate decât să ne dea de gândit) care a rodit ulterior în temnițele comuniste, şi pe care noi suntem chemați ca Biserică să-l valorificăm, inclusiv prin demersurile de canonizare a celor care au fost ucişi pentru mărturisirea credinței. Istoria, pe de altă parte, care a

[7] A se vedea un recent articol al domnului Patapievici la http://www.revista22.ro/articol-7183.html
[8] Formula îi aparține domnului Codrescu.


Ion Antonescu şi Horia Sima

confirmat intuiţiile lui Maistre şi Kierkegaard, a taxat cât se poate de clar erorile (contra-revoluţionare *ergo* revoluţionare) legionarilor, iar persistarea încăpăţânată în ele nu ne serveşte nici nouă, nici celor de mâine, faţă de care avem o responsabilitate, şi nici memoriei legionarilor.

De aceea, cred că o politică creştină, dusă până la capăt, consecventă cu ea însăşi, consecventă cu principiul creştin (care nu suferă nici o negociere dacă e să fie cu adevărat creştin) pe care Mişcarea Legionară şi l-a asumat oficial dar pe care este evident că nu l-a înţeles întotdeauna prea clar, s-ar fi tradus în termeni de politică externă[9] în vara anului 1940, printr-o politică radical idealistă de tip "singuri împotriva tuturor". Adăugându-se la această ipotetică istorie şi refuzul (pe care domnul Focşa îl laudă pe bună dreptate) de a participa la împărţelile hitleriste, am fi fost probabil "fruntea Europei" prin felul în care am fi ştiut să cădem la datorie. Aşa, am făcut şi noi ce-am putut, atât ca stat cât şi ca popor, şi bune, şi greşeli, iar acum nu putem decât să le cernem. În fine, este clar că este aproape imposibil pentru generaţia noastră (iar dacă ne uităm în jur, cu siguranţă că semnele nu sunt într-atât de încurajatoare pe cât ne-am dori) să fie deopotrivă una "obositor de critică" şi una care "crede nelimitat". Mare majoritate a oamenilor cad fie în critica distructivă care sfârşeşte în scepticism, fie în anestezierea facultăţii critice, care duce la fanatism. În general, aceasta este crucea modernităţii pe care Dumnezeu, din raţiuni doar de El ştiute, ne cere să o purtăm şi de care nu putem fugi decât în focul de veci. Ştiu că este o cruce foarte grea şi de aceea înţeleg, fără să judec, eventuala neîncredere sau enervare pe care o poate provoca unora atât acest articol, ca şi precedentul. Însă sunt ferm convins că fie vom reuşi să reunim deplina onestitate intelectuală cu credinţa nelimitată, fie nu vom reuşi absolut nimic. Oricum, aceasta este calea pe care eu personal am ales să o urmez şi am şi eu dreptul să mă distanţez, respectuos, de cei mai în vârstă (ce să mai zic de cei de vârste apropiate), atunci când nu concordăm, aşa cum de altfel s-au distanţat şi ei de cei mai în vârstă decât ei în tinereţea lor interbelică, atunci când şi-au încercat norocul pe scena istoriei, dedicându-se cu trup şi suflet idealului generaţiei lor.

Închei prin a-mi cere scuze pentru eventualele (posibile) ambiguităţi ce privesc redactarea textelor mele, care au putut să lase loc unor interpretări greşite, precum şi pentru eventuala lezare a unor sensibilităţi, în special dacă este vorba de oameni bătrâni care şi-au făcut datoria faţă de ţară cu arma în mână. Promit că nu voi mai reveni asupra acestei tematici care, nu în ultimul rând, este şi foarte obositoare.

[9] Cu toate că, evident, deşi unite precum firile lui Hristos, politicul şi teologicul rămân distincte şi nu trebuie confundate, iar aici avem o altă şubrezime a Mişcării Legionare, inerent legată de problema centrală a Mişcării Legionare, care aşteaptă încă o analiză serioasă din partea unei inteligenţe teologice, anume, problema raportului dintre aceasta şi Biserică.

Ce mai regizează Dan Alexe

Răzvan Codrescu

Mai mulți prieteni mi-au semnalat cu indignare “atacul murdar” al d-lui Dan Alexe* la adresa lui Petre Țuțea (apărut în România liberă de joi 18 martie, sub titlul insolent “Prizonierii lui Petre Țuțea, bătrînul habotnic cu verbul dezlînat”).

Eu, ca unul ce l-am cunoscut destul de îndeaproape pe Petre Țuțea încă de pe la începutul anilor ‘80, nu pot decît să mărturisesc că nu mi-l amintesc nici ca “habotnic” şi nici ca “dezlînat”. Am scris despre el, i-am cultivat cu respect memoria, dar nu m-am simțit niciodată – şi nici n-am încercat să fac pe altcineva – “prizonier” al acestuia (deşi îi rămîn în multe privințe îndatorat, ca şi altor cîtorva “interbelici” iluştri pe care i-am mai prins în viață). Omul era fascinant, dar avea, indiscutabil, şi limitele lui. Dar oare nu avem toți limitele noastre? Eu nu cunosc pe nimeni fără limite, decît pe Iisus Hristos.

Ce-i drept, ca să-l înțelegi pe Țuțea, trebuia să ai răbdarea să întîrzii pe lîngă el, nu să te rezumi la vreo vorbă prinsă în zbor. D-l Dan Alexe mărturiseşte că a fost o singură dată la Petre Țuțea (dintr-un fel de curiozitate juvenilă) şi i-a fost de-ajuns ca să-şi facă o idee (şi să nu mai scape de ea). Îmi permit să bănuiesc, din suficiența discursului său, că d-l Dan Alexe cam aşa a procedat cu toate “personalitățile” sau “locurile” culturale, alcătuindu-şi *en passant* un buchețel de idei fixe, pe baza cărora astăzi crede că se poate pronunța radical şi emfatic în materie de cultură şi spiritualitate. Este povestea banală a semidoctismului, cu atît mai ridicol cu cît se năimeşte vreunei ideologii (iar în cazul de față e clară partitura ideologică).

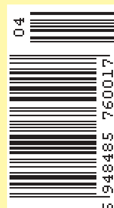
Că Petre Țuțea n-a fost un om de condei (şi am spus şi altădată că adeseori i s-a făcut un deserviciu prin publicarea postumă a unor dactilograme), aceasta e cu totul altă discuție. Om de condei, la o adică, n-a fost nici Socrate...

Dar, în pofida aparențelor, nu de Petre Țuțea este în realitate vorba în “atacul murdar” al “documentaristului” de la Bruxelles, ci de o întreagă paradigmă cultural-spirituală dezagreată de *establishment*-ul actual (ca să nu zic: “de noua gîndire unică”). Citiți ce scrie d-l Dan Alexe despre Nae Ionescu (căruia nu cred să-i fi citit vreun curs integral, căci s-ar mai fi luminat poate, cum au mai pățit-o şi alții)! Petre Țuțea ar fi un produs tipic al şcolii lui Nae Ionescu (sau, altfel spus, “aşa dascăl, aşa învățăcel”). D-l Dan Alexe se preface a uita că din aceeaşi “şcoală” au făcut parte – şi nu s-au dezis niciodată de marele lor Profesor – şi un Mircea Eliade, şi un Constantin Noica, şi un Emil Cioran, şi un Mircea Vulcănescu, şi un Vasile Băncilă, şi atîția alții (de care probabil vajnicul “documentarist” nici n-a auzit, căci “urechismul” nu poate fi mai mult decît este). Dumnealui se leagă “la vedere” numai de Petre Țuțea, pentru că i se va fi părut mai lesne atacabil. Ce ne facem însă cu ceilalți? Sînt şi ei “habotnici”, “dezlînați”, “fascişti” ordinari, “demagogi” semidocți şi anti-occidentali? Sau mai degrabă trebuie să conchidem că d-l Dan Alexe face figură de sfertodoct şi de politruc fără scrupule? Aş avea toate temeiurile să înclin spre această din urmă concluzie. Dar ştiu bine că “nu mor caii cînd vor cîinii” şi că avem probleme mai serioase, la dreapta, decît să ne sinchisim de elucubrațiile cîte unui euro-flaşnetar de serviciu (mai ales din tagma tot mai penibilă a celor care duc viață dulce prin Occident şi, din cînd în cînd, le mai scapă şi necăjiților de pe-acasă cîte o rețetă de cum trebuie să trăiască şi să gîndească după “normele” în vigoare).

Şi încă ceva: mi se pare că Balcanii sînt cu atît mai mult “curul Europei” cu cît se strămută mai la Vest. “Orizontala” nu ne rezolvă: e nevoie de “verticală”.

* Regizor de filme documentare pripăşit prin Belgia, încă dinainte de 1989, şi care de la o vreme a prins şi gustul scrisului (şi n-ar scrie rău, doar că mi se pare a fi din categoria tot mai extinsă şi mai ofensivă a celor care vorbesc ce ştiu, dar nu ştiu ce vorbesc...).

În acest număr semnează: ● **Erast Călinescu** – inginer, publicist ● **Răzvan Codrescu** – scriitor, ultima carte publicată: *În jurul lui Eminescu* (Christiana, 2009) ● **Dan Dungaciu** – prof. univ. dr. în Socilogie, Universitatea București, publicist, ultima carte publicată: *Cine suntem noi?* (Cartier, 2009) ● **Daniel Focșa** – istoric, publicist, autor al volumului *Escadrila albă. O istorie subiectivă* (Ed. Vremea, București, 2008) ● **Paul Ghițiu** – scriitor, regizor și publicist, ultima carte publicată: *Reabilitarea politicii* (Dacia, 2000) ● **Paul S. Grigoriu** – muzician, publicist ● **Stelian Gomboș** – doctorand în teologie, publicist, autor al volumului *Smerite încercări și începuturi* (Agnos, 2009) ● **J.V. Iamandi** – fost deținut politic ● **Constantin Mihai** – doctor în Litere la Universitatea Michel de Montaigne, Bordeaux 3, lector universitar, ultima carte publicată: *Biserica și elitele intelectuale interbelice* (Institutul European, 2009) ● **Dragoș Moldoveanu** – masterand în Științe Politice la Universitatea București, publicist, traducător ● **Claudio Mutti** – profesor italian, cercetător istoric, scriitor, autor, între altele, al cărții *Mircea Eliade, Legiunea și noua inchiziție* (Vremea, 2001) ● **Viorel Patrichi** – jurnalist, ultima carte publicată: *Ochii și urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleșiță* (2001) ● **Alexandru Racu** – doctorand în Științe Politice la Ottawa – Canada, publicist ● **Constantin N. Străchinaru** – scriitor, fost deținut politic, ultima carte publicată: *Mihai Eminescu și Gustavo Adolfo Becquer* (2000) ● **Claudiu Târziu** – jurnalist.



Cei care doresc să-şi completeze colecţia publicaţiei ROST *pot trimite contravaloarea revistei (3 lei/exemplar), prin mandat poştal, pe numele:*
Târziu Claudiu Richard, OP 23, CP 27 Bucureşti.
Precizaţi pe mandatul poştal ce număr al revistei doriţi, în cîte exemplare şi adresa dvs.
Pentru informaţii sunaţi la tel.: 0740.103.621

Nr. 1 – martie 2003, dedicat lui Nicu Steindhardt
Nr. 2 – aprilie 2003, dedicat lui Mircea Eliade
Nr. 3 – mai 2003, dedicat lui Lucian Blaga
Nr. 4 – iunie 2003, dedicat lui Mihai Eminescu
Nr. 5 – iulie 2003, dedicat lui Nicolae Paulescu
Nr. 6 – august 2003, dedicat lui Sandu Tudor
Nr. 7 – septembrie 2003, dedicat lui Nae Ionescu
Nr. 8 – octombrie 2003, dedicat lui Valeriu Gafencu
Nr. 9 – noiembrie 2003, dedicat Părintelui Dumitru Stăniloae
Nr. 10-11 – decembrie 2003, dedicat lui Vasile Băncilă
Nr. 12 – februarie 2004, dedicat lui Nichifor Crainic
Nr. 13 – martie 2004, dedicat lui Mircea Vulcănescu
Nr. 14-15 – aprilie-mai 2004, dedicat lui Radu Gyr
Nr. 16 – iunie 2004, dedicat lui Vintilă Horia – **epuizat**
Nr. 17 – iulie 2004, dedicat lui Ştefan cel Mare – **epuizat**
Nr. 18 – august 2004, dedicat lui Ernest Bernea
Nr. 19 – septembrie 2004, dedicat lui Constantin Noica
Nr. 20 – octombrie 2004, dedicat Părintelui Arsenie Boca – **epuizat**
Nr. 21-22 – noiembrie-decembrie 2004, dedicat Părintelui Constantin Galeriu
Nr. 23 – ianuarie 2005, dedicat lui Vasile Lovinescu
Nr. 24 – februarie 2005, dedicat lui Octavian Goga
Nr. 25-26 – martie-aprilie 2005, dedicat Părintelui Constantin Voicescu
Nr. 27 – mai 2005, dedicat lui Nicolae Iorga – **epuizat**
Nr. 28 – iunie 2005, dedicat Părintelui Arsenie Papacioc – **epuizat**
Nr. 29 – iulie 2005, dedicat Părintelui Zosim Oancea - **epuizat**
Nr. 30 – august 2005, dedicat lui Vasile Voiculescu - **epuizat**
Nr. 31 – septembrie 2005, dedicat Părintelui Liviu Brânzaş
Nr. 32 – octombrie 2005, dedicat lui Aron Cotruş
Nr. 33 – noiembrie 2005, dedicat Părintelui Iustin Pârvu
Nr. 34 – decembrie 2005, dedicat lui Paul Goma
Nr. 35 – ianuarie 2006, dedicat lui Horia Bernea
Nr. 36 – februarie 2006, dedicat lui Ioan Alexandru
Nr. 37 – martie 2006, dedicat Părintelui Teofil Părăian
Nr. 38 – aprilie 2006, dedicat Părintelui Calciu
Nr. 39 – mai 2006, dedicat lui Pan M. Vizirescu
Nr. 40-41 – iunie-iulie 2006, dedicat lui Ion Gavrilă
Nr. 42-43 – august-septembrie 2006, dedicat Părintelui Adrian Făgeţeanu
Nr. 44 – octombrie 2006, dedicat lui Gabriel Constantinescu
Nr. 45 – noiembrie 2006, dedicat lui Simion Mehedinţi
Nr. 46 – decembrie 2006, dedicat Părintelui Rafail Noica
Nr. 47-48 – ianuarie-februarie 2007, dedicat Părintelui Benedict Ghiuş
Nr. 49 – martie 2007, dedicat luiIoan Ianolide
Nr. 50 – aprilie 2007, dedicat lui Marcel Petrişor
Nr. 51 – mai 2007, dedicat părintelui Nicodim Măndiţă
Nr. 52 – iunie 2007, dedicat Mitropolitului Bartolomeu
Nr. 53-54 – iulie-august 2007, dedicat Părintelui Trifa
Nr. 55 – septembrie 2007, dedicat lui Alexandru Mironescu
Nr. 56 – octombrie 2007, dedicat Părintelui Sofian Boghiu
Nr. 57 – noiembrie 2007, dedicat lui Teodor M. Popescu
Nr. 58 – decembrie 2007, dedicat lui Demostene Andronescu
Nr. 59-60 – ianuarie-februarie 2008, dedicat Părintelui Ioanichie Bălan
Nr. 61 – martie 2008, dedicat lui Dan Botta
Nr. 62 – aprilie 2008, dedicat Maicii Mihaela Iordache
Nr. 63 – mai 2008, dedicat Mitropolitului Nicolae Colan
Nr. 64 – iunie 2008, dedicat Aspaziei Oţel Petrescu
Nr. 65 – iulie 2008, dedicat Părintelui Mina Dobzeu
Nr. 66 – august 2008, dedicat Mariei Brâncoveanu
Nr. 67 – septembrie 2008, dedicat Părintelui Chesarie Gheorghescu
Nr. 68 – octombrie 2008, dedicat Părintelui Marcu de la Sihăstria
Nr. 69 – noiembrie 2008, dedicat lui George Racoveanu
Nr. 70 – decembrie 2008, dedicat lui Constantin Oprişan
Nr. 71-72 – ianuarie-februarie 2009, dedicat lui Gheorghe Stănescu
Nr. 73 – martie 2009, dedicat lui Grigorie Leu
Nr. 74 – aprilie 2009, dedicat Părintelui Cleopa
Nr. 75-76 – mai-iunie 2009, dedicat lui George Popescu Glogoveanu
Nr. 77 – iulie 2009, dedicat lui Petru C. Baciu
Nr. 78 – august 2009, dedicat părintelui Dimitrie Bejan
Nr. 79 – septembrie 2009, dedicat monahului Atanasie
Nr. 80-81 – octombrie-noiembrie 2009, dedicat părintelui Roman Braga
Nr. 82 – decembrie 2009, dedicat lui J. V. Iamandi
Nr. 83-84 – ianuarie-februarie 2010, dedicat părintelui Vasile Vasilachi
Nr. 85 – martie 2010, dedicat lui Silviu Dragomir